

TÜRK KIZILAYI ANKARA TOPLUM MERKEZİNDEN HİZMET ALAN SURİYELİLER: SORUN, GEREKSİNİM, BEKLENTİ VE KURUM MEMNUNİYETLERİ

Araştırmacılar

Prof. Dr. Kasım Karataş

Yrd. Doç. Dr. Filiz Demiröz

Arş. Gör. Edip Aygüler

Arş. Gör. Mustafa Çağrı Ayalp

Arş. Gör. Cemre Bolgün

TÜRK KIZILAYI ANKARA TOPLUM MERKEZİNDEN HİZMET ALAN SURİYELİLER:
SORUN, GEREKSİNİM, BEKLENTİ VE KURUM MEMNUNİYETLERİ

Ankara, Eylül 2018

ISBN: 978-605-5599-30-0

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 20777

Yayıncı:

Türk Kızılay Derneği

Ataç Sok. No: 32 Kızılay - Çankaya - Ankara

Basım Yeri:

ARCS Matbaacılık

Kazım Karabekir Cad. Tuna Han No: 101 / 2 -G

İskitler - Ankara

Telefon: 0312 384 24 01

TÜRK KIZILAYI ANKARA TOPLUM MERKEZİNDEN HİZMET ALAN SURİYELİLER: SORUN, GEREKSİNİM, BEKLENTİ VE KURUM MEMNUNİYETLERİ

Araştırmacılar

Prof. Dr. Kasım Karataş

Yrd. Doç. Dr. Filiz Demiröz

Arş. Gör. Edip Aygüler

Arş. Gör. Mustafa Çağrı Ayalp

Arş. Gör. Cemre Bolgün

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	4
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	5
KISALTMALAR LİSTESİ	7
BÖLÜM I: KURAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. Giriş	9
1.2. Göç	9
1.3. İstatistiklerle Göç	10
1.4. Suriye Göçü	12
1.5. Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu	13
1.6. Suriyeliler için Sunulan Hizmetler	14
1.6.1. Suriyelilere Sunulan Sağlık Hizmetleri.....	14
1.6.2. Suriyelilere Sunulan Eğitim Hizmetleri.....	15
1.6.3. Suriyelilere Sunulan Sosyal Hizmetler	16
1.7. Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi.....	17
BÖLÜM II: YÖNTEM	20
2.1. Araştırmanın Sorunu	21
2.2. Araştırmanın Amacı	21
2.3. Araştırmanın Önemi.....	22
2.4. Araştırmanın Sayıltıları	22
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	22
2.6. Tanımlar	22
2.7. Araştırmanın Modeli	22
2.8. Araştırmanın Evren ve Çalışma Kümesi	23
2.9. Veri Toplama Araçları	23
2.10. Veri Toplama Süreci	23
2.11. Verilerin Çözümlemesi.....	24
2.12. Süre ve Olanaklar	24
BÖLÜM III: BULGULAR VE YORUM	25
3.1. Temel Sosyodemografik Bilgiler	26
3.1.1. Özetleyici Yorumlar	30
3.2. Çocuklara İlişkin Bilgiler	31
3.2.1. Özetleyici Yorumlar	33
3.3. İstihdam Durumuna İlişkin Bilgiler	34
3.3.1. Özetleyici Yorumlar	37
3.4. Katılımcıların Barınma Durumlarına İlişkin Bilgiler	38
3.4.1. Özetleyici Yorumlar	41
3.5. Katılımcıların Sağlık Durumlarına İlişkin Bilgiler	41
3.5.1. Özetleyici Yorumlar	43
3.6. Katılımcıların Harcamalarına ve Sosyal Yardım Sistemlerini Kullanabilme Durumlarına İlişkin Bilgiler	44
3.6.1. Özetleyici Yorumlar	45

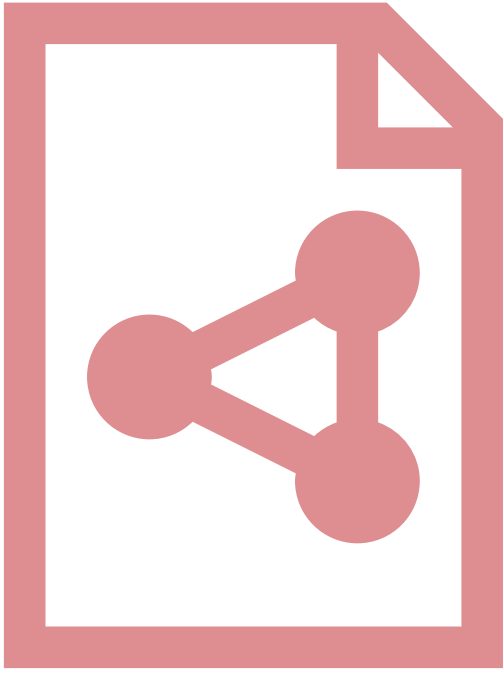
3.7. Katılımcıların Psikososyal Durumlarına İlişkin Bilgiler.....	46
3.7.1. Özetleyici Yorumlar	50
3.8. Katılımcıların Türkiye'deki Yaşamlarına İlişkin Bilgiler	50
3.8.1. Özetleyici Yorumlar	53
3.9. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkeziyle Bağlantılı Bilgileri	54
3.9.1. Özetleyici Yorumlar	55
3.10. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine İlişkin Görüş ve Memnuniyet Düzeyleri.....	56
3.10.1. Özetleyici Yorumlar	59
BÖLÜM IV: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
4.1. Sonuç.....	61
4.2. Öneriler	62
KAYNAKLAR	64
EKLER.....	66
Türkçe Görüşme Formu.....	66
Arapça Görüşme Formu.....	70

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	26
Çizelge 2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı	26
Çizelge 3. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımı	27
Çizelge 4. Katılımcıların Evlilik Durumları	28
Çizelge 5. Katılımcıların Yaşamlarının Büyük Bölümünü Geçirdiği Yers	28
Çizelge 6. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	28
Çizelge 7. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	29
Çizelge 8. Katılımcıların Aylık Ortalama Hane Gelirleri	30
Çizelge 9. Katılımcıların Çocuğunun Olup Olmadığı	31
Çizelge 10. Katılımcıların Çocuk Sayısı	31
Çizelge 11. Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Çocuk Sahibi Olup Olmadıkları	32
Çizelge 12. Katılımcıların Hane Bazında Okul Çağındaki (5 -18 Yaş) Çocuk Sayısı	32
Çizelge 13. Katılımcıların Hanelerinde Bulunan Çocukların Okula Devam Etme Durumu	32
Çizelge 14. Katılımcıların Suriye'deki Çalışma Durumları	34
Çizelge 15. Katılımcıların Suriye'deki Meslekleri	34
Çizelge 16. Katılımcıların Türkiye'de Çalışma Durumları	35
Çizelge 17. Katılımcıların Hanelerinde Çalışan Birinin Olup Olmadığı	36
Çizelge 18. Katılımcıların Hanelerindeki Çalışan Kişi Sayısı	36
Çizelge 19. Katılımcıların İfadeleriyle, Kendileri Dışında Hanede Çalışan Kişiler	37
Çizelge 20. Katılımcıların Yaşadıkları Konut Türü	38
Çizelge 21. Katılımcıların Yaşadıkları Evlerdeki Oda Sayıları	39
Çizelge 22. Katılımcıların Evlerinde Başka Ailelerin Yaşayıp Yaşamadığı	39
Çizelge 23. Katılımcıların Evlerinde Bulunan Eşyalar ve Temel İhtiyaçlar (N= 109)	40
Çizelge 24. Hanede Kronik Rahatsızlığı Olan Birey Olup Olmadığı	41
Çizelge 25. Katılımcıların İhtiyaç Duyduğunda Sağlık Kurumlarından Faydalanıp Faydalanamadığı	41
Çizelge 26. Sosyodemografik Verilerle Sağlık Hizmetlerinden Faydalanabilme Durumunun Karşılaştırılması	42
Çizelge 27. Katılımcıların En Çok Harcama Yaptıkları Üç Kalem	44
Çizelge 28. Katılımcıların Sosyal Yardım Aldıkları Kurumlar ve Kişiler (N=109)	44
Çizelge 29. Katılımcıların Aldıkları Sosyal Yardım Türleri (N=109)	45
Çizelge 30. Katılımcıların Savaş ve Sonrası Dönemde Yaşadıkları Olumsuz Olaylar (N=109)	46
Çizelge 31. Cinsiyete Göre Silahlı Çatışmaya Tanık Olma Durumu	47
Çizelge 32. Cinsiyete Göre Suriye'de Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu	47
Çizelge 33. Cinsiyete Göre Suriye'de Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu	48
Çizelge 34. Cinsiyete Göre Suriye'de Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu	48
Çizelge 35. Katılımcıların Türkiye'de En Çok Karşılaştığını Belirttiği Sorunlar	48
Çizelge 36. Katılımcıların Türkiye'de Yaşadıkları Sorunlarla Nasıl Baş Ettikleri	49
Çizelge 37. Katılımcıların Türkiye'de ve Ankara'da Yaşadıkları Süre	50
Çizelge 38. Katılımcıların Türkiye'de Yaşamaktan Memnuniyet Durumu	51
Çizelge 39. Cinsiyet ve Yaş Değişkenleri ile Türkiye'den Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki	52
Çizelge 40. Katılımcıların Gelecekte Suriye'ye Dönmeyi İsteyip İstemedikleri	52
Çizelge 41. Katılımcıların Halen Türkiye ve Suriye Dışında Bir Ülkede Yaşayan Birinci Derece Yakınının Olup Olmadığı	53
Çizelge 42. Katılımcıların İmkân Olursa Avrupa'ya Yerleşmek İsteyip İstemedikleri	53
Çizelge 43. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde Kaç Kursta Katıldıkları	54
Çizelge 44. Katılımcıların Toplum Merkezinden Haberdar Olma Şekli (N=109)	54
Çizelge 45. Katılımcıların Toplum Merkezlerinden Yararlanma Sebepleri (N=109)	55
Çizelge 46. Katılımcıların Kendileri Dışında Ailelerinde Toplum Merkezinde Verilen Kurslara Katılan Kişi Olup Olmadığı	55
Çizelge 47. Katılımcıların Kurumun Fiziki Yapısına İlişkin Görüşleri	56
Çizelge 48. Katılımcıların Kurumda Verilen Kurslara İlişkin Görüşleri	57
Çizelge 49. Katılımcıların Kurum Personeline İlişkin Görüşleri	57
Çizelge 50. Katılımcıların Kurumun İşleyişine İlişkin Görüşleri	58
Çizelge 51. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine İlişkin Memnuniyet Düzeyleri	59

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
HUGO	: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İGAM	: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
İNGEV	: İnsani Gelişme Vakfı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ORSAM	: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
SETA	: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNRWA	: Birleşmiş Milletler Yakındoğu Filistin Mültecilerine Yardım Ajansı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BÖLÜM I: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Giriş

İlk çağlardan beri insanlar doğal afetler, savaşlar, çatışmalar, kıtlık, yoksulluk gibi çeşitli sebeplerle yer değiştirmiş, buldukları yerden başka yerlere doğru göç etmişlerdir. Yani göç olgusu insanlık tarihi kadar eskidir. Özellikle Sanayi Devrimi sonrasında yaşanan gelişmelerin sebep olduğu büyük göç hareketleri toplumsal yapıda önemli değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Ulus devletlerin yükselmesi, küçülen kırsal nüfus ve büyüyen kentler, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik temelleri bulunan bölgesel ve küresel çatışmalar gibi birçok gelişmenin ardından göç olgusunun daha sistematik bir biçimde ele alınması ihtiyacı doğmuştur. Bu gereksinim, Birleşmiş Milletler çatısı altında Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR=BMMYK) oluşturulmasıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Uluslararası düzenlemeler benzer süreçte ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

Anadolu toprakları konumu itibarıyla yüzyıllardır çeşitli göç olaylarına ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, göç tarihi, göç çeşitliliği ve kategorileri açısından oldukça 'zengin' bir ülkedir. Türkiye, tarihsel olarak yurt dışına göç eden yurttaşları nedeniyle "köken ülke", kendisine yönelen göçmenler için ise "ev sahibi ülke" konumundadır (Buz, 2008, s. 2). Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti, kurulmasının ardından, göç alan, göç veren ve geçiş güzergâhı olan bir konumda ulusal/uluslararası göç hareketlerine sahne olmaya devam etmiştir.

Geçtiğimiz 15 yılda Ortadoğu, Kuzey Afrika, Kuzey Karadeniz ve Kafkaslarda yaşanan savaşlar ve çatışmalar, uluslararası göç süreçlerini hızlandırmakla birlikte, bu bölgelerin içinde yer alan Türkiye için de önemli sonuçlar doğurmuştur. Özellikle, 11 Eylül 2001'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezine yapılan terör saldırısı ile başlayan, Afganistan ve Irak'ta yaşanan savaş süreci, bölgedeki nüfus hareketliliğini hızlandırmıştır. 'Arap Baharı' olarak anılan sürecin ardından yaşanan Suriye Krizi, iç çatışmalar ve IŞİD (DEAŞ) terörü sonucunda Türkiye'ye doğru kitlesel nüfus hareketleri meydana gelmiştir. 2011'de başlayan sürecin ardından özellikle 2013-2015 yılları arasında milyonlarca Suriyeli, Türkiye Cumhuriyeti topraklarına kitlesel olarak giriş yapmıştır.

Sonuç olarak, geçmişten günümüze, küreselleşmenin de etkisiyle dünyanın farklı coğrafyalarında yaşanan ekonomik koşullar, savaşlar, terör, diğer politik sebepler ve sosyal baskılar sonucunda, insan hareketliliğinin ve kitlesel göçlerin arttığı görülmektedir. Bu nüfus hareketliliğinin sonucu olarak, göç sürecinde, öncesinde ve sonrasında, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla, gidilen ülkedeki kalış süreleri, göç edenlerin özellikleri vb. etmenlere bağlı olarak, göç fenomeni, çeşitli psiko-sosyal etkileri ve uyum sorunlarını da beraberinde getirmekte ve çok yönlü ele alışı gerektiren bir özellik göstermektedir (Buz, 2002, s. 8).

Bugün Türkiye'de geçici koruma statüsünde yaşamını sürdüren Suriyeli göçmenler¹ açısından da konunun çok yönlü olarak ele alınması önem taşımaktadır. Bu bireylerin çeşitli sorun ve gereksinimlerinin farklı boyutlarla ele alınması, bununla birlikte ortaya çıkabilecek toplumsal çatışmaları önleyebilmek adına hem göçmenler hem de yerel toplum açısından karşılıklı uyum sürecinin dikkatli bir biçimde işletilmesi, kritik bir önem taşımaktadır. Son tahlilde, göç, dünümüzde ve bugünümüzde vardır; geleceğimizde çelişkili bir olgu olarak var olacaktır (Atasü Topçuoğlu, 2015, s. 116). Bu bağlamda, koşullara uygun ve stratejik bir toplumsal dayanışma ağı sağlayabilmek adına, toplulukları güçlendirmek ve canlandırmak gerekmektedir. Bu güçlendirme sürecinde ise toplum içindeki farklı çıkarları uzlaştıran ve farklı kümelerin sürekli etkileşim ve müzakere süreçlerine girebilecekleri bir platform sağlamak önem taşımaktadır (Yan, 2004, s. 65).

1.2. Göç

Göç kavramı farklı biçimlerde tanımlanabilmekle beraber; göçmen, sığınmacı, mülteci kavramları da sıklıkla birbirleri ile karıştırılmaktadır. Dolayısıyla, öncelikle bu kavramları açıklığa kavuşturmak gerekmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2017) göç sözcüğünü; "ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" biçiminde tanımlamaktadır. Bu tanıma göre göçün temelinde ekonomik, toplumsal, siyasi sebepler olmalı ve bir coğrafi alan değişikliğinden söz edilmelidir. Yani en genel anlamıyla göç, bireylerin çeşitli sebeplerle yer (coğrafi

1 Suriyeli göçmenler ile Türkiye'de Geçici Koruma Statüsü altında yaşayan Suriyeli bireylerin tamamı kastedilmektedir.

anlamda) değiştirmesidir. Alanyazında iç/dış gler, zorunlu/zorunlu olmayan gler gibi çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır.

Göçmen (immigrant) sözcüğü farklı kaynaklarda farklı biçimlerde ele alınabilmektedir: TDK, (2017) bu kavramı "kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir" olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanıma göre ise göçmen; esas olarak, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için değil; fakat ekonomik nedenlerle ülkesinden ayrılan kişi olarak tanımlanmaktadır (SETA, 2015, s. 17). lke değiştirmenin, bu iki tanımın ortak yanı olduğu görülmekle beraber, ekonomik sebepleri temel alan yaklaşımların da olduğu görülmektedir. Bunların da ötesinde, ülke içinde ya da dışında herhangi bir nedenle göç eden, hareket eden bireyler için de göçmen sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir.

Sığınmacı (asylum-seeker) sözcüğü, mülteci statüsü almak için başvurusu bulunan; fakat bu başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler için kullanılmaktadır. Sığınmacıların, başta "geri göndermeme" (non-refoulement) ilkesi olmak üzere, belli temel haklardan yararlanmaları öngörülmüştür. Sığınmacı statüsü geçici bir statüdür (SETA, 2015, s. 17).

Mülteci (refugee) sözcüğü uluslararası sözleşmelerle açık biçimde tanımlanmıştır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmeye (Cenevre Sözleşmesi) (1951) göre "mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için yurttaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi"dir.

Cenevre Sözleşmesi olarak anılan ve 1951 yılında imzalanan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmeyi Türkiye Cumhuriyeti de coğrafı kısıtlama şartı ile imzalamış ve 1961 yılında 359 sayılı Kanunla onaylamıştır. 1967 yılında imzalanan Ek Protokolle sözleşmede yer alan coğrafya ve zaman sınırı² kaldırılmıştır. Türkiye bu protokolü önceden koyduğu coğrafı çekinceyi saklı tutarak onaylamıştır. Bu kapsamda Avrupa'dan gelenleri mülteci statüsünde kabul etmekle birlikte, Avrupa Konseyine ye ülkeler dışından gelen bireyleri sığınmacı olarak kabul etmiştir ("Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü - New York Protokolü," 04.10.1967).

Dolayısıyla ülkenin jeopolitik konumunu dikkate alarak sözleşmeye coğrafı çekince koymasını sonucunda, Türkiye'de mülteci tanımı belirli ölçekte farklılık içermektedir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) mülteci tanımına "Avrupa lkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle" ibaresini eklemektedir. Avrupa lkeleri dışında meydana gelen olaylardan kaynaklandığı takdirde ise bireylere "şartlı mülteci" statüsü verilmektedir. Bu bireylerin nc bir ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye'de kalmasına izin verilmektedir. YUKK, bu iki statü ile nitelendirilmeyen ancak geri gönderildiği takdirde idam, işkence, adil yargılanma hakkı olmadan cezalandırma gibi ciddi tehditlerle karşılaşacak olan bireylere ise "ikincil koruma" statüsü vermektedir.

Son olarak "geçici koruma", ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya sınırları geçen yabancılara sağlanabilecek korumadır (SETA, 2015, s. 25).

1.3. İstatistiklerle G

Günümüzde, dünya genelinde küçük ve büyük ölçeklerde pek çok g hareketine tanık olunmaktadır. Özellikle son 15 yılda, küreselleşmenin de etkisiyle, g olaylarında ciddi artışlar meydana gelmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre, 2015 yılı sonu itibariyle, dünya genelinde 65,3 milyon insan zorla yerinden edilmiştir. Bu insanların 40,8 milyonu kendi ülkeleri içerisinde yerinden edilmiş bireylerden oluşmaktadır. Bu bireylerin 21,3 milyonu ise mülteci statüsü altındadır. Mülteci statüsündeki bireylerin 16,1 milyonu BMMYK'ya doğrudan kayıtlı iken, 5,2 milyon Filistinli mülteci ise Birleşmiş Milletler Yakındağu Filistin Mültecilerine Yardım Ajansı (UNRWA) tarafından kayda alınmıştır. Dünya genelinde ise 3,2 milyon sığınmacı bulunmaktadır (BMMYK, 2015, s. 2).

Olduğu büyük sayılardan söz edilmekle birlikte, bu hareketlilikte bazı bölgelerin ve ülkelerin çok daha görünür
2 Cenevre Sözleşmesi 1951 öncesinde yaşanan olaylar sırasında mülteci olan bireyleri kapsamaktaydı.

olduğu anlaşılmaktadır. Dünyada topraklarında en fazla mülteci bulunduran ülkeler arasında Türkiye ilk sırada yer alırken, onu Pakistan, Lübnan, İran İslam Cumhuriyeti, Etiyopya, Ürdün ve Kenya izlemektedir (BMMYK, 2015, s. 14). Açıkça görülmektedir ki mültecilere ev sahipliği yapan ülkeler, büyük oranda gelişmekte olan ya da az gelişmiş olarak anılan ülkelere olmaktadır. Lübnan, nüfusuna oranla en fazla mülteci barındıran ülkedir. 2015 sonu itibarıyla Lübnan'da yaşamını sürdüren her 1000 kişiden 183'ü mültecidir. Lübnan'ın ardından Ürdün ve Nauru nüfusa oranla en fazla mülteci barındıran ülkelerdir (BMMYK, 2015, s. 2).

2014-2015 yılları için, mülteciler sırasıyla en çok Suriye Arap Cumhuriyeti, Afganistan ve Somali'den gelmektedir (BMMYK, 2015, s. 15). BMMYK, Suriye'de 13,5 milyon bireyin insani yardıma gereksinim duyduğunu, bu insanların 6,3 milyonunun ise ülke içerisinde yerinden edildiğini belirtmektedir (BMMYK, 10. 11. 2017). Yani savaş koşullarına rağmen Suriyelilerin önemli bir bölümünün ülkenin görece güvenli ve çatışmasız bölgelerine göç ettiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda ülkede yaşayan bireylerin de en az mülteci olarak başka ülkelere yerleşenler kadar insani yardıma gereksinimi olduğunu da ayrıca vurgulanması gerekir.

Türkiye'yi ele aldığımızda, 5 Kasım 2017 tarihi itibarıyla, BMMYK verilerine göre, dünya geneline yayılan 5. 344. 184 Suriyeli mültecinin, 3.285.533'ünün geçici koruma statüsü altında Türkiye'de yaşamını sürdürdüğü görülmektedir (BMMYK, 10.11.2017). Buna ek olarak, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün sunduğu 2016 Türkiye Göç Raporu, son yıllarda yaşanan kitlesel göçlere dair önemli bir ışık tutmaktadır: Buna göre 2010 yılında Türkiye'de ikamet izni bulunan yabancı sayısı 182.301 iken, 2016 yılında bu sayı yaklaşık iki buçuk katına yükselerek 461.217'ye çıkmıştır. Bu kapsamda 2016 yılında Türkiye'de ikamet izni ile bulunan yabancılarda ilk üç ülke Irak (55.983 kişi), Suriye (48.738 kişi) ve Azerbaycan (39.184 kişi)'dir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, s. 38-39).

Yine aynı rapora göre, 2016 yılında Türkiye'de çalışma izni bulunan toplam 56.591 yabancı bulunmaktadır. Bunların 8.014'ü Gürcistan yurttaşı, 7.053'ü Suriye yurttaşı ve 3.756'sı Çin Halk Cumhuriyeti yurttaşıdır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, s. 51).

Yabancıların eğitime katılımlarına ilişkin istatistiklere göz atıldığında, 2014 ve 2015 eğitim öğretim yılında, Türkiye'de Yüksek Öğretim Kurumuna (YÖK) bağlı üniversitelerde öğrenimine devam eden 198 ülkeden, 72.178 uluslararası öğrenci olduğu görülmektedir (Snoubar, 2017, s. 28). Uluslararası öğrenci sayısı 17 Şubat 2017 itibarıyla 103. 727'ye ulaşmıştır. Bunlar arasında Azerbaycan (15. 036 öğrenci), Suriye (14. 765 öğrenci) ve Türkmenistan (10. 642 öğrenci) başı çekmektedir. Bu sayılara ek olarak, YÖK'e bağlı üniversitelerde görev yapan 2864 yabancı uyruklu öğretim elemanının 331'i Suriye yurttaşıdır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, s. 52). Bununla bağlantılı olarak, 2016-2017 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı okullarda eğitime devam eden toplam 232.714 yabancı öğrenci bulunmaktadır. Bunların; 166.482'si Suriye, 23.971'i Irak ve 12.782'si Afganistan yurttaşıdır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, s. 44-46). Ayrıca, 293.039 Suriyeli geçici eğitim merkezlerinde (GEM) kendi dillerinde eğitim görmektedir.

Türkiye'de yaşamını sürdüren geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli bireylere ilişkin veriler dikkate alındığında, 2011 yılından günümüze geçici koruma altına alınan birey sayısının özellikle 2013-2015 yılları arasında büyük oranda artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Kayıtlı bireylerin % 36, 74'ü 0-14 yaş arası bireylerden oluşurken, % 23, 22'si 15-24 yaş arası gençlerden, % 37, 96'sı ise 25-64 yaş arası yetişkin bireylerden ve % 2, 08'i 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerden oluşmaktadır. Bu bireylerin % 53, 32'si erkektir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, s. 75-77).

Suriyeli bireylerin büyük bir bölümü artık Türkiye'nin farklı kentlerine yerleşmiş bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı Ankara kentinde kayda alınan 92.848 Suriyeli birey bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 21.12.2017).

Günümüzde Suriyelilerin yalnızca küçük bir bölümü "çadır ve konteynir kentlerde" yaşamını sürdürmektedir. Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay başta olmak üzere 10 ayrı ilde kurulmuş çadır ve konteynir kentlerde yaşayan Suriyeli birey sayısı Mart 2018 itibarıyla 225. 557'dir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, s. 80).

Ülke genelinde Suriyelilere yönelik olarak verilen hizmetlerin önemli bir bölümü 22 Ekim 2014 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29153 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliğine dayanmaktadır. Bu yönetmelik kapsamında değerlendirilen kişilere "sağlık hizmetleri başta olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler, ikamet ettikleri illerde, olanaklar dâhilinde" sağlanmaktadır.

1.4. Suriye Göçü

2011 yılında Suriye’de meydana gelen, ekonomik, politik ve toplumsal iç ve dış dinamikleri barındıran ve kısa sürede tüm ülkeye yayılan olaylar sonucunda Suriye Krizi meydana gelmiş, bölge ciddi çatışmalara ve katliamlara sahne olmuştur. Bu süreçte yaklaşık 13,5 milyon kişi yerinden edilmiş ve bunların önemli bir bölümü ise Suriye’yi terk etmek zorunda kalmıştır. Söz konusu bireylerin tamamına yakını insani yardıma gereksinim duyacak hale gelmiştir.

Suriye’den ayrılmak zorunda kalan bireylerin büyük bir bölümü Türkiye’ye, diğerleri Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır’a sığınmıştır. Gelişmiş olarak anılan Batılı ülkeler ise çok az sayıda Suriyeli bireyi kabul etmişlerdir.

Birkaç yıl gibi küçük bir zaman dilimi içinde, böylesi büyük bir kitlenin Türkiye’ye gelmesinin birkaç nedeni bulunmaktadır: Bunlardan ilki, Suriye’nin komşu ülke olan Türkiye’yle, diğer komşularına göre, daha uzun bir sınıra sahip olması ve bu sınırların neredeyse tamamının çatışmalara sahne olmasıdır. Türkiye’nin güneyinde yer alan Suriye’yle yaklaşık 700 km uzunluğunda kara sınırı bulunmaktadır. Bu sınırın Suriye tarafında, büyük bir bölümünü, uzunca zaman IŞİD terör örgütü denetim altında tutması göç sürecinde önemli bir belirleyici olmuştur. Buna ek olarak IŞİD’in denetimi dışındaki sınır bölgelerinde de önemli çatışmalar meydana gelmiştir. Dolayısıyla Suriye’nin Türkiye’ye sınır bölgelerinin uzun bir süre güvensiz olması sonucunda ortaya çıkan güvenlik gereksinimi burada önemli rol oynamıştır. Bununla bağlantılı ikinci bir neden ise Suriye’nin kuzeyinde yaşayan çok sayıda ailenin Türkiye’de yaşayanlarla akrabalık bağlarının, ticaret ilişkilerinin bulunması veya kendilerini bu coğrafyaya yakın hissetmeleridir. Bununla birlikte dini nedenler de bu bağlamda önemli rol oynamaktadır.

Anadolu coğrafyasının jeopolitik konumu yüzyıllardır göç süreçlerinde yoğun olarak rol almasına sebep olmuştur. Bu noktada Türkiye, özellikle Avrupa’ya geçişte kritik bir konumdadır. 16. Aralık 2013 tarihinde Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşmasına kadar, özellikle Ege Denizi, Avrupa’ya ulaşabilmek için önemli bir geçiş yolu işlevi görmüştür. Yani, başka birçok ülkeden gelen bireyler gibi Suriyelilerin de belirli bir bölümü, Türkiye’yi başta Avrupa ülkeleri olmak üzere çeşitli üçüncü ülkelere geçiş yolu olarak kullanmayı düşünmüşlerdir.

Diğer bir önemli neden ise, Türkiye’nin 2011 Nisan’ında ifade ettiği açık kapı politikasıdır. Savaşın başlangıcından günümüze, Suriyeli bireyler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve yurttaşları tarafından yüksek düzeyde kabul görmüşlerdir. O günden bugüne, Türkiye’de, Suriyeliler konusunda zaman zaman ırkçılığa, yabancı düşmanlığına, nefrete varacak olumsuz tavırlar ortaya çıksa da genelde “toplumsal kabul” düzeyinin olağanüstü yüksek olduğu görülmektedir. Arada yaşanan protestolar ve olumsuz olaylar önemli sinyallerdir ama genel tabloyu değiştirmemektedir (Erdoğan, 2014, s. 5). Öbür taraftan sürecin başlangıcından beri Avrupa Birliği ülkelerinin daha fazla Suriyelinin Avrupa’ya sığınmasından endişe duydukları sık sık ifade edilmiştir (International Crisis Group, 2016).

Türkiye’de göçmen nüfus, böylesi büyük sayılara ulaşmışken, bu bireylerin yerelle etkileşimi ve uyumu noktası önem arz etmektedir. Türkiye’deki Suriyelilerin çok ciddi bir bölümünün, geri dönmeyeceği yönünde gözlemler bulunmaktadır. Öbür taraftan toplumun Suriyeliler ile arasına ciddi bir kültürel mesafe koyduğu, onlara yurttaşlık verilmesine sıcak bakmadığı da görülmektedir (Erdoğan, 2014, s. 5-6).

Türkiye’deki Suriyelilerin geri dönüşleri, kalıcılıkları, yurttaşlığa kabulü, uyum ve bütünleşmeleri konularında yürütülen tartışmalar Türkiye’nin iç ve dış politikasını toplumsal, ekonomik ve politik yönlerden etkileyen sonuçlara sahiptir. Bu noktada dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan farklılıklar tartışmaların toplumsal boyutunu oluşturmaktadır. Günümüz Türkiye’sinin toplumsal, ekonomik ve politik yönden yaşamakta olduğu zorlu süreçlerin de etkisiyle Suriyeliler, ayrımcılık içeren tutum ve davranışlara maruz kalabilmektedirler. Suriyeliler ile yerel toplum arasında var olan farklılıkların bir ayrımcılık nedeni oluşturmaması için sağlıklı etkileşim fırsatlarının yaratılması gerekir.

Suriyeli bireylerin ilk geldikleri dönemde beraberlerinde birikmiş sermaye ile Türkiye’ye giriş yapmış olmaları ve ciddi harcamalar yapmaları belirli düzeyde bir ekonomik hareketlilik getirmiştir. Bununla birlikte Suriyeliler tarafından açılan çok sayıda işletmenin üretim ve istihdam boyutunda ekonomiye önemli katkılar sağladığı ifade edilebilir. Öte yandan göçün ekonomik yaşama kimi olumsuz etkileri olduğu da göz ardı edilmemelidir. Özellikle bazı kentlerde ciddi kira artışları söz konusu olmuş, Suriyeli bireyler oldukça düşük ücretlerle kayıt dışı istihdam edilmişlerdir. Bu durum bir yandan iş gücü piyasasında ücretlerin düşmesine neden olurken bir yandan da bu ücretlerle

çalışmaya razı olmayan yurttaşlar arasında işsizliğin artışına neden olmuştur. Bununla beraber, başlangıçta işyeri açarken Suriyeli göçmenlere özel kolaylıkların sağlanmış olması, plaka değişikliği yapmadan ve tescil edilmeden trafikte araç kullanabilmeleri vb. kimi uygulamalar ulusal ve yerel toplumda tepki konusu olmuştur. Bu yüzden zamanla bu uygulamalardan vazgeçilmiştir. Yukarıda kimi örneklerini verdiğimiz doğrudan göçten kaynaklanan olayların da etkisiyle göçmenlerle yerel toplum arasında ciddi çatışma emareleri gözlenebilmektedir. Şimdilik tekil olaylar gibi yorumlanabilse de bu çatışmaların gerekli önlemlerin alınmaması halinde yaygınlaşması olasılığı vardır. Son dönemlerde bu türden çatışmaları gözler önüne serecek farklı olgular yaşanmaktadır. Bunlar, münferit olaylar olmakla birlikte ciddi kaygıları da beraberinde getirmektedir.

Bu tartışmalar dikkate alındığında, Türkiye'deki Suriyeliler konusu "geçicilik" çerçevesinde ve "acil durum yönetimi politikaları" ile ele alınabilecek eşiği çoktan aşmıştır. Bununla birlikte, Suriyelilerin geri döneceğine dair güçlü beklentiler korunsa da zamanla bunun azalmakta olduğu görülmektedir "Suriyeliler için entegrasyon - uyum politikaları uygulanırsa Türkiye'de kalır ve geri dönmezler" şeklinde halâ belirli çevrelerde güçlü bir argüman olan endişe, her geçen gün anlamını yitirmektedir. Çünkü Suriye'de bundan sonraki kısa ve orta vadede ne tür gelişmeler olursa olsun, Suriyelilerin bir bölümünün ülkelerine dönmesi, biraz da kitlesel göçlerin doğası gereği, neredeyse olanaksız hale gelmiştir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 72-73).

1.5. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu

Bireyler, ülkelerinde yaşanan savaşlar, karışıklıklar, siyasal ve sosyal baskılardan ötürü ya da eğitim almak, daha iyi çalışma koşulları ve yaşam standardına kavuşmak amacıyla göç edebilmektedir. İnsanlar, yurttaşları oldukları ülkenin yakınındaki bir ülkeye göç etme eğilimi gösterebilmektedir. Bu açıdan Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konumu itibarıyla, özellikle doğusundaki ve güneyindeki ülkelerde yaşanan olaylar ve sorunlar sonucunda kitlesel veya bireysel göçün adresi haline gelmiştir (SETA, 2015, s. 9).

Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da bulunan devletlere göç veya iltica etmek isteyen bireyler, Türkiye'nin koymuş olduğu coğrafi kısıtlılık nedeniyle, sığınmacı olarak Türkiye'de geçici bir süre ikamet edebilmektedir. Türkiye, "geçiş" ülkesi olarak adlandırılmış ve üçüncü ülkeye gitmek isteyenler için, bekleme sürelerinin sonuna değin ikamet ettikleri bir ülke olmuştur. Bu durum, aynı zamanda, düzensiz göç; diğer bir deyişle yasadışı göçe de yansımakta; Avrupa ülkelerine transit ülke olarak Türkiye'den kara ve deniz yolu ile geçilebilmektedir.

1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlılık koşulu ile kabul eden Türkiye Cumhuriyeti, "yalnızca Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için yurttaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişilere" mülteci demiştir.

Şartlı mülteci ise Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle, mülteci tanımındaki koşullara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan kişidir. Ancak, bu statüler bireysel olarak verildiğinden, kitlesel bir göç sonucunda, her kişiye ayrı hizmet sunabilmenin pratikte zorlukları bulunmaktadır.

Türkiye, bulunduğu konumdan ötürü, bireysel göçlerin yanı sıra, kitlesel olarak da göç alabilmektedir. Bu kitlesel göçlere, Bulgaristan'dan göç eden Türkler, Kuzey Iraklılar, Yugoslavya iç savaşının ardından bölgeyi terk etmek zorunda kalanlar ve son olarak Suriye Krizinden dolayı ülkelerinden ayrılan göçmenler dâhil edilebilir (SETA, 2015).

Türkiye, göçmenlerin hukuki durumuyla ilgili belirli düzenlemelere gitmiştir. Yerini 2006 yılında çıkan 5543 sayılı İskân Kanununa bırakan 1934 tarihli 2410 sayılı İskân Kanunu, bu düzenlemelere örnek verilebilir. Göçmen, serbest göçmen, iskânlı göçmen, münferit göçmen ve toplu göçmen gibi çeşitli göçmen türleri bu yasayla tanımlanmıştır.

Göç sürecine dâhil olmuş kişiler, evinden ve ülkesinden ayrılmak zorunda kalmanın getirdiği biyo-psiko-sosyal sorunlarla birlikte; sahip olduğu varlıkları kaybetme; sosyal konumunu yitirme ve sosyal çevresinden koparak başka

bir yerde kendini var etme gibi birçok sorunla karşılaşmaktadırlar (Buz, 2002, 2008). Özellikle, incinebilir grupların (çocuk, yaşlı, engelli gibi) bu süreçten daha fazla etkileneceği düşünüldüğünde, bu bireyler için hukuki düzenlemelerin getirilmesi gerekliliği daha fazla önem kazanmaktadır. Bu açıdan 2013 yılında, göç ve koruma ile ilgili düzenlemeleri içeren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çıkarılmıştır.

6458 sayılı YUKK'un 91. maddesinde, "ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği" belirtilmiştir. Bunun üzerine hazırlanan Geçici Koruma Yönetmeliği, 22 Ekim 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Yönetmeliğin geçici 1. maddesine göre, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye ilk giriş yaptığı tarihten bir gün öncesinden, yani 28 Nisan 2011'den itibaren, "geçici koruma bulmak amacıyla Türkiye'ye gelen Suriye Arap Cumhuriyeti yurttaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma kapsamına alınmıştır"

2004 tarihli 100 numaralı Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararı uyarınca, kitlesel sığınmanın ortaya çıkması için, uluslararası bir sınıra doğru kitlesel hareketliliğin olması, bu hareketliliğin hızlı bir şekilde devam etmesi ve bunun sonucunda varılan ülkenin bireysel olarak sığınma prosedürlerini gerçekleştiremeyecek duruma gelmesi gerekmektedir. Kitlesel olarak göç etmenin yaratabileceği sorunlara acil çözümler sunabilmek için geliştirilen koruma biçimi, geçici korumadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sayfası, Erişim Tarihi: 08.11.2017).

Türkiye'nin kitlesel olarak göç eden Suriyelilere sağladığı koruma türü olan geçici korumanın üç temel unsuru, Türkiye tarafından yerine getirilmektedir. Bunlardan ilki, açık sınır (açık kapı) politikası ile Türkiye sınırlarına kabul etme; ülkelerinde zulüm ve baskıya maruz kalacaklarsa geçerli olan geri göndermeme ilkesi (non-refoulement) ve gelen bireylerin temel ve acil gereksinimlerinin karşılanmasıdır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sayfası, Erişim Tarihi: 08.11.2017).

29 Nisan 2011 tarihinde, Hatay'ın Cilvegözü sınır kapısına doğru Suriyeli 252 kişinin hareket ederek Türkiye sınırını geçmesi, Suriye Arap Cumhuriyetinden Türkiye'ye ilk göç hareketi olarak kayda geçmiştir (AFAD, 2014b). Bu olaydan sonra, kitlesel göçler giderek artmış, 2013 ve 2014 yıllarında oldukça fazla sayıda Suriyeli birey Türkiye'ye sığınmıştır. Son tahlilde, 3. 285. 533 Suriyeli birey, biyometrik verileri alınarak geçici koruma statüsü ile kayıt altına alınmıştır (BMMYK, 10.11.2017).

1.6. Suriyeliler için Sunulan Hizmetler

Çok sayıda birey Suriye'deki savaş ve çatışma ortamından kaçarak Türkiye'ye gelmek zorunda kalmıştır. Suriyeli bireyler ülkelerindeki savaştan ötürü evlerini, işlerini ve onlara gelir getiren araç ve gereçlerini kaybetmiş ve bunun sonucunda yoksullaşmışlardır. Göç süreci deneyimledikleri yoksulluk düzeyini daha da derinleştirmiş ve bunun sonucunda daha savunmasız ve incinebilir bir konuma gelmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından geçici koruma statüsü altına alınan Suriyeli bireylerin Türkiye'deki yaşamlarını insan haklarına ve uluslararası göçmen hukukuna uygun şekilde sürdürebilmeleri için bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Suriyeli bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanmaları, sosyal yardım sistemlerine ulaşabilmeleri ve eğitime devam edebilmeleri hedeflenmiştir. Bu arada Suriyelilerin bir bölümünün yaşamakta olduğu sığınma kamplarının yönetiminin ve şehirlerde yaşayan Suriyeli bireylere sunulan hizmetlerin eş güdümünün Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığından Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devri gündeme gelmiştir (Anadolu Ajansı, 01.12.2017). Bu durum Suriye krizi başladığından beri insani değerlere uygun olarak hareket eden ve milyonlarca bireye sınırlarını açan Türkiye Cumhuriyeti'nin, sınırları içerisindeki Suriyeli varlığını artık insani bir kriz olarak görmediği, ve yerel toplumla karşılıklı uyumun oluşturulması yönünde çalışacağı şekilde bir politika değişikliğinin olduğunu düşündürmektedir. Türkiye'de yer alan ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları (STK) da devletin ulaşamadığı ya da eksik kaldığı noktalarda açığı kapatmak için çalışmalar yapmaktadır.

1.6.1. Suriyelilere Sunulan Sağlık Hizmetleri

Suriyeli bireylere sağlık alanında sunulan hizmetlerin temel hukuki dayanağı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur. Söz konusu kanunun 89. maddesinde geçici koruma statüsü altındaki, herhangi bir güvencesi

ve ödeme gücü olmayan bireylerin 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tabii olduğu bildirilmektedir. 5510 sayılı Kanuna göre Suriyeli bireylerin resmi ikametgâh adreslerindeki sosyal yardım ve dayanışma vakfına gidip Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları gibi gelir testine girmeleri gerekmektedir. Gelir testi sonucunda G0 dilimine giren Suriyelilerin sağlık primlerinin tamamı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenmekte; G1, G2 ve G3 dilimlerindeki bireylerin ise aylık primlerine gelir düzeyi ve yerleşilen dilim dikkate alınarak destek sağlanmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli bireylere sunulan sağlık hizmetleri AFAD koordinasyonunda yürütülmektedir. Suriyelilere yönelik sağlık hizmetlerinden eskiden Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü sorumlu iken, şimdi aynı bakanlık bünyesinde Göç Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı oluşturulmuştur. Sağlık Bakanlığına bağlı birimlerde yürütülen sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi için Sağlık Bakanlığı tarafından 22.10.2014 tarihli ve 29153 sayılı Yönerge oluşturulmuş, söz konusu yönergede 04.11.2015 tarihinde değişiklik yapılmıştır. Söz konusu yönergeye göre sağlık hizmetlerinden kimlik kartı olan geçici koruma altındaki bireyler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kaydı yapılmamış geçici koruma altındaki bireyler ve sınırdan yaralı olarak geçen ve geçici koruma altında sayılan kişiler yararlanmaktadır.

Geçici koruma altındaki bireyler, geçici barınma merkezlerinde ve geçici barınma merkezleri dışında oluşturulan göçmen sağlığı merkezlerinden, bakanlığa bağlı birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık birimlerinden hizmet alabilmektedir. Üniversite bünyesindeki uygulama ve araştırma merkezlerinden ve özel hastanelerden doğrudan hizmet alamamaktadırlar. Ayrıca gerekli durumlarda (acil sağlık hizmetleri, yetişkin ve yeni doğan yoğun bakım hizmetleri, yanık ve kanser tedavilerinde) sevki şeklinde üniversitelerdeki sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinden yararlanabilmektedirler. Son olarak vakıf veya dernekler tarafından gönüllü olarak verilen temel düzeydeki sağlık hizmetlerine erişimleri olanaklıdır.

Sağlık alanında sunulan hizmetler kapsamında geçici koruma merkezlerinde acil sağlık hizmetleri sunulmakta ve daha üst düzeydeki kurumlara sevk gerektiren durumlarda kullanılmak üzere ambulans bulundurulmaktadır. Birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında çocuk ve ergenlere aşılama, kadınlara yönelik kadın ve üreme sağlığı ile ilgili hizmetler verilmektedir. Bu hizmetler, aile hekimlikleri ve toplum ruh sağlığı merkezlerinde verilmektedir. İkinci ve üçüncü basamak sağlık birimlerinde poliklinikte ayaktan veya serviste yatarak tedavi hizmetleri yapılmakta, doğum ve ameliyatlar gerçekleştirilmektedir.

Söz konusu tedavi giderleri AFAD tarafından karşılanmakta ve ayrıca hastalar ilaçlarını AFAD'ın anlaşmalı olduğu eczanelerden alabilmektedir. Suriyeli bireyler önceden sadece 11 ilde sağlık hizmeti alabiliyorken, yapılan düzenlemelerle 81 ilden sağlık hizmeti almalarına olanak sağlanmıştır. Benzer şekilde, eskiden ikamet durumlarına göre yalnızca kayıtlı oldukları yerleşim yerlerindeki sağlık kuruluşlarından yararlanabilecekleri şeklindeki sınırlılık, ikamet ettiği ilde ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetini alamaması halinde, hastanın sevk edilmesi yoluyla kaldırılmıştır.

Dernek ve vakıflar tarafından sunulan gönüllü hizmetler kapsamında Suriyeli bireyler birinci basamak sağlık hizmetlerini alabilmektedir. Dernek ve vakıfların kurduğu sağlık birimlerinin izinleri ve denetimleri Sağlık Bakanlığı, ilgili valilik ve il sağlık müdürlükleri tarafından yapılmaktadır.

1.6.2. Suriyelilere Sunulan Eğitim Hizmetleri

İt Geçici koruma statüsü altında Türkiye'de bulunan Suriyelilerin insan haklarına uygun şekilde temel eğitim gereksinimlerini karşılamak, Türkiye Cumhuriyetinin görevidir. Bu konuda, sorumlu olan kurum, Milli Eğitim Bakanlığıdır. MEB, geçici barınma merkezlerinin (kamplar) içinde veya dışında, Suriyelilerin eğitimlerinden sorumludur. 22 Ekim 2014'te Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliğinin 28. maddesi, bu statü altında bulunan kişilerin eğitim hizmetlerini düzenlemektedir Buna göre;

1. 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere 36-66 aylık çocuklara okul öncesi eğitim hizmeti;
2. İlköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocuklara eğitim ve öğretim etkinlikleri;
3. Her yaş grubuna dönük, talep üzerine; dil, meslek ve beceri edindirme kursları düzenlenebilir.

Ayrıca, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeydeki eğitim etkinlikleri ile Türkiye'de aldığı eğitimi gösterir belgeler ve

denklik işlemleri de Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca düzenlenmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 26. 09. 2016 tarihli ve 36219 sayılı talimat yazısı ile ilk ve orta öğretim çağında olan ve ön kayıta bekleyen Suriyeli çocukların, eğitime hızlıca erişimlerini sağlamak için, valilik oluru ile geçici korumaya alınmaları sağlanmıştır.

Geçici koruma altındaki Suriyelilere, eğitim-öğretim hizmeti verilmesi, kayıtlı olunan il, temel alınarak gerçekleştirilmektedir. Ancak, bölgede yaşayan Suriyelilerin yoğunluğu ve olanaklar göz önüne alınarak geçici eğitim merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerin eğitim öğretim müfredatının, Türkiye'deki mevcut müfredatla çelişmemesi gerekmektedir. Aynı şekilde eğitim - öğretim dönemleri de mevcut dönemle eş zamanlı ilerlemektedir (Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine İlişkin Genelge, 18.12.2014).

Eğitim - öğretimden kopmuş, ilk ve orta öğretim çağında olan Suriyeliler için geçici eğitim merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerin sayısı 480'e ulaşmıştır (PICTES, 2017). Bu merkezlerde, Suriyelilerin eğitim ve öğretim gereksinimlerinin karşılanması için çalışmalar yapılmaktadır. Geçici eğitim merkezlerinin, 2016 yılında kapatılması kararı verilmiştir. Bu kapsamda, etkinlik yürüten geçici eğitim merkezleri aşamalı olarak kapatılmaya başlanmıştır (SETA, 2016).

2016 yılında, geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'deki eğitime erişim sağlamalarına katkıda bulunmak ve MEB'in Suriyeli öğrencileri Türk eğitim sistemine entegre etmeye yönelik çalışmalarını desteklemek amacıyla, "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi" oluşturulmuştur. Türkçe öğretimi, Arapça dil eğitimi, öğretmen eğitimleri, okullara ve geçici eğitim merkezlerine güvenlik ve temizlik personelinin sağlanması, Suriyeli çocuklara kırtasiye, ders kitabı ve eğitim materyali temini, Suriyeli çocukların okula taşınması, öğretim materyali sağlanması destekleme ve telafi kursları açılması gibi çok çeşitli alanlarda çalışmalar yapılmaktadır (PICTES, 2017).

1.6.3. Suriyelilere Sunulan Sosyal Hizmetler

Geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli bireyler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bağlı ikamet ettikleri illerdeki il müdürlüklerinde biyometrik kayıt yaptırıp, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kendilerine verilen yabancı kimlik numarası aracılığıyla sosyal yardım mekanizmalarına başvuru yapabilmektedir. Suriyeli bireylerin başvuru yapabildikleri kamuya ait sosyal yardım mekanizmaları sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, belediyeler, kaymakamlıklar ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il müdürlükleri ve il müdürlüklerine bağlı sosyal hizmet merkezleri olarak sıralanabilir. Ayrıca Türk Kızılayı başta olmak üzere, ulusal ve uluslararası nitelikli sivil toplum örgütleri de Suriyeli bireylerin sosyal yardım alabilecekleri kamusal olmayan kuruluşlardır.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına kömür yardımı, eğitim yardımı, engelli aylığı, kira yardımı ve sağlık yardımı gibi alanlarda ekonomik destek sağlamak amacıyla başvuru yapılmaktadır. Vakıftan giden ve gereksinim durumuna göre hak temelli inceleme yapan heyet tarafından uygun koşulları sağlayan bireylere hane temelli yardımlar sunulmaktadır. Belediyelere ve kaymakamlıklara gıda ve kömür alanları başta olmak üzere giyim ve iye alanlarında da yardım başvuruları yapılmaktadır. Belediye ve kaymakamlıklar tarafından sunulan yardımlar yerel düzeyde olduğundan, hizmetler arasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il müdürlüklerine de kurumun sunduğu olanaklar ve alanlar dâhilinde yardım talebinde bulunmaktadır.

Türk Kızılayı, çocuk dostu alanlar, toplum merkezleri, geçici koruma merkezlerindeki iye hizmetleri, "Kızılay Kart" yardımları, gıda paketleri, kömür ve giyim yardımları ve çeşitli diğer hizmetler aracılığıyla sivil toplum kuruluşları arasında Suriyeli bireylere en fazla sosyal yardım sunan ve onlarla en sıkı temas halinde olan sivil toplum kuruluşudur.

Türk Kızılayı, 2011'de Suriye'de yaşanan krizden bu yana kamu kurum ve kuruluşlarının yardımcısı olarak Türkiye'de yaşayan Suriyeli bireyleri desteklemektedir. Türk Kızılayı, öncelikle kamplarda yaşayan kişiler için; çadır şehirlerin kurulması, yemek ve yemek dışı ihtiyaçların sağlanması amacıyla insani yardım çalışmalarına destek sağlamıştır.

Suriye'den Türkiye'ye olan akının her geçen gün artması, şehirlerde yaşayan Suriyelilerin sayısının kamplarda yaşayanların sayısından daha fazla olması Kızılay'ın kentsel alanlarda yaşayan Suriyelilere destek verme çabalarını artırmıştır. Türk Kızılayı, bölgedeki Suriyeli yerinden edinmiş kişilerin yüzde 90'ı ve yanı sıra yerinden edilmiş diğer milletlerden olan kişiler ile ev sahibi toplumu da kapsayacak şekilde saha çalışmaları ve sosyal yardım programla-

rına odaklanarak iyileştirme ve meseleye dair çözüm önerileri üretmektedir.

Türk Kızılayı, geçici barınma merkezlerinde (çadırkent ve konteynir kentlerde) yaşayan yerinden edilmiş kişileri desteklemeye devam ederken insani yardım hizmetlerini, (a) koruma, (b) psikososyal destek ve çocuk odaklı etkinlikler, (c) kapasite geliştirme ve topluluk bağlantılarını güçlendirme (d) birincil sağlık bakımı ve sağlıklı yaşam tarzı tanıtımı, (e) kentsel alanlar için odaklanmış gıda ve gıda dışı destek (f) formel olmayan ve yaygın eğitim faaliyetleri yoluyla eğitim desteği, (g) aile bağlarının yeniden tesisi - kayıp araştırma, aile mesajı iletimi, (h) kamplarda ve kamp dışında yaşayan genç ve çocuklara dair genç ve çocuk dostu alanlar oluşturarak gelişimlerine, eğitim süreçlerine ve sosyal uyum süreçlerine destek olmak, (i) Dünya'nın en büyük şartlı nakit yardımı kapsamında SUY-KIZILAY-KART aracılığıyla yaklaşık 1.3 milyon ihtiyaç sahibine kriterlere göre nakit yardımı yapmak gibi koruma faaliyetleri ile kentsel alandaki yardımcı rolünü arttırmaktadır.

Türk Kızılayı koruma faaliyetleri, özellikle cinsiyet ve cinsiyet temelli toplumsal şiddete karşı önlemler ve reaksiyonlar, çocukların korunması, bilgi yayılması ve aile birleşimi ile savunmasız göçmenlerin güvenlik, haysiyet, refah ve direncini arttırmayı hedeflemektedir. Türk Kızılayı'nın destekleri çoğunlukla sosyal yardım, vaka yönetimi ve bireysel yardım yoluyla sağlanmaktadır.

1.7. Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi³

Toplum merkezleri, sosyal hizmet mesleğinin toplumda değişme ve gelişme amacına hizmet eden ve toplum gereksinimleri doğrultusunda hizmet birimleri içeren sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmaktadır (Karataş ve Mutlu, 1998, s.50). Ayrıca sivil toplum kuruluşları ve onların açtığı toplum merkezleri göç süreçlerinden sonra ortaya çıkan, birey ve ailelerin yaşadığı ve kamu kesimi tarafından yeterince karşılanamayan sosyal hizmetlerin giderilmesi için çalışmalar yürütürler (Karataş 1997, s. 20). Türk Kızılayı da Suriyeli bireylerin gereksinimlerinin giderilmesine yardımcı olmak için çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamdaki çalışmalarından biri olan toplum merkezleri de geçici barınma merkezleri dışında (bir diğer ifadeyle kamplar dışında) yaşayan ve geçici koruma vd. statülere sahip olan yabancı bireylere ve yerel halka hizmet sunmak amacıyla Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Dernekleri ve Derneklerin üye olduğu Federasyonu ile Türk Kızılayı arasında gerçekleştirilen işbirliği kapsamında yaşama geçirilmiştir.

Kızılay tarafından açılan toplum merkezlerinin ilki, 2015 yılı Ocak ayında Şanlıurfa'da, ikincisi Ağustos ayında İstanbul'da (Sultanbeyli), üçüncüsü Aralık ayında Konya'da, dördüncüsü ise 2016 yılının Mart ayında Ankara'da kurulmuştur. Ardından kısa süre içinde Kilis, Bursa, İzmir, İstanbul (Bağcılar), Adana, Mersin, Gaziantep ve Hatay illerinde birer toplum merkezi kurulmuştur. Halihazırda Kayseri, Mardin, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde toplum merkezi kuruluş çalışmaları devam etmektedir. Söz konusu toplum merkezleri kurulmadan önce, merkezlerin kurulacağı bölgede ihtiyaç tespiti ve odak grup çalışmaları gerçekleştirilmiş, bölgede bulunan resmi kurum ve kuruluşlar ve diğer sivil toplum örgütleriyle fikir alışverişi yapılmış ve eş güdüm sağlanmıştı.

Toplum merkezleri, yalnızca başvurana hizmet götürmek ve onlara katılım olanakları sunmakla yetinmeyen; bizzat hizmet alanlara buldukları yerde hizmet götüren yapılardır. Toplum merkezleri toplumda hissedilen gereksinimlerden başlayan ve giderek gerçek gereksinimlere yönelen gerçekçi ve geçerli projeler üretmelidir (Karataş, 1998, s. 65). Bu noktadan hareketle Türk Kızılayı, toplum merkezleri aracılığıyla Türkiye'de yaşayan Suriyeli ve diğer yabancı bireylerin Türkiye'deki yaşamlarını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Toplum merkezlerinde yürütülen etkinliklerin hedef grubu kadınlar, çocuklar ve dezavantajlı konumdaki bireyler (yaşlı, engelli, vb.) başta ve çoğunluğu Suriyeliler olmak üzere tüm göçmenleri kapsamaktadır. Toplum merkezlerinde yürütülen etkinlikler psikososyal destek hizmetleri, yönlendirme hizmetleri, eğitim etkinlikleri, savunuculuk etkinlikleri, çocuk dostu alan etkinlikleri, gönüllülüğe dayalı etkinlikler ve sosyal etkinlikler başlıkları altında gruplandırılabilir. Demiröz (2001, s. 285) tarafından Doğukışla Çadırkentinde yapılan kadın çalışmalarının da ortaya koyduğu gibi, başkaları tarafından yargısız kabul görmek, duygularını rahatça ifade etmek, kadınların bakış açılarında farklılık yaratmış ve yaşamlarındaki sorunların çözümünü için adım atmalarını sağlamıştır. Türk Kızılayı Toplum merkezlerinde de benzer bir duyarlılıkla çalışmalar yürütülmektedir.

Psikososyal destek hizmetleri kapsamında, bireylere, şahit oldukları çatışmaların, göç sürecinde karşılaştıkları zor-
3 Bu bölüm, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi çalışanlarının araştırmacılarla paylaştığı belgelerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

lukların, yeni bir yer ve farklı bir kültürde yaşamanın sebep olduğu sıkıntıların olumsuz ve yıkıcı etkilerinin ortadan kaldırılması için, destek sunulmaktadır. Ayrıca gerekli durumlarda bireyler ileri klinik müdahale amacıyla psikiyatri birimlerine yönlendirilmektedir. Toplum merkezinden yararlananların istemesi veya uygun görmesi durumunda ise grup çalışmaları yapılmaktadır. Küme çalışmaları, benzer sorunları yaşayan veya deneyimlere sahip olan bireylerin birbirini güçlendirmesi ve grup süreci içerisinde birbirine destek sağlaması bakımından oldukça önemli görülmektedir. Söz konusu psiko-sosyal destek hizmetleri toplum merkezlerinde istihdam edilen sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar tarafından yürütülmektedir.

Yönlendirme hizmetleri kapsamında, bireyler kayıt altına alınmaları için buldukları ildeki Göç İdaresi Müdürlüklerine; sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için hastanelere, halk sağlığı merkezlerine ve aile hekimliklerine; sosyal yardımlardan yararlanabilmeleri için Türk Kızılayı'nca sağlanan destek programları, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, belediyeler, kaymakamlıklar, sosyal hizmet merkezleri ve alanda çalışan diğer sivil toplum kuruluşlarına yönlendirilmektedir. Ayrıca bireylere istemeleri durumunda ulusal ve uluslararası alanlarda resmi ve hukuki işlemlerinde yardımcı olunmaktadır. Toplum merkezlerinden yönlendirme hizmeti alan bireylerin vaka takipleri ayrıca yapılmakta, yönlendirme hizmetinden sonra genel durumlarında bir değişiklik olup olmadığı da izlenmektedir.

Eğitim hizmetleri kapsamında ise öncelikle Türkçe öğrenilmesi için dil kurslarının yer aldığı söylenebilir. Ülkemizde yaşayan yabancı bireylerin, Türkçe öğrenerek topluma ve toplumsal süreçlere katılımının artacağı, resmi ve özel işlerini tercüman yardımına gereksinim duymadan yapacağı ve içerisinde yaşadıkları topluma daha kolay uyum sağlayacakları düşünüldüğünde söz konusu kursların önemi daha kolay anlaşılmaktadır. Toplum merkezlerinde bununla birlikte Türk vatandaşları için Arapça kursları da düzenlenmektedir. Bu kapsamda verilen diğer eğitimler ise; ilkyardım, sağlık bilgisi, Arapça yazma, Kuran, bıçki dikiş, el sanatları, terzilik, kuaförlük, güzellik hizmetleri, bilgisayar ve açılış kurslarından oluşmaktadır. Bu kurslar aracılığıyla bireylerin sosyalleşebilmeleri, temel gelir getirici beceri geliştirebilmeleri ve boş zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirebilmeleri olanaklı olmaktadır.

Ek olarak, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile Türk Kızılayı arasında gerçekleştirilen protokol çerçevesinde toplum merkezlerinde açılan mesleki eğitim kurslarına devam eden bireylere MEB onaylı sertifikalar verilmekte ve bu kişilerin istihdama katılım süreçleri toplum merkezleri tarafından danışmanlık verilerek kolaylaştırılmaktadır.

Savunuculuk etkinlikleri, bireyler, gerek uluslararası hukuk ve sözleşmelerden gerekse de ulusal mevzuattan doğan hükümlere göre, sahip olmaları gereken haklara veya almaları gereken hizmetlere ulaşamadıkları durumlarda yapılmaktadır. Örneğin eğitime devam edemeyen Suriyeli bir çocuğun okul kaydının önündeki keyfi uygulamalardan kaynaklanan ve yapısal engellerin kaldırılması için bu alanda çalışmalar yapılmaktadır.

Çocuk dostu alanlar, UNICEF ve Türk Kızılayı arasında yapılan işbirliği sonucunda oluşturulmuş ve çocukların güvenli bir ortamda eğitici etkinliklere katılarak ve oyun oynayarak bilgi birikimlerini artırmaları ve akranları ile zaman geçirmelerini amaçlamaktadır. Böylece çocukların çatışmalardan, Türkiye'ye göç süreci ve sonrasında yaşadıkları sorunlardan sıyrılmalarını sağlayarak, deneyimlemek zorunda kaldıkları travmanın etkisinin azalması beklenmektedir. Çocuk dostu alan yapılması daha önce de Demiröz ve diğ. (2001, s. 294) tarafından Doğukışla Çadirkent'inde uygulanmış, çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri, sorunlarını ifade etmeleri ve sorunlarının çözümü için yollar geliştirmeleri amaçlamıştır. Söz konusu alanlarda çocuklara bireysel ya da akranlarıyla beraber oyun oynama, resim yapma ve gelişim dönemlerine uygun çeşitli aktivitelerde bulunma gibi etkinlikler önerilmektedir.

Ayrıca toplum merkezleri uygulaması kapsamında UNICEF destekli Eğitim için Şartlı Nakit Transferi Çocuk Koruma Programı (ŞNT + ÇK = CCTE + CP) çocukların okullaştırılması amacıyla şartlı eğitim yardımları programı yürütülmektedir. Aynı zamanda okul dışında kalan ya da okula devam sorunu yaşayan çocukların okullaştırılması için hane ziyaretleri yapılarak çocukların aileleri tarafından okullara gönderilmesi sağlanmakta ve böylece ailelere çocuk başına eğitim yardımları yapılmaktadır. Yine bu program kapsamında, yukarıda isimleri sayılmış olan 11 ilde 12 çocuk koruma merkezi faaliyetlerine başlamış ve dört ilde de çocuk koruma merkezi kurulma çalışmaları devam etmektedir.

Toplum merkezinin sunduğu sosyal etkinlikler bireylerin toplumla bütünleşmelerini ve uyum sağlamalarını amaç-

lamaktadır. Karataş (1987, s. 20) uyumu bir kümenin, içinde yer aldığı toplumun kurum ve ilişkilerine sürekli olarak katılabilecek düzeyde o "toplumla uzlaşma içinde olması" olarak tanımlamıştır. Söz konusu etkinlikler kapsamında kadınlar için kent içi geziler, çocuklar için oyunlar, yarışmalar, futbol turnuvaları gibi aktiviteler yapılmaktadır.

Bunlara ek olarak, toplum merkezinde gerçekleştirilen bir diğer çalışma ise ev ziyaretleridir. Bu ziyaretlerin amacı toplum merkezinin bulunduğu çevredeki mahallelere giderek bireylerin yaşadıkları hanelerin ziyaret edilmesi, bireylere toplum merkezinin tanıtılması ve sosyal incelemelerin yapılmasıdır. Ayrıca ev ziyaretleri esnasında erken yaşta evlilik ve çocuk işçiliği gibi durumlarla karşılaşılması durumunda, ilgili kurumlarla bağlantı kurulmaktadır. Ev ziyaretleri esnasında önleyici çalışmalar yapılmakta ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.

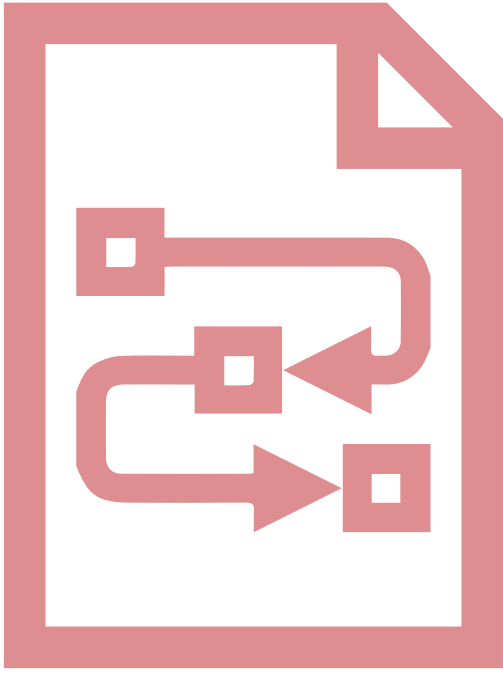
Ayrıca, Özel İhtiyaç Fonu kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumunun rutin değerlendirmesi dışında kalan konularda tıbbi araç gereç desteği sunulabilmekte, yapılacak değerlendirmelere bağlı olarak bir kereye mahsus şehirlerarası ulaşım giderleri karşılanabilmektedir.

Türk Kızılayı tarafından paylaşılan verilere göre, Türkiye genelinde bulunan 12 toplum merkezinde Ocak 2018 itibarıyla yaklaşık 33,7 milyon TL tutarında harcama yapılmıştır. Aynı dönemde 257.439 kişiye ulaşılmış, 76.358 kişi koruma çalışmalarından, 79.006 kişi psikososyal destek çalışmalarından, 49.586 kişi de sosyal ve kültürel etkinliklerden, 12.418 kişi geçim kaynağını geliştirme aktivitelerinden ve 40.071 kişi çocuk, gençlik ve gönüllülük çalışmalarından yararlanmıştır. Söz konusu dönemde toplum merkezlerinde 255 personelin hizmet verdiği bildirilmiştir.

Toplum merkezleri projesi kapsamında her toplum merkezinde en az 7.000 kişiye ulaşılması, 2018 yılının sonuna kadar ülke genelindeki toplum merkezi sayısının 16'ya çıkarılması, Türk Kızılayı'nın yerli ve yabancı gönüllülerinin toplum merkezlerinde yapılan etkinliklere ve yürütülen projelere etkin katılımlarının sağlanması hedeflenmektedir.

Toplum merkezleri, kentin diğer kesimlerine göre daha az hizmet alabilen ve dezavantajlı olan bölgelerinde, oldukça etkili hizmetler sunulması açısından önemlidir (Karataş ve diğ., 2003, s. 269). Dolayısıyla, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi 8 Mart 2016 tarihinde Ankara'nın Altındağ İlçesi sınırları içerisinde yer alan ve Suriyeli bireylerin yoğun olarak yaşadıkları Ulubey bölgesinde kurulmuştur.

Toplum merkezlerinde sunulan genel hizmetlere ek olarak Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi'nde yabancı bireylere market alışverişi, konut kiralaması, fatura ödemesi gibi gündelik yaşam etkinlikleri için danışmanlık yapılmaktadır. Ayrıca bu merkez yabancı bireylerin yerel toplumla ve diğer yabancı bireylerle yaşadıkları sorunların çözümü için gerekli durumlarda arabuluculuk hizmetleri sunmaktadır. Bunlara ek olarak bölgede yaşayan erkeklerin talebi doğrultusunda 18 kişilik iki gruba haftada iki gün 18: 00 -21: 00 saatleri arasında Türkçe kursu verilmektedir.

BÖLÜM II: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Sorunu

2011 yılında Suriye’de meydana gelen olayların ardından çok sayıda Suriyeli birey Türkiye’ye sığınmış; bu bireyler başta sınır illerinde bulunan kamplarda kalmış, ardından Türkiye’nin 81 ilinde yaşamaya başlamıştır. Süreç içerisinde Türkiye’de yaşamaya başlayan Suriyeli bireylerin sayıları artarak resmi rakamlara göre 3.285.533’e ulaşmıştır (BMMYK, 10.11.2017).

Suriye’deki iç savaş nedeniyle Türkiye’ye gelen Suriyeli göçmenler, geçici koruma statüsüne dâhil edilmiştir. Yaklaşık altı yıldır Türkiye’de yaşayan Suriyeli bireyler, bir yandan yerel toplumla bütünleşme ve karşılıklı uyum süreçlerine dâhil olmaya çalışırken, diğer yandan mevcut göçmenlik konumlarının neden olduğu dezavantajlarla mücadele ederek yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu noktada Suriyeli bireylerin ve ailelerin gereksinimlerini gidermek, sorunlarını çözmek, karşılaştıkları zorlukları azaltmak ve yaşamlarını kolaylaştırmak için çeşitli programlar geliştirilmiştir. Suriyeli göçmenler için Türkiye Cumhuriyeti’ne bağlı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Türk Kızılayı başta olmak üzere, işbirliği ve koordinasyon çerçevesinde önemli hizmetler sunulmaktadır. Bunlara ek olarak, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve UNICEF gibi Birleşmiş Milletler çatısı altında bulunan kuruluşlar ve Avrupa Komisyonuna bağlı oluşumlar çerçevesinde çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla birtakım hizmetler sunulmaktadır. Bu kapsamda Suriyeli göçmenlere hizmet sunmak üzere çalışan, sivil toplum kuruluşları arasında önemli bir yer tutan Türk Kızılayı ülkenin çeşitli yerlerinde toplum merkezleri açmıştır.

Toplum merkezleri, buldukları yerdeki nüfus kümelerinin sorun ve gereksinimlerini anlamak; bu gereksinimleri karşılama ve sorunların çözümüne yönelik etkinlikler yürüten bir hizmet modelidir. Toplum merkezlerinde oluşturulan çeşitli etkinlikler ve kurslar aracılığıyla bulunulan bölgedeki nüfus gruplarına ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada da Türk Kızılayının ülkenin çeşitli illerinde açmış olduğu toplum merkezlerinden biri olan Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi ve bu merkezden hizmet alan bireyler ele alınmaktadır. Ankara İli Altındağ İlçesinde hizmet sunan Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi Suriyeli ve diğer yabancı bireylerin ve ailelerinin buldukları çevreye uyum sağlarken karşılaştıkları sorun ve gereksinimleri anlamak, çözümlenmeye çalışarak; yaşadıkları zorluklarla mücadele etmeleri ve güçlenmeleri yönünde destekleyici, kolaylaştırıcı ve sorun çözücü etkinlikler sunmaktadır.

Bu araştırmanın sorunu, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireylerin toplum merkezine ilişkin görüş, beklenti ve memnuniyetleri ortaya çıkarmak, toplum merkezinden hizmet alanların sosyodemografik özelliklerini, sorun ve gereksinimlerini göz önüne sermektir. Bunlara ek olarak, toplum merkezinin etkinliklerini ve buradan hizmet alanların bu hizmetlere ilişkin değerlendirmelerini yerinde incelemektir.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin temel sosyodemografik ve sosyoekonomik özelliklerini, genel gereksinim ve beklentilerini, toplum merkezine ilişkin memnuniyet düzeylerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin temel sosyodemografik özellikleri nelerdir?
- 2) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin yaşadıkları hanelerde bulunan çocuklara ilişkin bilgiler nelerdir?
- 3) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin istihdam durumlarına ilişkin bilgiler nelerdir?
- 4) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin barınma durumlarına ilişkin bilgiler nelerdir?
- 5) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin sağlık durumlarına ilişkin bilgiler nelerdir?
- 6) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin harcama ve sosyal yardım sistemlerini kullanabilme durumlarına ilişkin bilgiler nelerdir?
- 7) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin psikososyal durumlarına ve yaşam de-

neyimlerine ilişkin bilgiler nelerdir?

8) Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin Toplum Merkezine ilişkin görüş ve memnuniyet düzeyleri nedir?

2.3. Araştırmanın Önemi

FÖncelikle, alanyazında Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli göçmenlerle ve 2016 yılında hizmet sunmaya başlayan Türk Kızılayı Toplum Merkezlerinde sunulan hizmetlerle ilgili sınırlı sayıda araştırma olduğu göze çarpmaktadır. Bunun da ötesinde, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde, hizmet alanlarla ilgili daha önce yapılmış hiçbir araştırmanın bulunmaması bu araştırmanın temel önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, verilen hizmetlerin Suriyeli bireylerin gözünden değerlendirilmesine dair bir araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırmadan elde edilecek veriler aracılığıyla, Suriyeli göçmenlerin beklentilerini, sorunlarını ve gereksinimlerini daha iyi ortaya koyacağı ve hizmet sunanlara yol göstereceği düşünülmektedir.

İkinci olarak, Ankara ili Altındağ ilçesinde yaşayan Suriyeli göçmen bireylere ilişkin oldukça sınırlı kapsamda veri ve bilgi bulunmaktadır. Bu araştırma, bölgede yaşayan Suriyeli göçmenlerin temel sosyodemografik özelliklerine, gereksinim ve beklentilerine ilişkin çeşitli bilgiler sunmaktadır. Bu bireylerin temel sosyodemografik özelliklerinin, yaşam koşullarının ve gereksinimlerinin anlaşılması, gelecekte bu bireylere verilecek hizmetlerin planlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Alan yazında mevcut olmayan böylesi bilgilerin ortaya konması bu araştırmayı önemli kılan bir diğer husustur.

Son olarak, 2016 yılında kurulmuş olan Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli göçmenlerin kuruma ilişkin görüş ve memnuniyetlerinin incelenmesi; kurumun geleceğini ve hizmetlerini planlamasına, verimliliğini artırmaya, güçlü ve zayıf yönlerini görmesine, geleceğe dair zorluk ve şanslarını öngörmesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, araştırma hem kurumun kendisine hem de Suriyelilere ve diğer yabancılara hizmet veren diğer kuruluşların etkinliklerine sunacağı katkı açısından önem arz etmektedir.

2.4. Araştırmanın Sayıtları

İnBu araştırmada örneklemin Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde verilerin toplandığı süreçte kurslara devam eden kişilerin tamamını temsil ettiği ve katılımcıların soruları içtenlikle yanıtladığı varsayılmaktadır.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında veri toplanan toplum merkezi yararlanıcılarıyla ve araştırma ekibi arasındaki dil bariyerinden dolayı bu çalışma karma modelle yapılarak nitel bir boyut katılmamıştır.

2.6. Tanımlar

Toplum Merkezi: Türk Kızılayı Genel Müdürlüğü Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı, Ankara Ulubey Mahallesinde bulunan geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli vd. yabancı bireyler ile yerel halka hizmet sunan bir kurumdur.

2.7. Araştırmanın Modeli

Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeli bireylerin temel sosyodemografik ve sosyoekonomik özelliklerini, genel gereksinimlerini, sorunlarını ve beklentilerini, Toplum Merkezi’ne ilişkin memnuniyet düzeylerini inceleme hedefiyle yapılan bu çalışmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da mevcut zamanda var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012, s. 77).

2.8. Araştırmanın Evren ve Çalışma Kümesi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de geçici koruma statüsü altında yaşamını sürdüren Suriyeli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma kümesini ise Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde verilen hizmetlere kayıtlı olan ve hizmetleri düzenli olarak alan Suriyeli bireyler oluşturmaktadır. Düzenli devam etme kriteri, verilerin toplanma tarihinden önceki üç haftalık dönemdeki derslerin en az birine katılmış olmayı gerektirmektedir. Toplum Merkezinden, Mayıs 2017 döneminde verilen hizmetlerin kayıt ve devam çizelgeleri alınarak incelenmiş, merkeze düzenli devam eden 143 Suriyeli bireyin olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında çalışma kümesinin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 109 kişiye görüşme formu uygulanmıştır.

2.9. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formunda; Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi’nden hizmet alan Suriyeli bireylerin:

- Temel sosyodemografik bilgilerine,
- Bu bireylerin çocuklarına,
- İstihdam durumlarına,
- Barınma durumlarına,
- Sağlık durumlarına,
- Harcama ve sosyal yardım sistemlerini kullanabilme durumlarına,
- Psikososyal durumlarına ve yaşam deneyimlerine yönelik sorulara;
- Toplum Merkezine ilişkin görüş ve memnuniyet düzeylerini ortaya koymaya yönelik sorular yer almaktadır.

Söz konusu görüşme formu toplum merkezinde çalışan personelle ve kurumdan hizmet alan Suriyeli bireylerle yapılan ön görüşmeler sonucunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Türkçe görüşme formuna son şekli verilmeden önce, beş kişiyle araştırmacılarından birinin eşliğinde, tercüman aracılığıyla pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulamaların ardından ‘işler’ olmayan sorular çıkartılarak Türkçe görüşme formunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bunun ardından görüşme formu kurum tercümanları tarafından Arapçaya çevrilmiştir. Bu süreçte Suriyeli bir bireyden dil ve kültürden kaynaklı olası hataların giderilmesi amacıyla destek alınmıştır. Böylece görüşme formunun ‘işler’ hale getirildiği kanaatine varılmış ve Arapça görüşme formuna son hali verilmiştir. Görüşme formu 34’ü ana soru olmak üzere toplam 169 sorudan oluşmaktadır.

2.10. Veri Toplama Süreci

Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine kayıtlı olup, merkeze düzenli olarak devam eden Suriyeli bireylerden bilgi toplanması sürecinde, yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde, görüşme tekniğinin seçilmesinin sebebi, öncelikle katılımcıların önemli bir bölümünün eğitim düzeyinin düşük olmasıdır. İkinci bir sebep ise, araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniğiyle daha elverişli veri toplanacağına kanaat getirilmesidir.

Söz konusu araştırmayı yapmak için Türk Kızılayı’ndan gerekli izinler alınmıştır. Görüşme formları 04.05.2017 - 26.05.2017 tarihleri arasında Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde uygulanmıştır.

Veri toplama sürecinin tamamında araştırmacılarından en az iki üye görüşme formlarının uygulandığı esnada hazır bulunmuştur. Ayrıca bir sosyal hizmet uzmanından tercümanlık desteği alınmıştır. Okuryazar olmayan sekiz katılımcıya görüşme formu, araştırmacılarından bir üye eşliğinde tercüman tarafından okunmuş ve doldurulmuştur. Okuryazar olan katılımcılar ise görüşme formunu araştırmacılarından bir üye ve bir tercüman eşliğinde kendileri doldürmüştür. Veri toplama sürecine ayrıca kurum tercümanı ve diğer kurum personeli tarafından katkı sağlanmıştır.

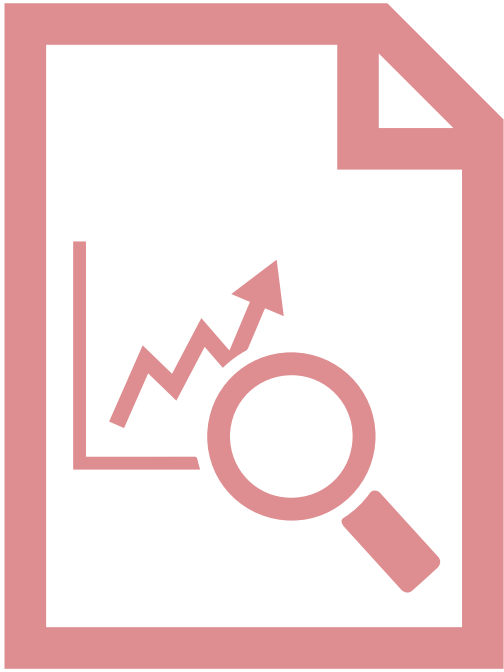
2.11. Verilerin Çözömlenmesi

Görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler SPSS v.23 paket programı kullanılarak, 05.06.2017 - 10.07.2017 tarihleri arasında bilgisayar ortamına aktarılmış ve istatistiksel çözümlenmeleri yapılmıştır.

Veriler için sıklık dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri, en küçük ve en büyük değerler, ortanca ve en sık rastlanan değerler hesaplanmıştır. Çalışma kapsamında, kategorili değişkenlerin dağılımları arasındaki anlamlılığın çözümlenmesi amacıyla ki-kare testi kullanılmıştır.

2.12. Süre ve Olanaklar

Söz konusu araştırma 04.05.2017 - 15.11.2017 tarihleri arasında yürütölmüştür. Soru formlarının çoğaltılması, araştırma raporunun tasarım ve basım giderleri Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi tarafından karşılanmıştır. Ayrıca, araştırmacılar sürecin tamamında doğrudan katılım göstermişlerdir. Ulaşım ve benzeri diğer giderlerini kendi olanaklarıyla karşılamışlardır.

BÖLÜM III: BULGULAR VE YORUM

3.1. Temel Sosyodemografik Bilgiler

Bu bölümde katılımcıların temel sosyodemografik bilgilerine ilişkin bulgular sunulmaktadır..

Çizelge 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

	Sıklık	%
Kadın	84	77.1
Erkek	25	22.9
Tolam	109	100.0

Çizelge 1'deki verilere göre, çalışmaya katılanların %77,1'inin kadın olduğu görülmektedir. Bu hususun birbiriyle bağlantılı iki önemli nedeni olduğu düşünülmektedir: İlki, kurumun açtığı kursların (örneğin, biçki dikiş, kuaförlük, makyaj ve el sanatları gibi) önemli bir bölümünün kadınlara yönelik olmasıdır. İkincisi ise kurumun faal olduğu saatlerin büyük bir bölümünün mesai saatleri (8: 30 - 17: 30 arası) içine denk gelmesi ve erkeklerin bu saatlerde gelir getirici bir işte çalışma çabası içinde olmasıdır. Karataş ve Karataş (2001, s. 105)'in toplum merkezinde yaptığı çalışmada da hizmet alanların büyük çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında veri toplanan erkeklerin bir bölümü, lise öğrenimine devam eden ve kurumda gönüllü etkinliklere etkin katılım gösteren, kurumun bilgisayar kurslarına katılan adölesan erkeklerden oluşmaktadır. Diğer bölümünü ise istihdamda oldukları için çalışma saatlerinde kurslara katılamayan, toplum merkezinin onlar için özel olarak akşam 18: 00 - 20: 00 saatleri arasında sürdürdüğü Türkçe kurslarına katılan yetişkin erkekler oluşturmaktadır. Kurumun, çalışmayan yetişkin erkeklere ve yaşlı bireylere yönelik Türkçe kursu dışında herhangi bir kursu bulunmamaktadır. Demiröz (2000, s. 198), göçmen erkeklerin uzun iş saatlerinin dil öğrenimlerini zorlaştırdığını ifade etmektedir.

Çizelge 2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

	Sıklık	%
17 yaş ve altı	16	14.7
18 - 24 yaş arası	29	26.6
25 - 34 yaş arası	36	33.0
35 - 44 yaş arası	17	15.6
45 yaş ve üstü	11	10.1
Toplam	109	100.0
Ortalama \pm Std. Sapma	29.04 \pm 11.48	
Ortanca yaş	28	
En sık rastlanan yaş	16 - 31	
En küçük yaş	14	
En büyük yaş	63	

Araştırmaya katılanların yaşlarına göre dağılımına bakıldığında, ağırlıklı olarak erken ve orta yetişkinlik döneminde oldukları görülmektedir. Yaş kategorilerinin oluşturulmasında, Charlotte Bühler'in insanın yaşam yapısını beş biyolojik dönemde ele aldığı çalışmasından faydalanılmıştır (Onur, 2000, s. 63). Çizelge 2'de görüldüğü üzere, kursa katılanların %14,7'sini 18 yaş altındaki bireyler oluşturmaktadır. Merkezde verilen kurslar ağırlıklı olarak yetişkinlere hitap etmekte olup; bu nedenle katılımcı çocuk sayısı görece daha düşüktür. Katılımcıların %26,6'sı 18-24 yaş arasındadır. %33'ü 25-34 yaş arasında; %15,6'sı ise 35-44 yaş arasındadır. Kırk beş yaş ve üzerindeki katılımcıların oranı %10,1'dir. Katılımcıların ortalama yaşı, 29.04'tür. Ortanca yaş 28 olup katılımcıların en küçüğü 14 yaşında, en büyüğü 63 yaşındadır. En sık rastlanan yaşlar 16 ve 31'dir.

Kurumdan hizmet alan genç erkek ve kadınların, kurumun açtığı bilgisayar kursundan ve kurs dışı zamanlarda ise bilgisayar laboratuvarlarından yararlandığı, bununla birlikte genç kadınların aynı zamanda toplumsal cinsiyet rol-

leriyle bağlantılı olarak kuaförlük ve makyaj kurslarına da katıldıkları gözlemlenmiştir. Yetişkin kadınların ise yine biçki dikiş, kuaförlük, makyaj ve Türkçe kurslarından yararlandığı; yetişkin erkeklerin yalnızca Türkçe kurslarından yararlanabildiği görülmüştür.

Türkiye'ye gelen Suriyeli bireylerin yaş dağılımı hakkında çeşitli veriler bulunmaktadır. AFAD tarafından yapılan "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Araştırması" na göre Türkiye'deki Suriyeli kadınların %44,3'ü 19-54 yaş aralığındadır. Sonraki en büyük kitleyi %16,8 ile 2-6 yaş arasındaki kız çocukları oluşturmaktadır. Altmış beş yaş üstündeki kadınların oranı yalnızca %2,5'tir (AFAD, 2014c, s. 20). Yine AFAD tarafından yapılan "Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Araştırma Raporu" nda yer alan verilere göre Suriye'den Türkiye'ye gelen bireylerin %42,4'ü 18-54 yaş, %16,8'i 7-12 yaş, %16,5'i 2-6 yaş, %16,3'ü 13-18 yaş aralığındadır (AFAD, 2014a, s. 56). Erdoğan (2014, s. 4)'in yaptığı "Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması" na göre Türkiye'deki Suriyeli bireylerin yaklaşık %53'ü 18 yaş altındaki bireylerden ve %75'ten fazlası da kadın ve çocuklardan oluşmaktadır.

Bu veriler dikkate alındığında, kurumdan hizmet alanların önemli bir bölümünün 18-54 yaş arası yetişkinlerden oluşması, yukarıda sözü edilen araştırmalarda da görüldüğü üzere, Türkiye'de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaş grubuyla uyumluluk göstermektedir. Bununla birlikte, az sayıda da olsa özellikle yaşlı bireylerin gereksinimlerine yönelik merkezde yürütülen çalışmaların eksik olduğu dikkat çekmektedir.

Çizelge 3. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımı

	Sıklık	%
Evli	70	64.2
Hiç Evlenmemiş	21	19.3
Boşanmış	11	10.1
Esi Ölmüş	6	5.5
Ayrı Yaşıyor	1	0.9
Toplam	109	100.0

Çizelge 3'te, araştırmaya katılanların %64,2'sinin evli olduğu, %19,3'ünün ise hiç evlenmemiş olduğu; %10,1'inin boşanmış olduğu ve %5,5'inin ise eşinin ölmüş olduğu ortaya çıkmıştır.

Suriyeli bireylerin medeni durumları başka araştırmalarda da incelenmiştir. AFAD tarafından yapılan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Araştırmasına (AFAD, 2014c, s. 27) göre Suriyeli kadınların %66,7'si evli, %27,8'i bekârdır. Kadınların %0,9'u boşanmıştır. Yine AFAD tarafından hazırlanan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Araştırma Raporuna (AFAD, 2014a, s. 67) göre Türkiye'ye gelen Suriyelilerin medeni durumu incelendiğinde %66,6'sı evli, %30,2'si bekâr, %2,7'sinin eşi ölmüş ve %0,5'i boşanmıştır. Benzer şekilde AFAD tarafından yapılan "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması" (AFAD, 2013, s. 10) sonuçlarına göre on beş yaş ve üzerindeki Suriyeli sığınmacıların yüzde 70'e yakını evlidir. Son olarak İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV) tarafından Dünya İnsani Zirvesi'nde sunulmak üzere İstanbul'da yapılan Genç Mültecilerin Desteklenmesi İçin Kapasite Geliştirme Araştırmasına (İNGEV, 2016, s. 6) göre, araştırmaya katılan 15-24 yaş arasındaki gençlerin %24,4'ü evlidir ve %12'sinin çocuğu vardır.

Yukarıda sözü geçen araştırmalardaki evli birey oranları ile araştırmamızda bulunan evli birey oranları arasında paralellik olduğu görülmektedir. Araştırmamızın diğer araştırmalardan farklı yönü ise boşanmış kişi oranının daha yüksek olmasıdır. Bu durum, boşanmış kadınların, toplum merkezinde verilen kurslara, eşlerinin sınırlaması olmadan daha rahat katılabilmeleri ve merkezde bulunan psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının sunduğu danışmanlık hizmetleriyle de ilişkilendirilebilir.

Son olarak TÜİK tarafından sunulan Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2016'ya göre, Türkiye'deki boşanma oranının %7,5 olduğu göz önüne alındığında, katılımcıların boşanma oranının Türkiye ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir (TÜİK, 2016). Yapılan araştırmalarda, Suriyeli bireyler arasında boşanma oranının çok düşük çıkmasına rağmen, bu araştırmada, boşanma oranının Türkiye ortalamasının üstünde çıkması, yukarıda bahsedilenlerle uyumlu bir şekilde, kurumun daha incinebilir konumda olan boşanmış bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik verdiği hizmetlerle doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 4. Katılımcıların Evlilik Durumları

	Sıklık	%
İlk evliliği	79	92.9
Birden çok kez evlilik yapmış	6	7.1
Toplam	85	100.0

Not: Bu çizelgede, daha önce evlenmiş veya halen evliliğini sürdürmekte olan bireyler ele alınmaktadır.

Çizelge 4'te görüldüğü üzere, daha önce evlenmiş katılımcıların %92,9'unun ilk evliliğini sürdürdüğü görülmektedir. Bununla birlikte, görüşme formlarında yer alan yanıtlar detaylı bir şekilde incelendiğinde, evliliğini sürdüren kadınların üçünün, eşlerinin birden fazla kadınla evli olduğunu belirttiği görülmüştür.

Çizelge 5. Katılımcıların Yaşamlarının Büyük Bölümünü Geçirdiği Yers

	Sıklık	%
Kır	9	8.3
Kent	100	91.7
Toplam	109	100.0

Çizelge 5'te katılımcıların yaşamlarının en büyük bölümünü geçirdiği yere ilişkin veriler yer almaktadır. Burada katılımcıların %91,7'sinin yaşamlarının önemli bir bölümünü kentlerde geçirdiği görülmektedir. Toplum merkezine kent kökenli bireylerin yoğun ilgi gösterdiği, kır kökenli bireylere daha az ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Toplum merkezlerinin hizmetlerini planlarken bu hususları göz önünde bulundurması gerektiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 6. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Sıklık	%
Okuryazar olmayan	8	7.3
Okuryazar	10	9.2
İlkokul mezunu	18	16.5
Ortaokul mezunu	26	23.9
Lise mezunu	34	31.2
Üniversite mezunu	13	11.9
Toplam	109	100.0

Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinin hizmetlerinden düzenli olarak faydalanan Suriyeliler, farklı eğitim düzeylerine sahiptir. Çizelge 6'da görüldüğü üzere, çalışmaya katılanların %31,2'sinin lise, %23,9'unun ortaokul ve %16,5'inin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların %11,9'unun lisans ve lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, %9,2'si herhangi bir diplomaya sahip olmamakla beraber okuma yazma bilmekte; %7,3'ünün ise okuryazar olmadıkları görülmektedir.

Bahçeşehir Üniversitesi tarafından yapılan "Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırması" (2012, s. 15) nda, Suriyeli ailelerin %4,21'inin okula gitmemiş olduğu, %20,7'sinin ilkokul, %35,79'unun ortaokul, %29,12'sinin lise mezunu olduğu ve %9,83'ü lisans ve daha üstü derecede eğitim durumuna sahip olduğu ortaya çıkmıştır. 2014 Yılında AFAD tarafından yapılan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar isimli Araştırma (AFAD, 2014c, s. 25) ya göre okuryazar olmayan kadınların oranı % 20,9, ilkokul mezunu olan kadınların oranı %35,1, üniversite mezunu olanların oranı %6,2'dir. Yani kadınların %64'ü ilkokul ve daha altında bir eğitim düzeyine sahiptir. Aynı istatistikler, erkekler için sırasıyla %14,4, %33,8 ve %10,5 olarak bulunmuştur. Yine AFAD tarafından yapılan başka bir çalışma olan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Araştırması (AFAD, 2014a, s. 63) sonuçlarına göre Suriye'den Türkiye'ye gelen bireylerin eğitim durumu şu şekildedir: Suriyelilerin %15,4'ü okuma yazma bilmemekte, %7,4'ü okuryazar, %34,8'i ilkokul, %22,1'i ortaokul, %11,5'i lise ve %8,7'si üniversite ve üstü eğitim düzeyindedir.

Yukarıda yer alan araştırma sonuçları incelendiğinde, Bahçeşehir Üniversitesi tarafından yapılmış araştırma sonuç-

larıyla, bu araştırmanın sonuçlarının uyumlu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, toplum merkezinden hizmet alan Suriyelilerin eğitim düzeylerinin, AFAD tarafından yapılan araştırmalardaki Suriyelilerin eğitim düzeylerinden görece daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, toplum merkezindeki kurslara eğitim seviyesi daha yüksek olan, dolayısıyla topluma katılabilme becerisi daha fazla olan kadınların ilgisinin daha yoğun olduğu söylenebilir. Bu durum, eğitim düzeyi yükseldikçe eğitime olan gereksinimin daha belirgin duyulduğunu düşündürmektedir. Sonuç olarak toplum merkezinin, verdiği kurslara, eğitim seviyesi görece daha düşük olan bireylerin katılımını artırmaya yönelik çalışmalar yapması gerekmektedir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, araştırmaya katılanların eğitim durumlarına ilişkin verilerin, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının eğitim düzeylerine ilişkin TÜİK (TÜİK, 2013) istatistikleri ile benzeştiği görülmektedir.

Çizelge 7. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

	Sıklık	%
4 kişi ve altı	34	31.2
5 kişi ve üstü	67	61.5
Yanıt yok	8	7.3
Toplam	109	100.0
Ortalama ± Std. Sapma	5.56±2.31	
Ortanca	5	
En sık rastlanan kişi sayısı	5	
En az ve en fazla kişi	2 - 13	

Çizelge 7’de görüldüğü üzere, katılımcıların %61,5’i beş ve daha fazla kişiden oluşan kalabalık hanelerde yaşamını sürdürmektedir. Hanede yaşayan ortalama kişi sayısı 5,56 olup en sık rastlanan kişi sayısı beştir. En küçük hane iki kişiden, en büyük hane ise 13 kişiden oluşmaktadır.

İnsanı Gelişme Vakfı (İNGEV) tarafından yapılan “Genç Mültecilerin Desteklenmesi İçin Kapasite Geliştirme Araştırması” na (İNGEV, 2016, s. 5) göre evde yaşayan Suriyeli gençlerin hane halkı büyüklüğü ortalaması 6,6’dır. Yine İNGEV tarafından yapılan Suriyeli Mülteci Yaşamlar Monitörü (İNGEV, 2017, s. 2) isimli araştırmada ise hanede yaşayan kişi sayısı ortalama 6,2 olarak bulunmuştur. AFAD tarafından yapılan Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçlarına (AFAD, 2013, s. 35-37) göre konut başına düşen ortalama kişi sayısı 8,57’dir. Suriyeli sığınmacıların % 42,3’ü yaşadıkları konutun büyüklüğünü, %43,7’si rahatlığını ve %79’u güvenliğini yeterli bulmaktadır. Karataş ve diğerleri (2016) tarafından yapılan “Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar” isimli araştırmada ise Suriyeli çocukların yaşadıkları hanelerdeki kişi ortalaması 8,60 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada elde edilen ortalama hane halkı büyüklüğünün, Karataş ve diğerleri tarafından yapılan araştırmadakinden daha küçük olmasının sebebinin katılımcıların neredeyse tamamının kent kökenli bireylerden oluşması olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgular, yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında, katılımcıların hane büyüklüğünün diğer araştırmaların sonuçlarına göre daha az olduğu görülmektedir. Bu durum, toplum merkezinden hizmet alanların belli bir sosyodemografik kümeyi oluşturmasıyla doğrudan bağlantılı görülmektedir. Eğitim düzeyine ilişkin verilerin sunulduğu çizelgede de ifade edildiği üzere, toplumun daha alt sosyodemografik düzeyinde yer alan bireylerin verilen hizmetlere ulaşmakta daha çok zorlandığı, dolayısıyla merkezden hizmet alanların da geçici koruma altındaki Suriyeliler arasında görece daha güçlü konumda olduğu düşünülmektedir. Yine de, görüldüğü üzere, Suriyeli bireyler yoğun olarak kalabalık hanelerde yaşamaktadırlar. Bunun da özellikle kentsel yaşamda asgari yaşam koşulları açısından zorluklara sebep olacağı bilinmektedir.

Çizelge 8. Katılımcıların Aylık Ortalama Hane Gelirleri

	Freq.	%
500 TL ve altı	20	18.3
501 - 1000 TL	40	36.7
1001 - 1500 TL	33	30.3
1501 TL ve üzeri	9	8.3
Yanıt yok	7	6.4
Toplam	109	100.0
Ortalama \pm std sapma	994.11 TL \pm 564,21 TL	
Ortanca hane geliri	1000 TL	
En sık rastlanan hane geliri	1000 TL	
En düşük ve en büyük hane geliri	0 - 3000 TL	

Çizelge 8’de katılımcıların aylık ortalama hane gelirlerine ilişkin veriler sunulmuştur. Katılımcıların neredeyse üçte ikisinin 501-1500 TL; %18,3’ünün 500 TL ve altında ve %8,3’ünün aylık 1500 TL’nin üzerinde hane gelirinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ortalama aylık hane geliri 994,11 TL olup ortanca hane geliri 1000 TL ve en sık rastlanan hane geliri yine 1000 TL’dir. Katılımcıların bazıları hiç gelirinin olmadığını belirtmiştir. En fazla hane geliri ise 3000 TL olarak belirtilmiştir. Bir diğer göze çarpan nokta, araştırmaya katılan yedi bireyin, gelirlerini açıklamak istememesi ve bu soruya yanıt vermekten kaçınmasıdır. Bu durumun, maddi yardımlar başta olmak üzere sosyal yardım mekanizmalarından yararlanmalarına engel olacağına dair endişelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

AFAD tarafından yapılan Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırması (AFAD, 2013, s. 31) sonuçlarına göre Suriyeli bireylerin son bir aya ait gelir ortalaması 230,9 ABD Dolarıdır. Katılımcıların %56’sının aylık geliri 249 ve daha az ABD Dolarıdır. Karataş ve diğerleri tarafından yapılan Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar (Karataş ve diğ., 2016, s. 58, 76) isimli araştırmada ise Suriyeli çocukların yaşadıkları hanede aylık gelir ortalaması 1301,35 Türk Lirası olarak bulunmuştur.

Türk-İş’in 2017 Ağustos verilerine (TÜRK-İŞ, 2017) göre, Türkiye’de dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 1.505 Türk Lirası olup yoksulluk sınırı ise 4.901 Türk Lirasıdır. Ayrıca, 2017 yılının ilk yarısı için net asgari ücret tutarı 1.404,06 TL’dir (ÇSGB, 2017). Bu açıdan değerlendirildiğinde katılımcıların ortalama gelirlerinin 994,11 TL olduğu, Çizelge 7’de de görüldüğü üzere, hanede ortalama 5,56 kişinin yaşadığı dikkate alındığında, bu araştırmaya katılan Suriyelilerin önemli bir bölümünün açlık sınırının oldukça altında, tamamının ise yoksulluk sınırının altında yaşadığı görülmektedir. Böylesi bir durum, Buz ve Aygüler (2017, s. 180) de belirttiği gibi, hane üyelerinin barınma, toplumsal süreçlere katılım ve eğitim başta olmak üzere birçok alanda ekonomik sıkıntılarla karşılaşmasına ve bu alanlarda yapabilirliklerinin azalmasına sebep olmaktadır.

3.1.1. Özetleyici Yorumlar

Katılımcıların %77,1’inin kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu bulgular, toplum merkezinden daha çok kadınların faydalandığını göstermektedir. Katılımcıların ortalama yaşı 29,04 olup katılımcılar büyük çoğunlukla 15-25 yaş arası genç bireylerden ve 25-65 yaş arası yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Toplum merkezinden ağırlıklı olarak yetişkin kadınların hizmet aldığı, bununla birlikte genç erkek ve kadın bireylere yönelik hizmetler sunulduğu görülmektedir. Öbür taraftan yaşlı bireylere yönelik hizmetlerin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların %64,2’sinin evli olduğu; %10,1’inin ise boşanmış olduğu görülmüştür. Katılımcıların %91,7’si yaşamlarının büyük bölümünü kentte geçirmiştir. Katılımcılar arasında farklı eğitim düzeylerinden bireyler olmakla beraber, katılımcıların genel eğitim düzeyinin görece yüksek olduğu ve TÜİK’in eğitim istatistikleriyle örtüştüğü söylenebilir.

Katılımcıların hane büyüklüğü ortalaması 5,56’dır. Bu açıdan katılımcıların kalabalık hanelerde yaşadıkları görülmektedir. Son olarak katılımcıların ortalama aylık geliri 994,11 TL’dir. Bu durum hane büyüklükleri ile ele alındığında, katılımcıların büyük bir bölümünün açlık sınırının altında; tamamının ise yoksulluk sınırının altında yaşadığını göstermektedir.

3.2. Çocuklara İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, katılımcıların hanelerinde yaşayan çocuklara ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 9. Katılımcıların Çocuğunun Olup Olmadığı

	Sıklık	%
Var	59	67
Yok	10	11.4
Yanıt Yok	19	21.6
Toplam	88	100.0

Çizelge 9'da yaşamının bir döneminde evlenmiş veya halen evli olan katılımcıların çocuk sahibi olup olmadıkları incelenmektedir. Bu kapsamda söz konusu katılımcıların %67'sinin çocuğunun olduğu, %11,4'ünün ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Bu soruya muhatap katılımcıların %21,6'sı çeşitli sebeplerle söz konusu soruya yanıt vermekten kaçınmıştır.

Çizelge 10. Katılımcıların Çocuk Sayısı

	Sıklık	%
1 çocuğu olan	6	10.2
2 çocuğu olan	19	32.2
3 çocuğu olan	12	20.3
4 çocuğu olan	12	20.3
5 ve üzeri çocuğu olan	10	17.0
Toplam	59	100.0
Ortalama \pm Std. Sapma	3.24 \pm 1.72	
Ortanca çocuk sayısı	3	
En sık rastlanan çocuk sayısı	2	
En az ve en fazla çocuk sayısı	1 – 8	

* Evli olmayan 21 katılımcı ve bu soruya yanıt vermeyen 19 katılımcı hesaplamaya dahil edilmemiştir.

Çizelge 10'da çocuk sahibi olan bireylerin çocuk sayılarına ilişkin veriler sunulmuştur. Bu katılımcıların %32,2'sinin iki; %20,3'ünün üç ve yine benzer şekilde %20,3'ünün dört çocuğu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %17'sinin beş ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların yalnızca %10,2'sinin bir çocuğu vardır. Genel değerler dikkate alındığında, ortalama çocuk sayısı 3,24 olup ortanca çocuk sayısı üç, en sık rastlanan çocuk sayısı ise ikidir. Bu katılımcıların en az bir, en fazla ise sekiz çocuğu olduğu görülmektedir.

Erdoğan ve Ünver (2015, s. 22)'e göre Türkiye'de 1 milyon 123 bin civarında 18 yaş altında Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Bahçeşehir Üniversitesi tarafından yapılan Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırmasında (2012, s. 9) Suriyeli ailelerdeki ortalama çocuk sayısı 5,67 olarak bulunmuştur. Karataş ve diğerleri (2016, s. 69) tarafından yapılan Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar isimli araştırmada ise Suriyeli çocukların ortalama kardeş sayısı 6,94 olarak bulunmuştur.

Bu verilerle karşılaştırıldığında, çocuk sayılarına ilişkin olarak toplum merkezinden hizmet alan bireylerin ortalama çocuk sayısının, diğer araştırmalardaki Suriyeli bireylerin ortalama çocuk sayılarından daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 11. Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Çocuk Sahibi Olup Olmadıkları

	Sıklık	%
Evet	17	19.3
Hayır	66	75
Yanıt yok	5	5.7
Toplam	88	100.0

Çizelge 11'de, yaşamının bir döneminde evlenmiş veya halen evli olan katılımcıların %75'inin Türkiye'ye geldikten sonra çocuk sahibi olmadıkları görülmektedir.

AFAD tarafından yapılan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Araştırması (AFAD, 2014c, s. 59-60)'na katılanlara erkek ya da kadın fark etmeksizin hanelerinde hamile birey olup olmadığı sorulmuş ve katılımcıların %13,2'si hanelerinde en az bir hamile birey olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada katılımcılara hanelerinde Türkiye'de doğum yapan birey olup olmadığı da sorulmuş ve katılımcıların %8,2'si söz konusu soruyu olumlu yanıtlamıştır. TİSK tarafından yapılan "Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri" (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 23) isimli araştırma raporunda Türkiye'de 150 - 200 bin arasında Suriyeli çocuğun doğduğu ifade edilmektedir. Yine bir başka çalışmada (Mutlu ve diğ., 2016, s. 14) ise 2011-2016 yılları arasında Türkiye'de 200 bin Suriyeli çocuğun doğduğu söylenmektedir.

Çizelge 12. Katılımcıların Hane Bazında Okul Çağındaki (5 -18 Yaş) Çocuk Sayısı

	Sıklık	%
Hanede okul çağında çocuk yok	28	29.2
1 çocuk	16	16.7
2 çocuk	26	27.1
3 çocuk	13	13.5
4 ve daha fazla	13	13.5
Toplam	96	100.0
Ortalama ± Std. Sapma	1.69 ± 1.45	
Ortanca çocuk sayısı	2	
En sık rastlanan çocuk sayısı	0	
En az ve en fazla çocuk sayısı	0 - 6	

Çizelge 12'de görüldüğü üzere, katılımcıların %29,2'sinin yaşadığı hanede 5-18 yaş arasında okul çağında çocuk bulunmamaktadır. Katılımcıların %27,1'inin yaşadığı hanede, okul çağında iki çocuk vardır. Yüzde 16,7'sinde bir, %13,5'inde üç, benzer şekilde %13,5'inde dört ve daha fazla okul çağında çocuk bulunmaktadır. Ortalama okul çağındaki çocuk sayısı 1,69, ortanca çocuk sayısı iki, bazı hanelerde okul çağında hiç çocuk bulunmazken, hanede okul çağında olan en fazla çocuk sayısı altıdır. Neredeyse üç haneden birinde hiç okul çağında çocuk bulunmamaktadır.

TİSK tarafından yapılan "Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri" (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 22) isimli araştırma raporunda Türkiye'de zorunlu okul çağı döneminde 650 bin Suriyeli çocuk olduğu söylenmektedir. SETA tarafından yapılan "Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar" isimli çalışmaya (2016, s. 9) göre okul çağındaki çocuk sayısı (5 - 18 yaş) 912.044, 0-4 yaş aralığındaki çocuk sayısı 364.974 olmak üzere toplam Suriyeli çocuk sayısı 1.277.018'dir. Mutlu ve diğ. (2016, s. 19) tarafından yapılan "Bulanık Mekânlarda Gölgede Kalanlar: Suriyeli Mülteci Çocuklar ve Vatansızlık Riski" araştırmasına göre 0-4 yaş aralığındaki Suriyeli çocuk sayısı 415 bin, 5-17 yaş arasındaki yani okul çağındaki çocuk sayısı ise 708 bin civarındadır.

Çizelge 13. Katılımcıların Hanelerinde Bulunan Çocukların Okula Devam Etme Durumu

	Sıklık	%
Devam eden	115	70.98
Devam etmeyen	47	29.02
Toplam	162	100

Çizelge 13'te katılımcıların yaşadıkları hanelerdeki okul çağındaki toplam çocuk sayısı ve bu çocukların okula devam edip etmedikleri incelenmiştir. Bu hanelerde toplam 162 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların %70,98'i okula devam etmektedir. Katılımcıların görüşme formlarındaki yanıtları detaylı olarak incelenerek okul devamlılıklarının hane temelli dağılımı dikkate alındığında, hanede çocuk sayısı arttıkça okula devam eden çocuk oranında azalma olduğu görülmektedir. Özellikle üç ve daha fazla çocuğun bulunduğu hanelerde çocukların tamamının veya bir kısmının okula devam edemediği görülmektedir. Örneğin, okul çağına üç çocuğun bulunduğu hanelerin %30,77'sinde okul çağındaki çocukların tamamı okula devam ederken, %61,53'ünde okul çağındaki çocukların bir kısmı okula devam etmektedir. Bu durum, hane içindeki bazı çocukların okula devam edebilmeleri adına, ekonomik koşulların iyileştirilmesi için bazı kardeşlerin eğitimden uzaklaştırılarak işgücüne dâhil ettirildiği anlamına gelmektedir. Buna karşılık bir çocuğun bulunduğu hanelerin %75'inde çocuklar okula devam edebilmektedir. Bütün bunlara ek olarak, bazı hanelerde okul çağındaki çocukların eğitimlerine devam etmekle birlikte, aynı zamanda çalıştıkları da gözlemlenmiştir.

Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum (Erdoğan, 2014, s. 18) araştırmasına göre Suriyeli çocuklar arasında okula devam etme oranı yaklaşık %15'tir. Okula devam oranı SETA tarafından yapılan Türkiye'deki Suriyelilerin Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar (SETA, 2016, s. 19) isimli araştırmada ise kamp dışında %25, kamp içinde %90 olarak bulunmuştur. Mutlu ve diğerlerinin (2016, s. 28) yaptığı Bulanık Mekânlarda Gölgede Kalanlar: Suriyeli Mülteci Çocuklar ve Vatansızlık Riski isimli araştırma raporunda benzer şekilde Türkiye'deki kamplarda yaşayan Suriyeli çocukların %90'ının okula kayıt yaptırdığını; ama okula devam eden çocuk oranının çok düşük olduğunu belirtilmektedir.

Bu bağlamda, Suriyeli çocuklarla yapılan diğer araştırma sonuçlarının, toplum merkezinden hizmet alan katılımcıların hanelerindeki Suriyeli çocukların okula devam etme oranlarına kıyasla daha olumsuz olduğu görülmektedir. Yani, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyelilerin okul çağındaki çocuklarının okula devam etme oranı, her ne kadar çocukların %30'u okula devam etmese de, Türkiye'deki diğer Suriyelilere (kamplarda yaşayanlar dışında) kıyasla görece daha yüksektir.

Kamplarda yaşayan Suriyeli çocukların okula devam oranı oldukça yüksektir. Bu durumun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunlar çocuk işçiliği ile daha etkin bir şekilde mücadele verilebilmesi, kamplarda yaşayan ailelerin kira, ısınma, elektrik ve su gibi temel giderlerinin olmaması, okulların daha ulaşılabilir olması gibi nedenlerdir. Ayrıca kamplardaki okulların geçici eğitim merkezleri olması okula devam oranının artmasını sağlamaktadır. Geçici eğitim merkezi okul çağındaki Suriyeli çocuklara ve gençlere yönelik hem kamplarda hem de kamp dışında etkinlik gösteren, Suriye müfredatına bağlı kalarak Arapça eğitim veren, ilköğretim ve ortaöğretimi kapsayan eğitim merkezlerinin finansmanlarına sivil toplum kuruluşları da destek vermektedir.

SETA (2016, s. 22)'ya göre, 2016 yılında kamplarda bulunan 36 GEM'e 82.503 öğrenci devam ederken, kamp dışındaki 389 GEM'e ise 166.399 öğrenci devam etmekteydi. Bu dönemde devlet okullarına devam eden Suriyeli çocuk sayısı ise 62.537 olarak belirtilmiştir. Öbür taraftan 2017 yılı itibariyle 293.039 çocuk GEM'lere devam ederken, MEB'e bağlı okullara devam eden çocuk sayısı ise 166.482'e yükselmiştir. Bu noktada, MEB'e bağlı okullarda eğitime devam eden çocuk sayısındaki hızlı artış dikkat çekmektedir.

Türkiye'de bulunan kamplardaki ve kamp dışındaki geçici eğitim merkezlerinin inşası, donatımı ve yürütülmesine dair maliyet esas olarak kamu tarafından karşılanmakta olup, ayrıca bazı uluslararası (IOM, 2017, s. 3; UNICEF, 2015, s. 2) ve ulusal nitelikli sivil toplum örgütleri tarafından da desteklenmektedir. Ne var ki tüm bu çabalara karşın yapılan bir araştırmaya göre (INGEV, 2017, s. 2) 5 yaş ve üstü Suriyeli mültecilerin %31,3'ünün şimdiye değin hiçbir resmi eğitim almadığı ifade edilmektedir.

3.2.1. Özetleyici Yorumlar

Sonuç olarak katılımcıların hanelerinde yaşayan çocuklara ilişkin verilere genel olarak göz atıldığında katılımcıların büyük kesiminin çocuk sahibi olduğu; hanede ortalama 3,24 çocuk olduğu; bununla birlikte, ortalama çocuk sayısının, Türkiye'de geçici koruma statüsü altında yaşayan diğer Suriyelilere oranla daha az olduğu görülmektedir. Yaklaşık her dört katılımcıdan üçü, Türkiye'ye göç ettikten sonra çocuğunun olmadığını söylemiştir.

Hanede okul çağına ortalama 1,69 çocuk bulunmaktadır. Bununla birlikte, her üç haneden birinde okul çağına çocuk bulunmamaktadır. Hanedeki okul çağındaki çocukların %30'unun okula devam etmediği görülmektedir. Bu bağlamda, hanedeki çocuk sayısı arttıkça okula devam eden çocuk sayısında azalma olduğu tespit edilmiştir. Özellikle üç ve daha fazla sayıda okul çağına çocuk olan hanelerde, bazı çocukların, diğer çocukların eğitime de-

vam edebilmesi adına eğitimden kopararak çalışma yaşamına sürüklendiği görülmüştür. Araştırma bulgularından hareketle, okul çağındaki çocukların kayda değer bir bölümünün okula devam edemedikleri görülmektedir. Buna rağmen, okula devam etme oranı Türkiye’de geçici koruma statüsü altında yaşayan okul çağındaki diğer çocuklara göre daha yüksektir.

Son tahlilde, dikkat çekilmesi gereken birinci husus, kamuoyu ve medyadaki yaygın kanının aksine Suriyelilerin Türkiye’ye göç ettikten sonra çocuk sahibi olma oranının görece düşük çıkmasıdır. Buradaki damgalayıcı, dışlayıcı ve ötekileştirici dil ve söylem üzerine özellikle odaklanılması ve ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Diğer husus ise, çocukların okula devamlılığı ve çocuk işçiliği sorunu ile bağlantılıdır. Bu açıdan, çocukların okuldan kopmasının önlenmesi adına ailelerin ekonomik açıdan güçlendirilmesi, eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmesi çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Bu noktada UNICEF destekli Türk Kızılayı tarafından yürütülen şartlı eğitim yardımları ile sayıları oldukça fazla olan çocukların okullaştırılması sağlanmaktadır.

3.3. İstihdam Durumuna İlişkin Bilgiler

Bu bölümde katılımcıların istihdam durumlarına ilişkin veriler yer almaktadır.

Çizelge 14. Katılımcıların Suriye’deki Çalışma Durumları

	Sıklık	%
Çalışan	29	26.6
Çalışmayan	80	73.4
Toplam	109	100.0

Çizelge 14’te katılımcıların Suriye’de çalışma durumları ele alınmıştır. Bu çizelgeden görüldüğü üzere katılımcıların %73,4’ünün Suriye’de çalışmadığı görülmüştür. Bu verinin ortaya çıkmasında, araştırmaya katılan kursiyerlerin %77,1’inin kadın olmasının doğrudan etkisi olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların görüşme formuna verdiği yanıtlar ayrıntılı olarak incelenip cinsiyete göre Suriye’de çalışma durumu göz önüne alındığında, kadınların %26,2’sinin; erkeklerin ise %40’ının çalıştığı görülmektedir. Çalışmayan erkeklerin ise önemli bir bölümünün, 18 yaş altı, lise eğitimine devam eden adölesan bireylerden oluştuğu unutulmaması gereken bir detaydır.

Genç Mültecilerin Desteklenmesi İçin Kapasite Geliştirme (İNGEV, 2016, s. 8) araştırmasına katılan Suriyeli gençlerin %73’ü Suriye’deyken öğrenci olduklarını ve %18’i çalıştıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet faktörüne göre ayrım yapıldığında öğrencilik oranının kadınlarda %82, erkeklerde %65 olduğu, çalışan oranının ise kadınlarda %3, erkeklerde %32 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Suriyelilerde, toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı olarak kadınların iş yaşamında yeterince yer almadığı görülmekte; erkeklerin ise erken yaşta eğitimden ayrılarak çalışma yaşamına girdiği anlaşılmaktadır. Bu araştırmada da, çalışma durumlarına ilişkin cinsiyete dayalı veriler benzer bir formu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, veri toplanan kümenin önemli bir bölümünün kadın olması ise çalışan kişi sayısını doğrudan etkilemiştir.

Çizelge 15. Katılımcıların Suriye’deki Meslekleri

	Sıklık	%
Kadın		
Ev hanımı	51	60.7
Öğrenci	13	15.5
Yükseköğrenim gerektiren işler	10	12
Esnaf ve zanaatkar	8	9.6
Çiftçi / Tarım işçisi	2	2.4
Toplam	84	100
Erkek		
Student	16	64
Yükseköğrenim gerektiren işler	5	20
Esnaf ve zanaatkar	4	16
Toplam	25	100

Çizelge 15'te ise, Suriye'de çalışma yaşamına katılmış bireylerin hangi meslekleri icra ettiğine ilişkin açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Sınıflandırma yapılırken Boratav'ın (Nesanır, 2007) meslek sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Bulgular, kadın ve erkeklerin yaptıkları mesleklerin daha net görülmesi için cinsiyete göre ayrılmıştır. Kadınların, %60,7'sinin, Suriye'de hiçbir işte çalışmadığı görülmekte ve bu kadınlar kendilerini "ev hanımı" olarak nitelendirmektedir. Kadın katılımcıların %15,5'inin Suriye'deyken öğrenci olduğu; %12'sinin yükseköğrenim gerektiren işlerde (öğretmen, teknisyen, mimar, avukat vd.) çalıştığı bulunmuştur. Katılımcı kadınların %9,6'sının esnaf veya zanaatkâr olarak; %2,4'ünün ise çiftçi veya tarım işçisi olarak çalıştığı görülmektedir.

Çizelge 15'teki verilerde, erkek katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde, daha önce de belirtildiği üzere, bu katılımcıların büyük kısmının 18 yaş altı bireylerden oluşması dolayısıyla, erkek katılımcıların %64'ünün Suriye'de öğrenci (lise ve üniversite) olması şaşırtıcı değildir. Erkek katılımcıların %20'sinin yükseköğrenim gerektiren işlerde (öğretmen, mühendis vd.) çalıştığı ve %16'sının ise esnaf ve zanaatkâr olarak Suriye'de etkinlik yürüttüğü görülmektedir.

Hem kadın, hem de erkek katılımcılarda, yükseköğrenim gerektiren işlerde ve esnaf ya da zanaatkâr olarak çalışmanın, tarım işçiliği ve çiftçiliğe nazaran daha fazla olmasının, yukarıda belirtildiği üzere, katılımcıların ciddi bir bölümünün kentli olmasıyla doğrudan bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Çalışma kapsamında görüşme formu uygulanan erkeklerin, daha önce de belirtildiği gibi, önemli bir bölümü okula devam eden, adölesan bireylerden oluşmaktadır. Bu da, katılımcıların mesleklerine ilişkin yanıtlarıyla uyumludur.

Son olarak toplumsal cinsiyet rollerinin istihdama yansımaları, çizelgede belirgin biçimde görülmektedir. Kadınların önemli bir bölümünün istihdama katılmadığı; buna karşın kendilerini "ev hanımı" olarak niteledikleri görülmektedir. Dolayısıyla bu kadınların kendilerini ataerkil yapının bir uzantısı olarak görerek, ev içi emeğin karşılıksız olduğu bir yapıyı içselleştirdikleri ve kendilerini bu yapıda var ettikleri anlaşılmaktadır.

Çizelge 16. Katılımcıların Türkiye'de Çalışma Durumları

	Sıklık	%
Çalışan	12	11
Çalışmayan	97	89
Toplam	109	100.0

Çizelge 16'da katılımcıların Türkiye'deki çalışma durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %11'inin Türkiye'de şu anda çalıştıkları görülmektedir. Yüzde 11'lik kesimi oluşturan bu 12 kişinin 8'inin erkek olması, daha önce de tartışıldığı gibi, araştırmaya katılan Suriyeli erkeklerin, kadınlara nazaran daha fazla çalışma yaşamında buldukları savını desteklemektedir. Görüşme formlarında yer alan yanıtlar dikkatlice incelendiğinde, katılımcılar arasında bulunan, Türkiye'de çalışma yaşamında etkin olan bu dört kadının, terzi ve kuaförlük gibi meslekleri icra ettiği görülmüştür. Erkeklerin ise ağırlıklı olarak Ankara'nın mobilya sektörünün geliştiği Ulubey bölgesinde, mobilya ve marangoz atölyelerinde işçi olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılanların, %26'sı, Suriye'de istihdama katılıyorken, bu oran, göç sürecinin ardından %11'e düşmüştür. Burada kritik olan nokta, Suriye'de istihdama dâhil olan kadınların Türkiye'ye geldikten sonra çalışma yaşamından kopmuş olmasıdır. Çalışmaya katılan her dört kadından biri Suriye'de çalışma yaşamına dâhilken, Türkiye'ye göç ettikten sonra bu oran yirmide bire düşmüştür. Yani, Suriye'de çalışan her beş kadından dördü, Türkiye'ye göç ettikten sonra çalışma yaşamından kopmuştur. Hâlihazırda, toplumsal cinsiyeti dolayısıyla dezavantajlı konumda olan kadın, göç gibi ağır bir süreçte gücünü kaybetmiş, işsiz kalarak daha dezavantajlı konuma düşmüştür.

İNGEV (2016, s. 12) tarafından yapılan Genç Mültecilerin Desteklenmesi İçin Kapasite Geliştirme araştırmasına katılan Suriyeli gençlerin %39'unun düzenli ve sosyal güvencesiz, %5'inin düzenli ve sosyal güvenceli, %3'ünün düzensiz işe sahip olduğu, %29'unun öğrenci olduğu, %12'sinin kendilerini "ev hanımı" olarak tanımladığı, %12'sinin de işsiz olduğu görülmüştür. İNGEV (2017, s. 2)'in bir diğer araştırmasında da Suriyeli bireylerin istihdamı anlamında düzensizliğin %98 civarında olduğu belirtilmiştir. ORSAM (2015, s. 8) tarafından yapılan araştırmada, bazı Suriyeli bireylerin fırın, ayakkabıcı, market gibi küçük işletmeler kurduğu, ne var ki söz konusu işletmelerin kayıt dışı olmasından ötürü sayılarının tam olarak tespit edilemediği bilgisi yer almaktadır.

Suriyeli kadınların çalışma durumlarıyla da ilgili veriler bulunmaktadır. AFAD tarafından yapılan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar

(2014c, s. 29) araştırmasına katılan kadınların %56,7'si kendilerini "ev hanımı" olarak nitelendirmiş, %30,2'si herhangi bir işe sahip olmadığını belirtmiştir. Öğretmen ve hemşirelerin oranı %4, terzi ve kuaförlerin oranının %1,4 olduğu görülmüştür. İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM, 2013, s. 10) tarafından yapılan çalışmada Suriyeli bireylerin çalışarak ev sahibi topluma uyum sağlamak istediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Erdoğan (2014, s. 17) tarafından yürütülen Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum isimli çalışmada da Suriyeliler kendilerine çalışma hakkı tanınmasını istediklerini ve böylece Türkiye'ye yük olmayacaklarını belirtmişlerdir. Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar (AFAD, 2014c, s. 65) araştırmasında kadınlara meslek edinmeleri için herhangi bir kursa ya da okula devam etmeyi isteyip istemedikleri sorulmuş ve kadınların % 55,5'i bu soruyu olumlu yanıtlamıştır. Son olarak AFAD tarafından yapılan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri (2014a, s. 138) araştırmasında Suriyeli bireylerin %77'si Türkiye'de iş aradığını ve %46,9'u meslek edineceği kursa katılmak istediğini belirtmiştir.

Çizelge 17. Katılımcıların Hanelerinde Çalışan Birinin Olup Olmadığı

	Sıklık	%
Var	100	91.7
Yok	9	8.3
Toplam	109	100

Çizelge 17'de, katılımcıların hanelerinde çalışan kimsenin olup olmadığı incelenmiştir. Her ne kadar katılımcılar arasında çalışma oranı düşük de olsa, katılımcıların yaşadıkları hanelerin %91,7'sinde en az bir kişi çalışmaktadır. Katılımcıların dördü, yaşadıkları hanede çalışan tek kişidir. Dokuz katılımcı ise yaşadıkları hanede çalışan hiçbir birey olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 18. Katılımcıların Hanelerindeki Çalışan Kişi Sayısı

	Sıklık	%
Hanede çalışan kimse yok	9	8.3
1	79	72,5
2	16	14,7
3	5	4,5
Toplam	109	100
Ortalama ± std sapma	1.16 ± 0.63	
Ortanca	1	
En sık rastlanan değer	1	
En düşük ve en büyük değer	0 - 3	

Çizelge 18'de, katılımcıların hanelerindeki çalışan kişi sayısı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Görüldüğü üzere, katılımcıların yaşadıkları hanelerin %72,5'inde bir kişi çalışmakta, %14,7'sinde iki kişi, %4,5'inin ise hanesinde üç kişi çalışmaktadır. Çizelge 17'de de belirtildiği üzere, katılımcıların %8,3'ü, hanelerinde hiç kimsenin çalışmadığını ifade etmiştir. Ortalama çalışan sayısı 1.16 olup ortanca değer birdir. Çalışan kişi sayısına dair en sık verilen yanıtın yine bir olduğu; bir hanede en fazla üç bireyin çalıştığı görülmektedir.

İnsani Gelişim Vakfı (2017, s. 3) tarafından yapılan çalışmada ise hanede gelir getiren ortalama Suriyeli birey sayısı 1,4 olarak bulunmuştur. Bu açıdan, bu araştırma verileriyle uyumlu sonuçlar tespit edilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, hanede çalışan kişi sayısı arttıkça ortalama hane gelirinin arttığı görülmektedir. Ne var ki, elde edilen toplam gelirin, çalışan kişi sayısı fazla olan hanelerde dahi yoksulluk sınırının oldukça altında kaldığı görülmektedir. Resmi çalışma koşullarında, bir bireyin aylık kazancı, minimum bir asgari ücrettir. Dolayısıyla hanede çalışan kişi sayısının artmasına rağmen, Suriyeli bireylerin yoksulluk sarmalından kurtulamamasının, Suriyeli bireylerin resmi olmayan, düşük ücretli, süresiz ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmalarının doğrudan sonucu olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 19. Katılımcıların İfadeleriyle, Kendileri Dışında Hanede Çalışan Kişiler

	Sıklık	%
Koca/Kocam	40	38,5
Kardeşim	19	18,3
Baba/babam	18	17,3
Erkek çocuk	18	17,3
Amca/Enişte	4	3,8
Yeğen	3	2,9
Anne	2	1,9
Toplam	104	100,0

Çalışma kapsamında katılımcılara hanelerinde kendileri dışında kimlerin çalıştığı sorulmuştur. Çizelge 19'da katılımcıların bu açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılarak listelenmiştir. Bu noktada %38,5 ile en sık verilen yanıt "koca/kocam" yanıtıdır. Katılımcıların %18,3'ü, hanelerinde kardeşlerinin çalıştığını belirtmiştir. Bu noktada, "kardeşim" yanıtı verenlerin yaş gruplarının değişiklik gösterdiğine dikkat çekmek gerekir. Birden fazla ailenin birlikte yaşadığı hanelerde, "kardeş", aslında hala, teyze, amca, dayı gibi farklı rollerdeki bireyleri ifade edebilmektedir. Bu yanıtı destekleyecek biçimde, adölesan gençlerin de dördü, "amca/eniştelere" çalıştığını, haneye gelir getirdiklerini ifade etmişlerdir.

Bu kapsamda katılımcıların hanelerinde gelir getiren bireylerin ağırlıklı olarak yetişkin erkek bireyler (baba, amca, enişte vd.) olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak bir diğer önemli gelir getirici grubun ise erkek çocuklar olduğu görülmektedir. Daha önce belirtilmiş olan, okula gitmeyen çocukların gelir getirici bir işte çalışarak haneye ekonomik katkı sunmasıyla bağlantılı olarak, hanede çalışan bireylere ilişkin katılımcıların %17,3'ü erkek çocuk, %2,9'u ise yeğen yanıtı vermişlerdir. Yani hanelerdeki gelir getirme rolünü üstlenen bireylerin yaklaşık beşte birini adölesan erkekler oluşturmaktadır.

Gelir getirici rolü genel olarak erkeklerin üstlendiği görülse de, az sayıda Suriyeli katılımcı kadının da ekonomik etkinlik içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda ağırlıklı olarak yetişkin kadınların rol aldığı görülmektedir.

Bu verilerden hareketle, Suriyeli kadınlar arasında iş yaşamına katılma oranının yalnızca katılımcılar arasında az olmadığı; aynı zamanda katılımcıların hanelerinde de (aile ve yakın çevre) çalışan kadın oranının oldukça düşük olduğu açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, kadınların istihdamda daha çok yer alabilmeleri adına kadınlara gelir getirici beceriler kazandıracak çeşitli kursların açılması ve çalışma yaşamına katılabilmeleri için politikalar geliştirilmesi önem taşımaktadır. Geçici koruma statüsü altındaki Suriyelilere ilişkin çalışma sınırlamalarının kaldırılması bu kapsamda düşünülebilir.

3.3.1. Özetleyici Yorumlar

Katılımcıların yaklaşık dörtte birinin Suriye'de istihdama katıldığı görülmektedir. Bu oranın düşük olması, kadın katılımcı sayısının fazla olması ve erkek katılımcıların da önemli bir bölümünün adölesan bireyler olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu durumla ilişkili olarak katılımcı kadınların %26,2'sinin, erkeklerin ise %40'ının Suriye'de çalıştığı görülmektedir. Özellikle erkek katılımcıların büyük bölümü, Suriye'de öğrenci olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, her beş katılımcıdan biri ise Suriye'de yükseköğrenim gerektiren işlerde çalıştığını belirtmiştir. Öbür taraftan, kadınların ise %12'lik önemli bir bölümünün Suriye'de yükseköğrenim gerektiren işlerde çalıştığı görülmektedir.

Ayrıca katılımcıların %11'inin Türkiye'de çalışma yaşamına katıldığı bulunmuştur. Bu katılımcıların sekizi erkek; dördü ise kadındır. Bu bağlamda, hâlihazırda Suriye'de istihdama katılma oranı oldukça düşük olan kadınların, göç sürecinden sonra istihdama katılma oranında azalma görülmüştür. Suriye'de çalışma yaşamına katılan her beş kadından dördü (başka bir ifadeyle %80'i) Türkiye'ye göç sürecinin ardından istihdamdan kopmuştur.

Katılımcıların %91,7'sinin yaşadığı hanede çalışan en az bir birey bulunmaktadır. Hanede çalışan ortalama kişi sayısı 1,16'dır. Bununla birlikte hanede çalışan kişi sayısı arttıkça gelirin arttığı, ne var ki katılımcıların tamamının yoksulluk sınırını aşamadığı görülmüştür.

Haneye gelir getirenlerin kimler olduğu incelendiğinde, bu bireylerin oldukça büyük bölümünü yetişkin erkeklerin

oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, haneye gelir getiren her beş bireyden birinin adölesan erkek olduğu saptanmıştır. Az sayıda yetişkin kadının da gelir getirici etkinlik içinde yer alabildiği tespit edilmiştir.

Bu bağlamda katılımcıların büyük bir bölümünün kentli olmasının, bu bireylerin kent yaşamında yaygın olarak görülen yükseköğrenim gerektiren etkinlikler olan öğrencilik, esnaf ve zanaatkârlık gibi etkinliklerle uğraşması bağlantılı görülmektedir.

Söz konusu bulgular göstermektedir ki göç süreci Suriyeli bireylerin çalışma yaşamlarına devam etmelerini engellemiştir. Bu anlamda özellikle kadınların bu durumdan daha çok etkilendikleri, göçün sebep olduğu olumsuzlukları daha şiddetli deneyimleyerek dezavantajlı konumlarının perçinlendiği görülmektedir. Bu bağlamda vurgulanacak ikinci bir nokta, hanelerde çalışan bireylerin oldukça büyük bir bölümünün erkeklerden oluşmasıdır. Bu durum ise, kadının ekonomi başta olmak üzere yaşamın her alanında erkeğe bağımlılığını artırmaktadır.

Hanede çalışan kişi sayısının artması hane gelirini arttırmakla beraber, bu gelir, Suriyeli bireylerin yoksulluk sınırının altında yaşamasını önleyememektedir. Çünkü bireyler becerilerinden bağımsız olarak düşük ücretli, resmi olmayan ve niteliksiz işgücü gereksinimi olan sektörlerde çalıştırılmaktadır. Bu bireyler arasında yükseköğrenim sahibi ve başka bazı becerileri bulunan Suriyelilerin varlığı dikkate alındığında, insan sermayesinin boşa harcandığı anlaşılmaktadır.

Suriye’de öğrenci olduğunu belirten katılımcıların bazılarının Türkiye’ye göç ettikten sonra yaşanan ekonomik sorunlarla baş etmek amacıyla çalışmak zorunda kaldıkları ve eğitim yaşamından koptukları anlaşılmaktadır. Bu durum göstermektedir ki göç süreci öğrencilerin eğitime devam edip diplomaya ya da nitelikli mesleğe sahip olmasını engellemekte, bu da bireylerin dezavantajlı konumlarından sıyrılamamalarına ve yoksulluk bağlamında kısır bir döngüye düşmelerine yol açmaktadır.

3.4. Katılımcıların Barınma Durumlarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde katılımcıların barınma durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 20. Katılımcıların Yaşadıkları Konut Türü

	Sıklık	%
Apartman dairesi	47	43.1
Gecekondu	35	32.1
Kapıcı dairesi	27	24.8
Toplam	109	100.0

Çizelge 20’de katılımcıların yaşadıkları konut türüyle ilgili bilgiler yer almaktadır. Görüldüğü üzere, katılımcıların %43,1’i apartman dairesinde; %32,1’i gecekondu; %24,8’i kapıcı dairesinde yaşamaktadır. Çizelge 7’de bulunan hanede kalan kişi sayısı ortalamalarından hareketle, katılımcıların beşte üçlük bir bölümünü oluşturan gecekondu ve kapıcı dairesinde yaşayan Suriyelilerin, yapısı itibarıyla küçük olan bu konutlarda kalabalık ve iç içe, elverişsiz koşullarda yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, bu konutların özgürlüğü ve kişisel mahremiyeti kısıtlayıcı bir ortam yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karataş ve diğerleri (2016, s. 58, 72) tarafından yapılan Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar isimli araştırmada ise Suriyeli çocukların %42,5’inin gecekondu, %52,5’inin apartman dairesinde ve %5’inin çadır veya metruk binada yaşadığı görülmüştür. Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar Araştırması (AFAD, 2014c, s. 42) sonuçlarına göre, Suriyeli kadınların %72,7’si ev ya da apartman dairesinde, %16,1’i tamamlanmamış bina ya da harabe içerisinde, %10’u plastik çatılı, derme çatma yapıdaki yerlerde yaşamaktadır. AFAD’ın araştırmasında ortaya çıkan veriler ışığında, toplum merkezinden düzenli olarak hizmet alan bireylerin diğer Suriyelilere göre görece daha iyi ekonomik koşullara sahip olduğu düşünülebilir.

Çizelge 21. Katılımcıların Yaşadıkları Evlerdeki Oda Sayıları

	Sıklık	%
1	1	1.1
2	19	21.6
3	42	47.7
4 ve daha fazla	26	29.5
Toplam	88	100.0
Ortalama \pm std sapma	3.06 \pm 0.77	
Ortanca	3	
En sık rastlanan oda sayısı	3	
En az ve en fazla oda sayısı	1 - 5	

Çizelge 21’de katılımcıların yaşadıkları evin salonu da dâhil olmak üzere oda sayısına ilişkin veriler yer almaktadır. Görüldüğü üzere, katılımcıların %47,7’si, üç odalı bir evde; %21,6’sı iki odalı bir evde; %29,5’i ise dört ve daha fazla odası olan bir evde yaşamaktadırlar. Yalnızca bir katılımcı tek odalı bir evde yaşadığını ifade etmiştir. Ortalama oda sayısı 3,06, ortanca ve en sık rastlanan değerler üçtür. Katılımcıların yaşadıkları evde en az bir, en fazla beş oda olduğu bulunmuştur.

Karataş ve diğerleri (2016, s. 58, 73) tarafından yapılan Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar isimli araştırmaya göre ise Suriyeli çocukların yaşadıkları konuttaki oda sayısı ortalamasının 2,82 olduğu görülmüştür.

Hanede yaşayan ortalama kişi sayısının yaklaşık beş olduğu dikkate alındığında, katılımcıların ortak yaşam alanı olan bir salon kullanmayı tercih ettikleri takdirde, ortalama üç odalı bir evin kalan iki odasına, kişisel yaşam alanlarına sahip olmaksızın sığmak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır.

Çizelge 22. Katılımcıların Evlerinde Başka Ailelerin Yaşayıp Yaşamadığı

	Sıklık	%
Hanede başka aile de yaşıyor	36	35.0
Hanede başka aile yaşamıyor	67	65.0
Toplam	103	100

Çizelge 22’de, katılımcıların, evlerinde başka bir aileyle birlikte yaşayıp yaşamadığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu verilerden hareketle, katılımcıların %35’inin, başka bir aileyle aynı evi paylaştığı görülmektedir. Benzer şekilde, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM, 2013, s. 10) tarafından yapılan çalışmada birkaç Suriyeli ailenin bir araya gelerek, şehrin görece ucuz muhitlerinde bir ev tuttuğu ve evin kirasını paylaştığı görülmüştür. Tarım alanında resmi olmayan şekilde istihdama katılmak isteyenlerin kırsal bölgelerde kullanılmayan bağ evlerine ve depolara yerleştiği ifade edilmiştir.

Çizelge 23. Katılımcıların Evlerinde Bulunan Eşyalar ve Temel İhtiyaçlar (N= 109))

	Var (N)	%	Yok (N)	%
Altyapı Olanakları				
Elektrik	107	98.2	2	1.8
Su	107	98.2	2	1.8
Kömür Sobası	79	72.5	30	27.5
Doğalgaz	40	36.7	69	63.3
İnternet	25	22.9	84	77.1
Konutta Yer Alan Eşyalar				
Halı	99	90.8	10	9.2
Çamaşır Makinesi	95	87.2	14	12.8
Televizyon	90	82.6	19	17.4
Buzdolabı	89	81.7	20	18.3
Perde	81	74.3	28	25.7
Yatak	71	65.1	38	34.9
Gardırop	69	63.3	40	36.7
Çekyat / Koltuk	62	56.9	47	43.1
Bilgisayar	5	4.6	104	95.4
Bulaşık Makinesi	3	2.8	106	97.2

Çizelge 23'te, katılımcıların evlerindeki altyapı olanaklarına ve birtakım eşyalara dair bilgiler yer almaktadır. Altyapı olanaklarına ilişkin veriler incelendiğinde, katılımcıların tamamına yakınının, yaşadıkları evde elektrik ve suya ulaşabildiği görülmektedir. Bununla birlikte, iki katılımcı, yaşadıkları evde elektrik ve suyun olmadığını belirtmiştir. Bu noktada, her bireyin değerli olduğunu vurgulayarak, evde elektrik ve suyun olmamasının, en temel insani gereksinimlere ulaşımın doğrudan kısıtlanması olduğu sonucuna varılabilir.

Ankara gibi, uzun ve sert kışların yaşandığı bir metropolde, kömür sobası ve doğalgaz gibi temel ısınma araçlarına sahip olmaya ilişkin veriler incelendiğinde, katılımcıların %72,5'i evlerinde kömür sobası bulunduğunu; %36,7'si ise doğalgaz bulunduğunu belirtmiştir. Görüşme formları üzerinde yapılan daha detaylı bir inceleme sonucunda 18 evde doğalgaz bulunmasına rağmen kömür sobasının ısınma amaçlı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu durumun, temelde ekonomik koşullarla ilişkili olarak açıklanması olanaklıdır. İlk olarak, katılımcıların daha ucuza mal olacağı gerekçesiyle kömür sobası kullandığı düşünülmektedir. İkinci olarak ise, aynı kömür yardımlarının Suriyeli bireyleri doğalgaz yerine kömür sobası kullanımına yönelttiği düşünülmektedir.

Altyapı olanaklarına ilişkin olarak hanede internet bulunup bulunmadığı incelendiğinde katılımcıların yalnızca %22,9'unun evinde internet olduğu görülmektedir. Bilişim teknolojilerinin bu denli yaygınlaştığı ve geliştiği bir dönemde katılımcıların yalnızca beşte birinin evinde internet bulunması dikkate değerdir.

Yine Çizelge 23'te evde yer alan eşyalara ilişkin veriler incelendiğinde; katılımcıların %90,8'inin evinde halı, %87,2'sinin evinde çamaşır makinesi, %82,6'sının evinde televizyon bulunmaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların %81,7'sinin evinde buzdolabı, %74,3'ünün evinde perde bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, ortalama her beş katılımcıdan birinin evinde buzdolabı; her dört katılımcıdan birinin evinde perde yoktur.

Beslenme ve fiziksel iyilik hali arasındaki ilişki düşünüldüğünde, uygun koşullarda saklanmayan gıdaların insan sağlığını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Bundan dolayı yiyeceklerin sağlıklı bir şekilde korunmasını sağlayan buzdolabının olmayışı, Suriyeli bireylerin sağlığını olumsuz etkileyebilir. Sağlıklı şekilde beslenemeyen bireylerin, hastalıklara yakalanma olasılığının artması ve günlük yaşam rutinlerinde aksaklıklara yol açması, bu durumun sebep olabileceği bir diğer olumsuzluktur.

Her insan için yaşadığı evin aile dışındaki bireylere karşı mahrem bir yer olduğu düşüncesinden hareketle, katılımcıların %25,7'sinin evinde perdenin bulunmaması, söz konusu bireylerin ve ailelerinin mahremiyetini sağlayamamasına sebep olmaktadır. Katılımcıların %32,1'inin gecekondu gibi sokakla aynı hizadaki konutlarda yaşadığı dikkate alındığında mahremiyetin sağlanması ayrıca zorlaşmakta ve bir nevi hak ihlali yaşanmaktadır.

Katılımcıların yalnızca %4,6'sının konutunda bilgisayar; %2,8'inin konutunda bulaşık makinesi bulunmaktadır.

Buna ilişkin, temel gereksinimlerin dışında tutulabilecek ve hane refahının artmasıyla elde edilebilecek bu tüketim malzemelerinin bu denli az olmasından hareketle, çalışmaya katılan Suriyelilerin önemli bir bölümünün yalnızca asgari yaşam koşullarında yaşamlarını sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Başka çalışmalarda da, Suriyeli bireylerin konutlarındaki olanaklara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Örneğin, Genç Mültecilerin Desteklenmesi için Kapasite Geliştirme (İNGEV, 2016, s. 11) araştırmasına katılan Suriyeli gençlere evlerindeki alt yapı olanakları ve var olan eşyalar sorulmuştur. Katılımcıların %83'ü yaşadıkları konutta buzdolabının ve çamaşır makinesinin; %63'ü televizyonun, %61'i internet bağlantısının ve %20'si bilgisayarın olduğunu söylemiştir. Söz konusu çalışma ile bu araştırmanın bulguları arasında uyumluluk olduğu görülmekle beraber, İNGEV tarafından yapılan araştırmanın odağında gençlerin olması, internet ve bilgisayara sahip olma oranının yüksek çıkmasında önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir.

3.4.1. Özetleyici Yorumlar

Yaklaşık her beş katılımcıdan üçünün gecekondulu ve kapıcı dairesi gibi konutlarda ikamet ettiği görülmektedir. Bununla beraber, ortalama oda sayısının 3,06 olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların %35'i başka ailelerle aynı konutu paylaştığını belirtmiştir. Son olarak, yaklaşık her beş katılımcıdan biri evinde buzdolabının olmadığını; yaklaşık her dört katılımcıdan biri ise evinde perde olmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak, katılımcıların hane büyüklükleri küçük olmakla beraber hem hanedeki kişi sayısının fazla olması hem de hanelerin başka ailelerle paylaşılması dolayısıyla bireysel alanların küçüldüğü; yaşam kalitesinin de düştüğü yorumu yapılabilir. Bir evde bulunmasına gereksinim duyulan en temel dayanıklı tüketim malzemesi olan buzdolabının yaklaşık her beş haneden birinde olmaması; bireylerin sağlık ve beslenme gereksinimlerini olumsuz etkilemektedir. Diğer yandan, hanenin küçük olması ve perde gibi bazı eşyaların birçok hanede bulunmaması, mahremiyetin sağlanamadığına ilişkin bazı veriler ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların yaşamlarını yalnızca temel gereksinimlerini karşılayacak şekilde, asgari koşullarda sürdürdükleri görülmektedir.

3.5. Katılımcıların Sağlık Durumlarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, katılımcıların sağlık durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 24. Hanede Kronik Rahatsızlığı Olan Birey Olup Olmadığı

	Sıklık	%
Var	52	50.5
Yok	51	49.5
Toplam	103	100.0

Çizelge 24'te katılımcıların yaşadıkları hanede kronik rahatsızlığa sahip birey olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre katılımcıların %50,5'inin yaşadıkları hanede kronik rahatsızlığı olan bir birey bulunmaktadır.

Bu konuda başka bir veri Karataş ve diğerleri tarafından yapılan Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar isimli çalışmada yer almaktadır. Söz konusu çalışmaya göre ailesinde kronik rahatsızlık olan Suriyeli çocukların oranı %25,6, hanesinde engelli birey olan çocukların oranı da %30,8'dir (Karataş ve diğ., 2016, s. 58, 70).

Çizelge 25. Katılımcıların İhtiyaç Duyduğunda Sağlık Kurumlarından Faydalanıp Faydalanamadığı

	Sıklık	%
Faydalanabiliyor	56	51.4
Kısmen faydalanabiliyor	44	40.4
Faydalanamıyor	9	8.3
Toplam	109	100
Eğer faydalanamıyorsa, sebebi (n=53)*		
Dil / İletişim	46	86.8
Ekonomik sebepler	15	28.3

*Faydalanamama sebepleri için yalnızca hayır ve kısmen yanıt verenlerin yanıtları dikkate alınmıştır (N=53). Bir katılımcı birden fazla sebep işaretleyebilmiştir.

Çizelge 25'te, katılımcıların gereksinim duyduğunda sağlık kurumlarından faydalanıp faydalanamadığına ilişkin veriler ele alınmıştır. Buna göre, katılımcıların %51,4'ü, gereksinim duyduklarında sağlık kurumlarından faydalanabildiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, katılımcıların %40,4'ü, hizmetlerden kısmen faydalanabildiğini, %8,3'ü ise hiç faydalanamadığını belirtmiştir. Bu bağlamda, kısmen ya da hayır yanıtlarını veren 53 katılımcının faydalanamamalarına ilişkin sebepler incelendiğinde, bu katılımcıların %86,8'i (N=46) dil ve iletişim sorunlarını gerekçe olarak sunmuş; %28,3'ü (N=15) ise ekonomik sebepleri öne sürmüştür.

Bu duruma ek olarak yapılan detaylı bir inceleme göstermektedir ki, hanelerinde, kronik rahatsızlığı olan birey olduğunu belirten katılımcıların yarısı (N=26) gereksinim duyduklarında sağlık hizmetlerinden kısmen ya da hiç faydalanamadıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada, özellikle sağlık hizmetlerinden faydalanamama sebeplerinden olan ekonomik gerekçeler ve dil/iletişim sorunları üzerine odaklanmak büyük bir önem taşımaktadır.

AFAD tarafından hazırlanan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Araştırma Raporuna göre Suriyelilerin %59,5'i sağlık hizmetlerinden yararlanmaktayken, %40,5'i sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Ayrıca sağlık hizmetlerinden yararlanan bireylerin %81,4'ü sağlık hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmiştir (AFAD, 2014a, s. 90-92). AFAD tarafından yapılan araştırmada sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyorum diyenlerle, bizim araştırmamızda yararlanabiliyorum diyen katılımcı oranlarının yakın olduğu görülmektedir. Bu sorunun yer aldığı bir diğer çalışma Bahçeşehir Üniversitesi tarafından yapılan Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırmasıdır. Söz konusu araştırmada Suriyeli bireylere Türkiye'de aldığınız sağlık hizmetlerinden memnun musunuz sorusu sorulmuş ve katılımcıların %28,16'sı oldukça memnunuz, %25,63'ü kısmen memnunuz, %27,8'i kısmen memnun değilim cevabını vermiştir (Bahçeşehir Üniversitesi, 2012, s. 13).

Suriyeli bireylerin sağlık hizmetlerinden faydalanma durumlarına ilişkin istatistiklere göre, 31 Aralık 2016 tarihine kadar Türkiye'de Suriyeli bireylere yönelik 797.450 ameliyat gerçekleştirilmiş, 20.956.267 poliklinik hizmeti verilmiş, 918.694 hastane sevk gerçekleştirilmiş ve 184.390 doğum gerçekleştirilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016, s. 82).

Çizelge 26. Sosyodemografik Verilerle Sağlık Hizmetlerinden Faydalanabilme Durumunun Karşılaştırılması

Değişkenler	İhtiyaç Duyduğunda Sağlık Hizmeti Yararlanabilme Durumu				X ²	p
	Alıyor		Alamıyor/Kısmen Alamıyor			
	N	%	N	%		
Cinsiyet						
Erkek	18	72.0	7	28.0	5.524	.019
Kadın	38	45.2	46	54.8		
Yaş						
25 yaş altı	27	60	18	40	2.402	0.301
25-34 yaş	17	47.2	19	52.8		
35 yaş ve üzeri	12	42.9	16	57.1		
Gelir						
500 TL ve altı	8	40	12	60	3.292	0.193
501-1000 TL	22	46.8	25	53.2		
1001 TL ve üzeri	26	61.9	53	48.6		
Eğitim						
İlkokul ve altı	14	38.9	22	61.1	3.355	0.067
Ortaokul ve üzeri	42	57.5	31	42.5		

Çizelge 26'da, katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim verilerine göre sağlık hizmetlerinden faydalanma durumu incelenmiştir. Cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim verileri ile gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetinden faydalanabilme durumu arasındaki bağlantıyı incelemek amacıyla ki-kare testi yapılmıştır. Cinsiyet ve gereksinim duyduğunda sağlık hizmetinden yararlanabilme durumu arasında anlamlı bir bağlantı bulunmuştur $X^2(1) = 5,524, p < 0,05$.

Bu bağlamda, erkeklerin %72'si sağlık hizmetlerine gereksinim duyduğunda erişebildiğini belirtirken; kadınların ise yalnızca %45,2'si bu hizmetlerden faydalanabilmektedir. Yani, yaklaşık her iki kadından biri, bu hizmetlerden gereksinim duyduğunda faydalanamamakta, ya da kısmen faydalanabilmektedir. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik sağlık gibi en temel insani gereksinimden bile faydalanabilme konusunda, dezavantaj yaratmaktadır.

Çizelge 26 verilerine göre, yaş, gelir ve eğitim ile gereksinim duyduğunda sağlık hizmetinden yararlanabilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı bulunamamıştır ($p>0,05$). Her ne kadar, istatistiksel bir anlamlılık bulunmasa da; yaş, gelir ve eğitim durumlarının gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerinden yararlanabilme etkisine ilişkin sıra ortalamalarında belirgin bir farklılık yarattığı çizelgeden görülebilmektedir.

Bu noktada, 25 yaş altı bireylerin %60'ı; 25-34 yaş arası bireylerin %47,2'si ve 35 yaş üstü bireylerin %42,9'u, gereksinim duyduklarında sağlık hizmetlerinden faydalanabildiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, yaş almanın sağlık hizmetlerinden faydalanabilme üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu görülmektedir. Genç bireylerin bu noktada daha avantajlı bir konumda oldukları, bu avantajın da genç bireyler arasında Türkçeyi öğrenme ve daha iyi kullanabilme becerilerinin daha yaygın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu anlamda, geçici koruma statüsündeki her yaşta Suriyeli bireyin, Türkçe eğitimi almaları ve bu dili daha etkin kullanabilmeleri oldukça kritiktir.

Benzer şekilde, gelir durumunun da sağlık hizmetlerinden yararlanma üzerinde etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Gelir düzeyi 500 TL ve altı olan bireylerin %40'ı; 501-1000 TL arasında geliri olan bireylerin %46,8'i, 1001 TL ve üzeri geliri olan bireylerin ise %61,9'u, gereksinim duyduklarında sağlık hizmetlerinden faydalanabildiklerini belirtmişlerdir. Açıkça görülmektedir ki, gelir düzeyi arttıkça, gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerinden faydalanma oranları da belirgin bir şekilde artmaktadır. Sağlık hizmetlerinin alınacağı hastanelere ulaşmak için bir ulaşım giderinin olması, reçete farklarının ödenmesi, bazı durumlarda tetkikler için ücret alınması gibi sebepler, gelir düzeyi düştükçe Suriyeli bireylerin gereksinim duyduklarında sağlık hizmetlerine ulaşamamalarına neden olabilmektedir.

Yine, eğitim düzeyi ile gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerinden faydalanamama arasında bir fark göze çarpmaktadır. İlkokul ve altı eğitim düzeyine sahip olan bireylerin %38,9'u; ortaokul ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylerin ise %57,5'i gereksinim duyduklarında sağlık hizmetlerinden faydalanabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, eğitimin bireylerin yaşamının her alanına olan güçlendirici etkisi önem taşımaktadır. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler, bilgi ve enformasyona ulaşabilmekte, topluma çeşitli biçimlerde katılım sağlayabilmekte ve çevreyle daha kolay etkileşime girebilmektedir. Dolayısıyla, sağlık hizmetlerine daha rahat bir biçimde ulaşabilmekte ve bu hizmetlerden faydalanabilmektedir. Örneğin, okuma yazma bilmeyen bir Suriyeli bireyin, sağlık hizmetlerine ilişkin bir broşürü okuyamaması, hizmete erişimini zorlaşmaktadır.

3.5.1. Özetleyici Yorumlar

Öncelikle, katılımcıların yaklaşık yarısının yaşadıkları hanede kronik hastalığı olan bir birey olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, katılımcıların %40,4'ünün gereksinim duyduğunda sağlık hizmetlerinden kısmen faydalanabildikleri; %8,3'ünün ise hiç faydalanamadığı görülmüştür. Bu açıdan sağlık hizmetlerinden faydalanamamaya sebep olarak dil ve iletişimde yaşanan sorunlar ile ekonomik sorunlar ifade edilmiştir.

Yapılan ileri çözümlerinin sonucunda, sosyodemografik değişkenlerin gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerine ulaşabilme üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Bu kapsamda, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek oranda sağlık hizmetlerinden faydalanabildiği; her iki kadından birinin sağlık hizmetlerinden kısmen ya da hiç faydalanamadığını görülmüştür. Bunlara ek olarak yaş almanın sağlık hizmetlerinden faydalanma üzerinde olumsuz etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca gelir ve eğitim düzeyi arttıkça sağlık hizmetlerinden faydalanabilme oranında da artış olduğu saptanmıştır.

Son tahlilde, cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim durumunun gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerinden faydalanabilme üzerinde önemli bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu hususta özellikle kadınların, yaş almış bireylerin, eğitim düzeyi düşük olan bireylerin ve az gelire sahip bireylerin desteklenmesi gerekmektedir. Temel bir insan hakkı olan sağlığa erişimin, ekonomik sebepler, dil ve iletişim becerilerinin eksikliği ile doğrudan ilişkili olduğu göz önüne alınmalıdır.

3.6. Katılımcıların Harcamalarına ve Sosyal Yardım Sistemlerini Kullanabilme Durumlarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, katılımcıların harcamalarına ve sosyal yardım sistemlerini kullanabilme durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 27. Katılımcıların En Çok Harcama Yaptıkları Üç Kalem

	Evet	%	Hayır	%	Toplam	%
Kira	86	78.9	23	21.1	109	100
Beslenme	79	72.5	30	27.5	109	100
Ulaşım	51	46.8	58	53.2	109	100
Isınma	38	34.9	71	65.1	109	100
Giyim	33	30.3	76	69.7	109	100
Sağlık	23	21.1	86	78.9	109	100
Eğlence	10	9.2	99	90.8	109	100
Eğitim	7	6.4	102	93.6	109	100

Çizelge 27’de, katılımcıların en çok harcama yaptıkları üç kalemin ne olduğuyla ilgili veriler yer almaktadır. Çalışma kapsamında, katılımcılardan en çok harcama yaptıkları üç kalemi sıralama yapmaksızın işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyelilerin en fazla harcama yaptıkları kalemlerin kira, beslenme ve ulaşım olduğu görülmektedir. Katılımcıların %78,9’u kira harcamasını, %72,5’i beslenme kalemini en çok harcama yaptıkları kalemler arasında belirtmiştir. Bu bağlamda, her dört katılımcıdan yaklaşık üçü için kira ve beslenme önemli harcama kalemi olarak görülmektedir. Bunları takiben, yaklaşık her iki katılımcıdan biri ulaşımı önemli giderler arasında göstermektedir.

Çizelge 27’de görüldüğü üzere, katılımcıların %34,9’u ısınma; %30,3’ü giyim için en çok harcama yaptığı kalemlerden biri yanıtını vermiştir. Isınma ve giyim kalemlerine ilişkin harcamalar; kira, beslenme ve ulaşım kalemlerine göre daha az katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu kapsamda Suriyelilere yönelik olarak, sivil toplum örgütleri, belediyeler ve ev sahibi toplum tarafından yapılan yakacak ve giyim yardımlarının önemli bir rolünün olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde, katılımcıların %21,1’inin sağlık giderini en çok harcama yaptığı üç kalemden biri olarak işaretlemesi, Türkiye Cumhuriyeti devletinin Suriyeliler için oluşturduğu ücretsiz sağlık hizmeti politikasının önemli bir yansıması olarak görülebilir.

Çizelgede eğitim harcamasının en alt sırada olması ayrıca dikkat çekicidir. Katılımcıların yalnızca %6,4’ü, eğitimi en çok harcama yaptığı kalemden biri olduğunu belirtmiştir.

Max-Neef’e göre dokuz kategoriden oluşan temel gereksinimlerden bir tanesi de boş zamandır (Max-Neef, 1991, s. 214). Birey, eğlenme ve boş zamanlarını nitelikli bir şekilde değerlendirme hakkına sahiptir. Bu bağlamda, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan katılımcıların yalnızca %9,2’sinin en çok harcama yaptığı kalem olarak eğlence yanıtı vermesi manidardır.

Çizelge 28. Katılımcıların Sosyal Yardım Aldıkları Kurumlar ve Kişiler (N=109)

	Alıyor (N)	%	Almıyor (N)	%
Belediye	90	82.6	19	17.4
STK ve BM (Kızılay, BMMYK gibi)	36	33	73	67
Kaymakamlık (SYDV)	23	21.1	86	78.9
Hayırseverler	8	7.3	101	92.7

Çizelge 28’de, katılımcıların sosyal yardım aldıkları kurumlara ve kişilere ilişkin veriler sunulmuştur. Bu verilere göre, katılımcıların %82,6’sı belediyelerden; %36’sı Kızılay vd. STK’lar ile BM kuruluşlarından; %21,1’i kaymakamlıklara bağlı sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarından ve %7,3’ü çeşitli hayırseverlerden yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

Genç Mültecilerin Desteklenmesi için Kapasite Geliştirme araştırmasına katılan Suriyeli gençlerin %22'si yardım aldığı, %78'i yardım almadığını söylemiştir (İNGEV, 2016, s. 18). AFAD tarafından Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçlarına (2013, s. 11) göre kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacıların yalnızca %40'ı ve kamp dışında yaşayanların yaklaşık %15'i insani yardım kuruluşlarından yardım alabilmiştir. Bunlara ek olarak, İNGEV (2017, s. 2) tarafından yapılan başka bir araştırmada Suriyeli mültecilerin çoğunluğu bir kurum tarafından verilen ayni veya nakdi destek ile geçinmediği ortaya çıkmıştır. Bu yardımlar hanelerin sadece %6'sında düzenli gelir kaynağıdır.

Bu araştırmada, yardım alan Suriyeli birey sayısının diğer araştırmalara göre daha fazla olmasının birkaç nedeni olduğu düşünülmektedir. Bunların ilki toplum merkezinin yer aldığı Ankara'nın Altındağ ilçesinde, başta Türk Kızılayı olmak üzere çok sayıda sivil toplum kuruluşuna ait hizmet birimlerinin bulunmasıdır. İkinci olarak, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezi'nin bölgede ev ziyaretleri yapması ve bu esnada Suriyeli bireylere ulaşarak onları sosyal yardım mekanizmalarından haberdar etmesinin bir diğer neden olduğu düşünülmektedir. Benzer bir şekilde, katılımcıların en çok yardım aldığı kurum olan Altındağ Belediyesinin Suriyeli bireylere yönelik özel çalışmaları da, yardım alan kişi sayısını artırmaktadır. Son olarak, toplum merkezinin, bölgede yaşayan Suriyeli bireyler için hem bilgi alabilecekleri hem de benzer süreçleri yaşayan diğer Suriyelilerle etkileşim kurabilecekleri ortak bir alan olması önemlidir. Bu bakımdan, Suriyeli bireylerin, kurumdan yardımlara ilişkin bilgi almaları ve birbirlerine aldıkları yardımlar hakkında bilgi vermeleri, söz konusu yardımlara daha fazla kişinin başvurmasına olanak sağlamak ve böylece yardım alanların sayısı artabilmektedir.

Çizelge 29. Katılımcıların Aldıkları Sosyal Yardım Türleri (N=109)

	Yes (N)	%	No (N)	%
Gıda yardımı	71	65.1	38	34.9
Kömür yardımı	61	56	48	44
Eğitim	17	15.6	92	84.4
Giyecek yardımı	13	11.9	96	88.1
Nakdi yardım	6	5.5	103	94.5

Çizelge 28'de, katılımcıların aldıkları sosyal yardımların türleri incelenmiştir. En yaygın olarak ifade edilen yardım türünün gıda ve kömür gibi ayni yardımlar olduğu görülmektedir. Katılımcıların %65,1'i gıda yardımı aldığını; %56'sı kömür yardımı aldığını belirtmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların %15,6'sı eğitim, %11,9'u ise giyecek yardımı aldığını ifade etmiştir. Eğitime dair yardımların ayrıca üzerinde durulması önemlidir. Sokakta çalıştırılan çocuklar sorununun, sistematik bir şekilde çözümü için, çocukların eğitim sisteminde kalmaları büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, eğitim yardımları, bu sorunun çözümünde kritik bir rol oynamaktadır. Son olarak, katılımcıların sadece %5,5'inin nakdi yardım aldığını ifade etmiştir. Katılımcıların STK'ların ve uluslararası kuruluşların verdikleri nakdi yardımların kesilmesinden çekince duymalarının bu soruyu olumsuz yanıtlamalarının bir sebebi olabileceği düşünülmektedir.

Genç Mültecilerin Desteklenmesi için Kapasite Geliştirme (İNGEV, 2016, s. 16) araştırmasına katılan Suriyeli gençlere yardım alıp almadıkları sorulmuştur. Suriyeli gençlerin %43'ü sağlık yardımı, %38'i ilaç yardımı, %33'ü eğitim yardımı, %26'sı gıda yardımı, %22'si maddi yardım, %21'i kıyafet yardımı ve ayni yardım aldığını söylemiştir. Benzer şekilde İGAM (2013, s. 11) tarafından hazırlanan "Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler için Yaptıkları Çalışmalar" ile ilgili raporda Gaziantep, Hatay ve Kilis illerinde yaşayan çok sayıda Suriyeli ailenin belediye ve STK'lardan gıda paketleri olarak mutfak gereksinimlerini karşıladığı vurgulanmaktadır. İNGEV (2017, s. 4) tarafından yapılan başka bir araştırmada düzenli ya da düzensiz sosyal yardım aldığını söyleyen Suriyeli bireylerin %66'sı "Kızılay Kart" kullandığını ifade etmektedir.

Söz konusu veriler Suriyeli bireyler için sosyal yardımın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca sosyal yardım alanında STK'ların ciddi sorumluluk aldığı, çok sayıda haneye ulaştığı görülmektedir. Türk Kızılayına ait Kızılay Kart'ın çok sayıda kişi tarafından yardım kaynağı olarak belirtilmiş olması, uygulamanın işlevsel olduğunu göstermektedir.

3.6.1. Özetleyici Yorumlar

Kira, beslenme ve ulaşım harcamalarının, katılımcıların en çok harcama yaptığı üç kalem olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, ısınma ve giyim harcamalarının nispeten az olmasında belediye, SYDV ve STK'ların verdikleri ayni yardımların etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sağlık harcamalarının görece az olması da devletin Suriyeli

göçmenlere yönelik ücretsiz sağlık politikasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı yorumu yapılabilir. Son olarak katılımcıların, başta belediyeler olmak üzere farklı kurum, kuruluş ve STK'lardan çeşitli yardımlar aldığı görülmektedir. Özellikle kira ve beslenme konularında, olumsuz konut koşulları da dikkate alındığında, Suriyelilerin desteklenmeye gereksinim duyduğu anlaşılmaktadır. Bu hususta, hizmetlerin bu bireyleri sosyal yardımlara bağımlı kılmayacak biçimde tasarlanması ve yardımların organize edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

3.7. Katılımcıların Psikososyal Durumlarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, katılımcıların psikososyal durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 30. Katılımcıların Savaş ve Sonrası Dönemde Yaşadıkları Olumsuz Olaylar (N=109)

	Evet (N)	%	Hayır (N)	%
Savaş sırasında maruz kalınanlar				
Silahlı çatışmaya tanık olmak	96	88.1	13	11.9
Savaşın olumsuz etkilerine maruz kalmak	69	63.3	40	36.7
Savaşta aileden birinin ölümü	66	60.6	43	39.4
Ailenin parçalanması	61	56	48	44
Suriye'de baskı, zorlama gibi durumlara maruz kalmak	51	46.8	58	53.2
Suriye'de ailemden birinin kaçırılması	38	34.9	71	65.1
Suriye'de dayak, vurma gibi fiziksel şiddete maruz kalmak	29	26.6	80	73.4
Suriye'de taciz gibi durumlara maruz kalmak	15	13.8	94	86.2
Savaş sonrasında maruz kalınanlar				
Memleketimden uzak olmak	103	94.5	6	5.5
Akrabalarımın ayrılması	97	89	12	11
Yoksullaşmak	96	88.1	13	11.9
Farklı bir kültürde yaşamak	91	83.5	18	16.5
Kültürümden kopmuş olmak	79	72.5	30	27.5

Çizelge 30'da, katılımcıların savaş sırasında ve savaş sonrasında maruz kaldığı olumsuz olaylara ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %88,1 gibi, oldukça büyük bir oranı Suriye'de silahlı bir çatışmaya tanık olduğunu belirtmiştir. Bu katılımcıların, cinsiyeti, yaşı, ekonomik durumu, engellilik ve hastalık durumu fark etmeksizin, toplumun çok çeşitli kesimlerinden neredeyse her on kişiden dokuzunun, silahlı çatışmaya doğrudan tanık olduğu görülmektedir. Doğal olarak, katılımcıların göç etme kararları da bu süreçlerden doğrudan etkilenmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların %60,6'sı, savaş sürecinde ailesinden en az bir kişiyi kaybetmiştir. Bunun yanı sıra, katılımcıların %56'sı savaş sırasında ailesinin parçalandığını belirtirken, katılımcıların %34,9'u; yani yaklaşık her üç katılımcıdan biri, savaş sürecinde ailesinden birinin kaçırıldığını ifade etmiştir. Bu durum, Suriyelilerin böylesine bir süreçte, travmatik olayları sıklıkla deneyimlediği anlamına gelmektedir. Burada, en incinebilir küme olan çocuklar, travmatik olayların etkilerini yaşamlarının devamında daha fazla hissedebileceğinden, çocukların psikososyal esenliğini artırıcı müdahaleleri içeren politikalar geliştirilmesi çok kritiktir.

Savaşın psikososyal esenliğine açtığı, kapanması zor yaraların yanında, katılımcıların fiziksel bütünlüğüne de savaş sürecinde Suriye'de çeşitli biçimlerde saldırılar gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların %46,8'i Suriye'de baskı, zorlama gibi durumlara maruz kaldıklarını belirtmiş; %26,6'sı Suriye'de dayak, vurma gibi fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiş; %13,8'i ise Suriye'de çeşitli biçimlerde tacize maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Bu noktada, iki hususa dikkat çekmek gerekmektedir. İlki, katılımcıların savaş sürecinde yaşadıkları zorlukların şiddetinin, müreffeh bir ülkede yaşayan bir bireyin yaşadığı zorlukların şiddetiyle bir tutulmaması gerektiğidir. Dolayısıyla, sosyal algının kişiden, kültürden ve sosyal çevreden etkileneceği dikkate alınarak, katılımcıların fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete dair algı düzeylerinin farklılaşabileceği akılda tutulmalıdır. Yani, Suriyeli bireylerin yaşadıkları bu olumsuz durumları basitleştirerek ifade ettikleri düşünülmektedir. İkinci olarak, katılımcıların, yaşadıkları bu travmatik olayları paylaşmak ve ikincil bir travma yaşamak istememiş olabilecekleri de ayrıca dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda, katılımcıların fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddete dair yanıtlarının gerçekte yaşananın

çok daha altında olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, İGAM (2013, s. 11) tarafından yapılan çalışma sonuçları da göstermiştir ki bombardımanlara tanık olanlar, yaralananlar veya yakınlarını kaybedenler için mevcut psikolojik destek ve travma sonrası programlar yeterli değildir. Dolayısıyla, niteliksel ve terapötik görüşmeler yoluyla, katılımcıların desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Öbür taraftan, katılımcıların %63,3'ü, Suriye'deki savaşın olumsuz etkilerine maruz kaldığını belirtmiştir. Bu bağlamda, Suriyelilerin yaşadıkları bu olumsuz deneyimlere rağmen, ciddi bir bölümünün görece dirençli (resilient) olduğu söylenebilir.

Savaş sonrasında maruz kalınan olaylar dikkate alındığında ise, katılımcıların %94,5'i memleketinden uzak olduklarını; %89'u akrabalarından ayrıldıklarını ifade etmişlerdir. Bireyin çevresi içinde ele alındığı ve bireyin güçlenmesinin sosyal refahın bir belirleyicisi olduğu sosyal hizmet bilim ve disipliniinde aile, akraba ve komşuluk ilişkilerinin niteliği dayanışma bağlamında, büyük bir önem taşımaktadır. Bu noktada katılımcıların %88,1'inin yoksullaştığını belirtmesi, hem Suriyelilerin ülkelerinde sahip olduğu gelir ve refah düzeylerini kaybetmeleriyle, hem de bu kaybın aile, akraba ve komşuluk ilişkileri gibi dayanışma sistemlerinin de yitirilmesiyle perçinlenmesi, doğrudan ilişkilidir.

Son olarak, katılımcıların %83,5'i farklı bir kültürde yaşadıklarını ve %72,5'i kültürlerinden kopmuş olduklarını ifade etmişlerdir. Suriyelilerin, kültürlerinden koparak yaşadıkları travmalar, yeni yerleştikleri topluma adapte olma süreçlerini olumsuz etkilemekte ve bu süreçleri zorlaştırmaktadır.

Suriyeli bireylerin savaş nedeniyle Suriye'de yaşadığı olumsuz olayları ele alan başka çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan biri, Bahçeşehir Üniversitesi (2012, s. 21, 25, 26) tarafından yapılan Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırmasıdır. Söz konusu araştırmaya katılanların %30'u fiziksel şiddete maruz kaldığını, %74'ü ailesinde çok değer verdiği herhangi bir kişiyi kaybettiğini, %79'u Suriye'de savaşa ve silahlı çatışmaya tanıklık ettiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Araştırması'na (2014c, s. 35) katılan kadınların %35,3'ünün yaşamını kaybeden, %27,9'unun yaralanan en az bir yakını bulunmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan Suriyeli kadınların %38'inin aile üyelerinden en az biri Suriye'de kalmış, bundan ötürü aile parçalanması gerçekleşmiştir AFAD tarafından yapılan bir diğer araştırma olan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri(2014a, s. 80) sonuç raporunda da Suriye'de aile bireylerinden birini kaybedenlerin oranı %28,8 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 31. Cinsiyete Göre Silahlı Çatışmaya Tanık Olma Durumu

	Silahlı çatışmaya tanık olmak				X ²	p
	Yasayan		Yaşamayan			
Cinsiyet	N	%	N	%		
Kadın	71	84.5	13	15.5	4.393	0.036
Erkek	25	100	0	0		

Çizelge 31'de, cinsiyet ile silahlı çatışmaya tanık olmak arasındaki ilişkiyi göstermek için ki-kare testi yapılmıştır. Cinsiyet ve silahlı çatışmaya tanık olmak arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$X^2(1) = 4,393$, $p < 0,05$].

Söz konusu çözümlenmeye göre, erkek katılımcıların tamamının silahlı çatışmaya tanık oldukları görülmektedir. Kadın katılımcıların ise %84,5'inin silahlı çatışmaya tanık olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 32. Cinsiyete Göre Suriye'de Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

	Suriye'de fiziksel şiddete maruz kalma				X ²	p
	Yasayan		Yaşamayan			
Cinsiyet	N	%	N	%		
Kadın	14	16.7	70	83.3	18.527	0.000
Erkek	15	60	10	40		

Çizelge 32'de, katılımcıların cinsiyetleri ile Suriye'de dayak, vurma gibi fiziksel şiddete maruz kalma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmak için ki-kare testi yapılmıştır. Cinsiyet ve Suriye'de dayak vurma gibi fiziksel şiddete maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$X^2(1) = 18,527$, $p < 0,05$].

Söz konusu çözümlenmeye göre, erkek katılımcılar, kadın katılımcılara göre fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmışlardır. Erkek katılımcıların %60'ının; kadın katılımcıların ise %16,7'sinin Suriye'de dayak, vurma gibi fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

Çizelge 33. Cinsiyete Göre Suriye'de Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu

	Suriye'de psikolojik şiddete maruz kalma				X ²	p
	Yasayan		Yaşamayan			
Cinsiyet	N	%	N	%		
Kadın	33	39.3	51	60.7	8.282	0.004
Erkek	18	72	7	28		

Çizelge 33'te, cinsiyet ile Suriye'de baskı zorlama gibi psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmak için ki-kare testi yapılmıştır. Cinsiyet ve Suriye'de baskı zorlama gibi durumlara maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$X^2(1) = 8,282, p < 0,05$].

Çizelge 33'teki verilerden hareketle, erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Erkek katılımcıların %72'sinin; kadın katılımcıların ise %39,3'ünün Suriye'de baskı, zorlama gibi psikolojik şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

Çizelge 34. Cinsiyete Göre Suriye'de Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu

	Suriye'de cinsel şiddete maruz kalma				X ²	p
	Yasayan		Yaşamayan			
Cinsiyet	N	%	N	%		
Kadın	7	8,3	77	91,7	9,093	0,003
Erkek	8	32	17	68		

Çizelge 34'te, cinsiyet ile Suriye'de taciz gibi cinsel şiddete maruz kalma arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için ki-kare testi yapılmıştır. Cinsiyet ve Suriye'de taciz gibi cinsel şiddete maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$X^2(1) = 9,093, p < 0,05$].

Çizelge 34'teki veriler, erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre cinsel şiddete daha fazla maruz kaldığını göstermektedir. Erkek katılımcıların %32'sinin; kadın katılımcıların ise %8,3'ünün Suriye'de taciz gibi cinsel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

Çizelge 35. Katılımcıların Türkiye'de En Çok Karşılaştığını Belirttiği Sorunlar

	Var (N)	%	Yok (N)	%
Ekonomik sorunlar	99	90.8	10	9.2
Dil sorunları	84	77.1	25	22.9
Barınma	73	67	36	33
Psikolojik sorunlar	46	42.2	63	57.8
Eğitim Sorunları	40	36.7	69	63.3
Sosyal dışlanma	27	24.8	82	75.2
Sağlık sorunları	25	22.9	84	77.1
Güvenlik	17	15.6	92	84.4
Hijyen	3	2.8	106	97.2

Çizelge 35'te, araştırmaya katılanların, Türkiye'de yaşarken en çok karşılaştıkları sorunlara ilişkin yanıtları yer almaktadır. Bu yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların %90,8'inin ekonomik sorunlarla karşılaştıkları; %77,1'inin dil sorunları yaşadıkları görülmektedir. Bu veriler, sağlık hizmetlerinden faydalanamama sebeplerine ilişkin çizelgedeki sonuçlarla birebir bağlantılıdır. Dolayısıyla Suriyeliler tarafından özellikle dikkat çekilen en önemli iki sorun olarak ekonomik sorunlar ile dil ve iletişim sorunları karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcıların %67'sinin barınmayla ilgili sorun yaşadıklarını belirtmesi ise katılımcıların konut koşullarının belirtildiği çizelgedeki verilerle örtüşen bir biçimde uyumludur. Buna ek olarak katılımcıların %42,2'si psikolojik sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların yaşadıkları travmatik olaylar, yoksullaşma, sosyal çevreden ve kültürden kopma gibi durumlar dikkate alındığında, oranın beklenenden az olduğu söylenebilir. Öbür taraftan, katılımcıların %36,7'si ise eğitim sorunları yaşadığını ifade etmişlerdir. Yaklaşık her üç katılımcıdan birinin eğitime dair sorunlar yaşamasının, gelecekte başka sorunlara evrilebileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların %24,8'i, sosyal dışlanmaya maruz kaldığını belirtmektedir. Oran görece düşük görülmeyle beraber, çalışmaya katılan her dört Suriyeliden birinin sosyal dışlanmaya maruz kaldıklarını belirtmesi, entegrasyon süreçlerinin işleminde bazı sorunların olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara benzer biçimde, İNGEV tarafından yapılan Suriyeli Mülteci Yaşamlar isimli araştırmaya (2017, s. 4). göre hem Suriyeli hem de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla zaman geçirdiğini belirten Suriyeli mülteci oranı sadece %21'dir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin daha çok diğer Suriyeliler ile sosyalleştiği dikkat çekmektedir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yaklaşık %74'ü Türk toplumuna bir şekilde uyum sağladığını düşünmektedir. Sonuç olarak, daha kapsayıcı ve içermeci politikaların oluşturulması gerekmektedir.

Katılımcıların yalnızca %15,6'sının güvenlik sorunları yaşadığını ifade etmesi, katılımcıların yoksulluk ve konut koşulları dikkate alındığında, en azından güvenlik bağlamında, Suriye'dekinden daha iyi koşullarda yaşamaya başladıklarının ve kendilerini güvende hissetmeye başladıklarının bir göstergesi olabilir.

Son olarak katılımcıların %22,9'unun, sağlık sorunları yaşadığını belirtmesi, katılımcılar arasındaki kronik hastalığa sahip olan birey sayısı ve gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerinden yararlanamama verileriyle uyumludur. Yine de, sağlık sorunları açısından, %22,9'luk bir oranın oldukça yüksek olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Katılımcıların yalnızca %2,8'i hijyen konusunda sorun yaşadığını ifade etmiştir.

Çizelge 36. Katılımcıların Türkiye'de Yaşadıkları Sorunlarla Nasıl Baş Ettikleri

	Evet (N)	%	Hayır (N)	%
Allah'a sığınyorum	91	83.5	18	16.5
Kızılay Ankara Toplum Merkezi aracılığıyla	32	29.4	77	70.6
Türkiye'de yaşayan akrabalarım sayesinde	19	17.4	90	82.6
Aile bireylerimden destek alıyorum	18	16.5	91	83.5
Türkiyeli komşularım sayesinde	13	11.9	96	88.1
Devlet ve kurumlardan aldığım yardımlarla	13	11.9	96	88.1
Türkiye'deki uluslararası kuruluşlar	12	11	97	89
Diğer Suriyelilerden destek alıyorum	8	7.3	101	92.7
Suriye'de kalan yakınarımdan destek alıyorum	4	3.7	105	96.3

Çizelge 36'da katılımcıların Türkiye'de yaşadıkları sorunlarla baş etme yöntemleri ele alınmıştır. Bu çizelgede dikkat çeken en kritik veri katılımcıların %83,5'inin sorunlarla baş etme yöntemi olarak Allah'a sığındıklarını belirtmesidir. Bu noktada tinsel boyut kritik bir önem taşımaktadır.

Bu çizelgede katılımcıların baş etme biçimi olarak tinselliği kullanmalarının hemen ardından, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine vurgu yapması, kurumun, buradan hizmet alan Suriyeliler açısından önemini ortaya koymaktadır. Katılımcıların %29,4'ü yaşadıkları sorunlarla baş etme yöntemlerinden biri olarak, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezini belirtmiştir. Karataş'ın da (2003) belirttiği gibi göçmenlerin, toplumsal ve kültürel yapı, aile yapısı ve ilişkileri, dil ve eğitim gibi alanlardaki farklılıkları bulunmaktadır. Bu açıdan Suriyeli bireylerin uyum konusunda zorluklarla karşılaşması doğaldır. Bu noktada merkezin etkinliklerini genişleterek ve artırarak sürdürmesinin, henüz kurumla bağ kuramamış Suriyelilere de ulaşması, bu bireylerin de Türkiye'de yaşadıkları sorunlarla baş etmelerinde, güçlenmelerinde ve toplumsal bütünleşme ve uyumun sağlanmasında ciddi bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Çizelge 36'da, katılımcıların %17,4'ünün Türkiye'de yaşayan akrabalarından; %16,5'inin aile bireylerinden, %11,9'unun Türkiyeli komşularından destek aldığı görülmektedir. Katılımcıların %7,3'ü diğer Suriyelilerden destek aldığını, %3,7'si ise Suriye'de kalan yakınlarından destek aldığını belirtmişlerdir. Bu açıdan katılımcıların aile, akraba ve sosyal çevrelerinden kopmuş olmaları baş etme becerilerini de doğrudan olumsuz etkilemiştir.

Katılımcıların %11,9'u devlet ve kurumlardan aldığı yardımlar; %11'i ise Türkiye'deki uluslararası kuruluşlar aracılığıyla yaşadıkları sorunlarla baş ettiklerini belirtmişlerdir. Bu açıdan, Suriyelilerin sorunlarıyla baş etmeleri üzerinde devlet kurumlarının ve STK'ların da etkisinin olduğu görülmektedir.

Ne var ki; katılımcıların %23,9'u yaşadıkların sorunlarla baş edemediklerini belirtmişlerdir. Bu noktada, sorunlarıyla baş edemeyen katılımcıları güçlendirecek, baş etme kapasitelerini ve işlevselliğini artıracak psikososyal müdahalelerin gerçekleştirilmesi kritiktir.

3.7.1. Özetleyici Yorumlar

Katılımcıların silahlı çatışmaya tanık olma, aile bireylerinden birinin kaçırılması, aile bireylerinden birinin kaybedilmesi gibi çeşitli travmatik olaylar deneyimledikleri görülmektedir. Bunlara ek olarak katılımcıların büyük bir bölümünün fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetin çeşitli biçimlerine maruz kaldıkları; dolayısıyla psikososyal esenliklerinin zarar gördüğü anlaşılmaktadır. Buna ilişkin, erkek katılımcıların fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ayrıca, katılımcıların göç sürecinin ardından aile, çevre ve komşuluk ilişkilerinin zarar gördüğü, dolayısıyla sosyal sermayelerinin azaldığı görülmüştür. Bunun sonucunda da yoksullukla baş etme becerilerinin zayıfladığı tespit edilmiştir. Son olarak farklı bir kültürün içinde yaşamının getirdiği zorluklarla baş etme gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Suriyeli bireylerin Türkiye'de karşılaştıkları en temel sorunun ekonomik kaynaklı olduğu; bununla birlikte dil, iletişim ve barınmaya ilişkin sorunlar olduğu görülmektedir. Yaşanan travmatik olaylara rağmen, katılımcıların yalnızca %42,2'si, şu anda psikolojik sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Bu sorunlarla baş etme yöntemlerine bakıldığında tinsel boyutun ön plana çıktığı ve toplum merkezinden alınan desteğin önemli bir yer aldığı görülmektedir.

3.8. Katılımcıların Türkiye'deki Yaşamlarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde katılımcıların Türkiye'deki yaşamlarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Çizelge 37. Katılımcıların Türkiye'de ve Ankara'da Yaşadıkları Süre

	Türkiye		Ankara	
	Sıklık	%	Sıklık	%
2 yıldan kısa süre	27	24.8	30	45
2-3 yıl arası	49	45	54	46.8
3 yıldan uzun süre	26	23.9	16	8.2
Toplam	102	100.0	100	100.0
Ortalama ± Std. Sapma	2.60 ± 1.12		2.37 ± 1.02	
Ortanca	3		2.5	
En sık rastlanan değer	3		3	
En küçük- En büyük değer	0.50 - 5		0.50 - 4	

Çizelge 37'de, katılımcıların ne kadar zamandır Türkiye'de ve Ankara'da yaşadıklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Türkiye'ye ilişkin veriler incelendiğinde, katılımcıların ortalama Türkiye'de kalma süresi 2,60 yıl olup ortanca ve en sık rastlanan süre üç yıldır. Katılımcıların Türkiye'de bulunma süresi en az altı ay; en fazla ise beş yıldır. Katılımcıların %45'i iki ila üç yıldır Türkiye'de ikamet etmekte; %24,8'i iki yıldan kısa süredir; %23,9'u ise üç yıldan uzun süredir Türkiye'de bulunmaktadır. Bu kapsamda, savaşın başlangıcından günümüze kadar çeşitli dönemlerde Türkiye'ye gelen katılımcılar bulunmaktadır. Bu açıdan, Suriye'den Türkiye'ye göçün en yoğun olduğu tarihler olan 2013-2014 yılları sonrasında, katılımcıların önemli bir bölümünün Türkiye'ye göç ettiği anlaşılmaktadır.

Suriyeli bireylerin Türkiye'deki yaşam sürelerini ele alan başka çalışmalar da yapılmıştır. Genç Mültecilerin Desteklenmesi İçin Kapasite Geliştirme araştırmasına (İNGEV, 2016, s. 7) katılan Suriyeli gençlerin %39'unun bir yıldan daha kısa, %29'unun bir ile iki yıl arasında, %32'sinin de iki yıldan daha uzun süredir Türkiye'de yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu veriler ile araştırmamız verileri arasında uyumluluk görülmektedir.

Katılımcıların Ankara'da kalma sürelerine ilişkin verilere göz atıldığında ise, katılımcıların ortalama Ankara'da kalma süresi 2,37 yıl olup ortalama yıl 2,5; en sık rastlanan süre üç yıldır. Katılımcıların Ankara'da bulunma süresi en az altı ay; en fazla ise dört yıldır. Katılımcıların %46,8'i iki ila üç yıldır Ankara'da ikamet etmekte; %45'i iki yıldan kısa süredir; %8,2'si ise üç yıldan uzun süredir Ankara'da bulunmaktadır. Dolayısıyla, katılımcıların Ankara'ya yerleşmeden önce Türkiye'deki diğer illerde ve/veya kamplarda kaldıkları anlaşılmaktadır.

Karataş ve diğerleri (2016, s. 83) tarafından yapılan Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar isimli araştırma Suriyeli bireylerin Ankara'da yaşadıkları süreyi incelemiştir. Söz konusu çalışmaya göre Ankara'da yaşanan süre ortalaması Suriyeli annelerde 2,56, çocuklarda 2,40, babalarda ise 2,10 olarak hesaplanmıştır. Yapılan çalışma ile araştırmamız verileri arasında paralellik görülmektedir.

Çizelge 38. Katılımcıların Türkiye'de Yaşamaktan Memnuniyet Durumu

	Sıklık	%
Memnunum	85	88.4
Memnun Değilim	20	11.6
Toplam	104	100
Evet ise neden* (N=85)		
Savaşın olmayışı / Güvenlik	74	87.0
Bizi kabul ettiği için	7	8.3
Müslüman olduğu için	4	4.7
Hayır ise neden** (N=20)		
Dil ile ilgili nedenler	11	55
Yoksulluk / Türkiye'nin pahalı olması	5	25
Vatan özlemi	4	20

* Türkiye'de yaşamaktan memnun olma durumuna evet yanıtı verenlerin yanıtları dikkate alınmıştır (N=85).

** Türkiye'de yaşamaktan memnun olma durumuna hayır yanıtı verenlerin yanıtları dikkate alınmıştır (N=20).

Çizelge 38'de katılımcıların Türkiye'de yaşamaktan memnun olup olmadıkları, nedenleriyle birlikte incelenmektedir. Katılımcıların %88,4'ü Türkiye'de yaşamaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma paralel olarak, AFAD tarafından yapılan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri araştırmasında (2014a, s. 138), Suriyeli bireylerin %85,6'sı Türkçe öğrenmek istediğini, %77'si Türkiye'de iş aradığını ve %46,9'u meslek edineceği kursa katılmak istediğini belirtmiştir. Bu bağlamda Suriyeli bireylerin önemli bir bölümünün Türkiye'de yaşamaktan memnun olduğu ve Türkiye'de kalmayı planladığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'deki yaşamlarından memnun olduğunu ifade eden katılımcıların %87'si, savaşın olmayışını ve güvenliği temel gerekçe olarak sunmuştur. Bu noktada, katılımcıların güvenliğe dair çeşitli algılayışları söz konusudur. Bu algılar, huzur, refah, düzen, iyi muamele görme, insan olduğunu hissetme, "bombardıman olmaması" gibi çeşitli boyutları içermektedir. AFAD tarafından yapılan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Araştırması'na (2014c, s. 32, 38) göre Suriyeli kadınların %94,6'sı güvenlik sebebiyle Türkiye'ye geldiğini belirtmiştir. AFAD tarafından yapılan bir başka çalışma olan Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Araştırma Raporunda (2014a, s. 136) Suriyeli bireylerin %94,5'i Türkiye'de kendilerini güvende hissettiği bilgisi yer almaktadır. Bu bağlamda, güvenlik Suriyeli bireylerin Türkiye'de yaşam memnuniyeti açısından en önemli unsur olarak gösterilebilir.

Bunlara ek olarak, katılımcıların %8,3'ü, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kendilerini kabul etmesini Türkiye'deki yaşamlarından memnuniyet sebebi olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda, devletin saygıdeğer ve halkın iyi olduğuna; saygı duyulduğuna dair vurgular söz konusudur.

Son olarak, dört katılımcı, Türkiye'nin büyük çoğunlukta Müslüman bir nüfusa sahip olmasının, kendileri için bir memnuniyet göstergesi olduğunu belirtmiştir. Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Araştırması'na (AFAD, 2014c, s. 33) katılanların %1,8'i de dini sebeplerin Türkiye'ye gelmelerini etkilediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, din unsurunun Türkiye'ye gelme kararında ana etmen olmadığı izlenimini edinilmektedir.

Öbür taraftan, Türkiye'de yaşamaktan memnun olmadığını dile getiren katılımcıların önemli bir bölümü ise, dil ve iletişimle ilgili sebepleri gerekçe göstermiştir. Buna ek olarak, yoksulluk, iş yaşamına katılamamak ve vatan özlemi gibi memnuniyetsizlik gerekçeleri de söz konusudur.

Çizelge 39. Cinsiyet ve Yaş Değişkenleri ile Türkiye’den Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki

	Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet Düzeyi				X ²	p	
	Memnun		Memnun Değil				
	N	%	N	%			
Cinsiyet							
Kadın	69	86.3	11	13.8	6.115	0.013	
Erkek	16	64.0	9	36.0			
Yaş							
25 yaş altı	26	60.5	17	39.5	19.823	0.000	
25 yaş ve üzeri	59	95.2	3	4.8			

Çizelge 39’da katılımcıların cinsiyeti ve yaşı ile katılımcıların Türkiye’deki yaşamdan memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla ki-kare testi uygulanmıştır. Cinsiyet (X² (1) = 6,115, p<0,05) ve yaş (X² (1) = 19,823, p<0,05) ile Türkiye’de yaşamaktan memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Çizelge 39 verileri ışığında kadınların, erkeklere göre Türkiye’de yaşamaktan memnun olma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcı kadınların %86,3’ünün; erkeklerin ise %64’ünün Türkiye’de yaşamaktan memnun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 25 yaş ve üzeri yetişkin ve yaşlı bireylerin, 25 yaş altı genç bireylere göre Türkiye’de yaşamaktan daha memnun oldukları anlaşılmaktadır. 25 yaş ve üzeri bireylerin %95,2 gibi önemli bir bölümü Türkiye’de yaşamaktan memnun olduğunu ifade ederken; 25 yaş altı bireylerin ise %60,5’i memnun olduklarını belirtmiştir.

Bu bağlamda, geleneksel olarak eve “ekmek getirici” rolü üstlenen yetişkin erkeklerin güvencesiz, süresiz ve düşük ücretli işlerde çalışmasının memnuniyetsizliği etkilediği düşünülmektedir. Genç erkeklerin ise eğitimden koparak iş yaşamına katılmak zorunda kalmaları önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitime devam eden genç erkek ve kadınların ise sosyal uyum ve bütünleşme süreçlerinde yaşanan aksaklıklar ve akran zorbalığı gibi okul ortamında yaşanan sorunların bu anlamda etkili olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 40. Katılımcıların Gelecekte Suriye’ye Dönmeyi İsteyip İstemedikleri

	Sıklık	%
Suriye’ye dönmek isteyen	79	76
Suriye’ye dönmek istemeyen	25	24
Toplam	104	100

Çizelge 40’ta, katılımcıların gelecekte Suriye’ye dönmek isteyip istemediklerine dair bilgiler yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %76’sı gelecekte Suriye’ye dönmek istediklerini belirtmişlerdir. Buna gerekçe veya koşul olarak, savaşın bitmesi, güvenli koşulların oluşması; yaşadıkları vatan özlemi, aile özlemi gibi çeşitli sebepler öne sürmüşlerdir. Öbür taraftan, katılımcıların %24’lük bölümü gelecekte Suriye’ye dönmek istemediklerini belirtmiştir. Bu katılımcılar, Suriye’nin güvenli olmamasını, Suriye’de altyapının yıkıma uğramasını, mal ve mülklerini kaybetmelerini; çocuklarının eğitimlerinin Türkiye’de devam ediyor olmasını ve Suriye’nin tekrar güvenli bir yer olacağını düşünmediklerini gerekçe olarak sunmuşlardır.

Suriyeli bireylerin ülkelerine dönme isteklerine ilişkin çeşitli araştırmalar mevcuttur. AFAD tarafından hazırlanan Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri Araştırma Raporunda (2014a, s. 44) Suriyeli bireylerin %7,1’i Suriye’ye dönmeyi düşünmediği, %64’ünün Suriye’deki karışıklıklar düzeldiği zaman dönmeyi planladığı çıkarımı yapılmaktadır. Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar Araştırması’na katılanlara Suriye’ye dönmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların %58,5’i Suriye’deki karışıklıklar düzeldiği zaman %23,1’i de yönetim değişikliği gerçekleştiği zaman Suriye’ye dönmek istediğini belirtmiştir. Katılımcıların %1,6’sı ise hiçbir şekilde ülkelerine dönmek istemediklerini söylemiştir (AFAD, 2014c, s. 68). Son olarak ise, İNGEV (2017, s. 5) tarafından yapılan araştırmaya katılanların %52’si “kendimin ve ailemin geleceğini Türkiye’de görüyorum” demiştir.

Araştırmanın bulguları ve diğer çalışmaların sonuçları, katılımcıların önemli bir bölümünün, Suriye’deki savaş ve

çatışma ortamının ortadan kalkması halinde, ülkelerine dönmeyi planladığını göstermektedir. Küçük bir bölümü ise Türkiye’de yaşamlarını sürdürme niyetindedir.

Çizelge 41. Katılımcıların Halen Türkiye ve Suriye Dışında Bir Ülkede Yaşayan Birinci Derece Yakınının Olup Olmadığı

	Sıklık	%
Var	62	60.8
Yok	40	39.2
Toplam	102	100

Çizelge 41’de, katılımcıların halen Türkiye ve Suriye dışında bir ülkede yaşayan birinci derece yakınının olup olmadığı incelenmiştir. Bu verilerden hareketle, yaklaşık her beş katılımcıdan üçünün, Türkiye ve Suriye dışında bir ülkede birinci derece yakınının olduğu görülmektedir.

Çizelge 42. Katılımcıların İmkân Olursa Avrupa’ya Yerleşmek İsteyip İstemedikleri

	Sıklık	%
Avrupa’ya yerleşmek isteyen	20	20
Avrupa’ya yerleşmek istemeyen	80	80
Toplam	100	100.0

Çizelge 42’de, katılımcıların, imkân olursa Avrupa’ya yerleşmek isteyip istemedikleri hakkında veriler sunulmaktadır. Katılımcıların %80’i, olanak olsa dahi, Avrupa’ya yerleşmek istemediklerini ifade etmişlerdir.

Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsü altındaki Suriyelilerle yapılmış çeşitli araştırmalar bu konuda benzer sonuçlar sunmaktadır. Genç Mültecilerin Desteklenmesi İçin Kapasite Geliştirme araştırmasına katılan Suriyeli gençlerin ileride yaşayacakları yer sorusuna %35’i kesinlikle Suriye, %16’sı kesinlikle Türkiye, %2’si kesinlikle Avrupa, %24’ü Suriye ya da Türkiye, %11’i Suriye ya da Avrupa, %2’si Türkiye ya da Avrupa yanıtını vermiş, %9’u henüz karar vermediklerini belirtmiştir (İNGEV, 2016, s. 24). Bu araştırmanın bir yıl ardından yine İNGEV (2017, s. 5) tarafından yapılan bir diğer araştırma olan Suriyeli Mülteci Yaşamlar Araştırma raporuna göre olanak olursa bir Avrupa ülkesine taşınmak istiyorum diyenlerin oranı %42 iken; kesinlikle istemem diyenlerin oranı ise %44’tür. Son olarak, Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar Araştırması’na katılan kadınların %21,1’i ileride Suriye’ye taşınmayı planladıklarını ve %12,8’i de başka bir ülkeye gitmek istediklerini belirtmişlerdir (AFAD, 2014c, s. 68).

3.8.1. Özetleyici Yorumlar

Katılımcıların ortalama 2,60 yıldır Türkiye’de; 2,37 yıldır Ankara’da yaşadıkları görülmektedir. Farklı dönemlerde Türkiye’ye gelen katılımcılar bulunmakla beraber, 2013-2014 yılları arasında Türkiye’ye gelen katılımcı oranı oldukça yüksektir.

Katılımcıların %88,4 gibi önemli bir bölümü, Türkiye’de yaşamaktan memnun olduklarını ifade etmiştir. Bu noktada özellikle savaşın olmayışı ve kendilerini güvende hissetmeleri memnuniyetin temel gerekçeleri olarak belirtilmiştir. Burada ayrıca memnuniyet gerekçesi olarak “Türkiye’nin kendilerini kabul ettiğini” belirten katılımcılar söz konusudur.

Türkiye’deki yaşamdan memnun olmama gerekçeleri ise dil ve iletişimde yaşanan sorunlar, yoksullaşma, istihdama katılamama, olumsuz iş koşulları ve vatan özlemi olarak ifade edilmiştir.

Türkiye’de yaşamaktan memnuniyet duyma üzerinde cinsiyet ve yaş değişkenlerinin etkisi olduğu görülmektedir. Kadınların %86,3’ü, erkeklerin ise %64’ü Türkiye’deki yaşamdan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. 25 yaş üzeri yetişkin ve yaşlı bireylerin %93,2’si; 25 yaş altı genç bireylerin ise %60,5’i Türkiye’deki yaşamlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu noktada, genç katılımcıların memnuniyetsizliğinin eğitimden koparak iş yaşamına dâhil olma ve eğitime devam eden bireylerin ise sosyal dışlanmaya ve akran zorbalığına maruz kalma ile ilişkisi olduğu söylenebilir. Buna ek olarak özellikle erkek katılımcıların memnuniyetsizliğinde, iş yaşamında karşılaştıkları zorlukların önemine dikkat çekilmesi gerekmektedir.

Katılımcıların %76’sı güvenli koşulların oluşması halinde yaşadıkları vatan özlemi dolayısıyla Suriye’ye geri dönmek

istediğini ifade etmiştir. Suriye'ye dönmek istememe sebepleri arasında ise güvenliğin tekrar sağlanamayacağına inanılması; altyapının yıkıma uğramış olması ve çocuklarının eğitimine Türkiye'de devam etmesi belirtilmiştir.

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin oldukça büyük bir bölümünün (%80) olanakları olsa dahi Avrupa'ya gitmeyi ve yerleşmeyi planlamadıkları anlaşılmaktadır. Bu kapsamda öncelikle kültürel faktörlerin ve Suriye topraklarına olan yakınlığın önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak, Avrupa'da her geçen gün yükselen yabancı karşıtı sağ hareketin ve bu hareketin yansımalarının medyada da sıklıkla yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir.

3.9. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkeziyle Bağlantılı Bilgileri

Bu bölümde katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkeziyle bağlantılı bilgilerine yer verilmiştir.

Çizelge 43. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde Kaç Kursa Katıldıkları

	Sıklık	%
1 kursa katılan	59	64.8
2 kurs ve fazlasına katılan	32	35.2
Toplam	91	100

Çizelge 43'te, katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde kaç kursa katıldığına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre, yaklaşık her üç katılımcıdan biri, birden fazla kursa katılmıştır. Bu durum ise, katılımcıların kurslara ve kuruma ilişkin memnuniyetini ve kursların katılımcıların beklentilerine uygun bir biçimde açıldığına dair bir veri sunmaktadır.

Çizelge 44. Katılımcıların Toplum Merkezinden Haberdar Olma Şekli (N=109)

	Evet (N)	%	Hayır (N)	%
Bir tanıdık vasıtasıyla	54	49.5	55	50.5
Komşularım vasıtasıyla	27	24.8	82	75.2
Sosyal medya (Twitter, Facebook vb) aracılığıyla	15	13.8	94	86.2
Kurum personelinin ziyaretiyle	13	11.9	96	88.1
Afiş ve broşürler aracılığıyla	8	7.3	101	92.7
Diğer kurumlar vasıtasıyla	3	2.8	106	97.2

Çizelge 44'te, katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden haberdar olma şekilleriyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %49,5'i bir tanıdığı aracılığıyla; %24,8'i komşuları aracılığıyla kurumdan haberdar olduklarını bildirmişlerdir. Bu anlamda, kurumdan hizmet alanların kurumu anlatma ve tanıtmadaki rolü göze çarpmaktadır.

Bununla birlikte, katılımcıların %13,8'i sosyal medya aracılığıyla; %7,3'ü afiş ve broşürler aracılığıyla; %2,8'i ise diğer kurumların yönlendirmesiyle bu merkezden haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Burada önemli bir konu, diğer kurumların yönlendirmesiyle bu merkezden haberdar olan katılımcıların az olmasıdır. Bu durumun üstesinden gelinmesi için, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinin, resmi kurumlar başta olmak üzere diğer kurumlarla; özellikle de sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarıyla daha fazla işbirliği yapması gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak, kurum personelinin yaptığı ev ziyaretleriyle kurumdan haberdar olanların oranı %11,9'dur. Bu anlamda, kurum personelinin ziyaretleri görece etkili olmakla birlikte, daha büyük bir kitleye ulaşılması için ev ziyaretlerinin yaygınlaştırılması bir gereklilik olarak görülmektedir.

Çizelge 45. Katılımcıların Toplum Merkezlerinden Yararlanma Sebepleri (N=109)

	Evet (N)	%	Hayır (N)	%
Diğer Suriyelilerle buluşmak	46	42.2	63	57.8
Eğitim etkinliklerine katılmak	45	41.3	64	58.7
Eğitim hakkında bilgi ve destek almak	43	39.4	66	60.6
Yasal konular hakkında bilgi ve destek almak	32	29.4	77	70.6
Dışarıda zaman geçirmek	28	25.7	81	74.3
Sağlık hizmetleri hakkında bilgi ve destek almak	20	18.3	89	81.7
Sosyal yardım başvurusu yapmak	18	16.5	91	83.5
Sosyal yardımlar hakkında bilgi ve destek almak	14	12.8	95	87.2
Aile birleştirmesinden yararlanmak	10	9.2	99	90.8

Çizelge 45'te katılımcıların toplum merkezinden yararlanma sebepleri ele alınmıştır. Çizelgedeki verilerden hareketle, katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde verilmekte olan kursların yanı sıra, diğer Suriyelilerle buluşmak (%42,2); eğitim etkinliklerine katılmak (%41,3) ve dışarıda zaman geçirmek (%25,7) amacıyla merkezden yararlandığı söylenebilir.

Bunun yanı sıra önemli bir diğer konu ise bu merkezin Suriyeliler için sunduğu danışmanlık rolü ve bu kapsamda bilgi ve destek sağlama işlevidir. Bu bağlamda katılımcıların %39,4'ü eğitim hakkında bilgi ve destek almak; %29,4'ü yasal konularda bilgi ve destek almak; %18,3'ü sağlık hizmetleri hakkında bilgi ve destek almak; %12,8'i ise sosyal yardımlar hakkında bilgi ve destek almak için kurumdan faydalandığını belirtmiştir.

Son olarak, katılımcıların %16,5'i sosyal yardım başvurusu yapmak; %9,2'si aile birleştirmesi hizmetinden yararlanmak için kuruma ulaştıklarını ifade etmiştir.

Çizelge 46. Katılımcıların Kendileri Dışında Ailelerinde Toplum Merkezinde Verilen Kurslara Katılan Kişi Olup Olmadığı

	Sıklık	%
Var	44	40.4
Yok	65	59.6
Toplam	109	100.0

Çizelge 46'da katılımcıların ailelerinde kendilerinden başka, Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde verilen kurslara katılan kişi olup olmadığıyla ilgili bilgilere yer verilmektedir. Bu bağlamda, katılımcılardan %40,4'ünün ailesinde kurslara katılan başka bir bireyin daha olduğu görülmektedir. Bu durum kurslara dair memnuniyeti göstermekte, kurum hizmetlerinin kişiler üzerinden yayıldığı ve tanıtıldığı sonucunu ortaya koymaktadır.

3.9.1. Özetleyici Yorumlar

Katılımcıların önemli bir bölümünün komşuları veya diğer tanıdıkları aracılığıyla Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden haberdar olduğu görülmektedir. Özellikle neredeyse her beş katılımcıdan ikisinin ailesinde kurslara katılan başka bireyin olması, kurumdan hizmet alanların kurumu tanıtmaya rolünü ortaya koymaktadır.

Öbür taraftan, kurumun tanıtılması adına diğer kurum, kuruluş ve STK'larla etkileşimin güçlendirmesi gereklidir. Ayrıca kurum personelinin ev ziyaretlerini yaygınlaştırması önem taşımaktadır.

Katılımcıların kurs hizmetlerinden yararlanmanın yanı sıra; sosyalleşmek ve sosyal bağlar kurmak, çeşitli konularda bilgi ve destek almak amaçlarıyla Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden yararlandığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, merkezde kurs etkinliklerinin önem taşıdığı, merkezin sosyal bağları destekleyici bir rolü olduğu ve nihai olarak eğitimle güçlendirici bir işlev taşıdığı söylenebilir.

3.10. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine İlişkin Görüş ve Memnuniyet Düzeyleri

Bu bölümde, katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine ilişkin görüş ve memnuniyet düzeyleri ile ilişkili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 47. Katılımcıların Kurumun Fiziki Yapısına İlişkin Görüşleri

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kurum yeterince temizdir.	3	2.8	3	2.8	4	3.7	14	12.8	85	78.0
Kuruma çocuğumu getirebilirim.	8	7.3	4	3.7	9	8.3	14	12.8	74	67.9
Kurum fiziksel alanı yeterlidir.	7	6.4	4	3.7	10	9.2	20	18.3	68	62.4
Kurum derslikleri işlevseldir.	4	3.7	2	1.8	15	13.8	21	19.3	67	61.5
Kurumun bahçesinde zaman geçirebiliyorum.	9	8.3	8	7.3	12	11.0	17	15.6	63	57.8
Kurumdan engelli bireylerin yararlanabileceğini düşünüyorum.	6	5.5	8	7.3	21	19.3	11	10.1	63	57.8
Kuruma rahatlıkla ulaşabilirim.	15	13.8	7	6.4	5	4.6	21	19.3	61	56.0
Kurumun içinde diğer hizmet alanlarla muhabbet edebileceğim yeterli yer vardır.	11	10.1	9	8.3	17	15.6	16	14.7	56	51.4
Kurumun içinde serbest zaman geçirebileceğim yeterli yer vardır.	15	13.8	7	6.4	19	17.4	15	13.8	53	48.6
Kurum personeliyle görüşmek için özel bir oda olsun isterim.	9	8.3	8	7.3	22	20.2	24	22.0	46	42.2

Çizelge 47’de katılımcıların kurumun fiziki yapısına ilişkin görüşleriyle ilgili veriler yer almaktadır. Katılımcıların %90,8’i kurumun yeterince temiz olduğunu ifade etmiş, %80,7’si kuruma çocuğunu getirebileceğini söylemiştir. Bu bağlamda kurumda yer alan çocuk dostu alanların çok işlevsel olduğu ve kurumdan hizmet alanların gereksinimlerini karşıladığı söylenebilir.

Katılımcıların %80,7’si kurumun fiziksel alanının yeterli olduğunu, %80,8’i dersliklerin işlevsel olduğunu ifade etmişlerdir. Bu verilere ek olarak katılımcıların %75,3’ü kuruma rahatlıkla ulaşabildiğini bildirmiştir. Bu durum, kurumun Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bir yer olan Ulubey semtinde kurulmuş olmasıyla ve katılımcıların önemli bir bölümünün kuruma yakın oturuyor olmasıyla doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna ilaveten, katılımcıların %67,9’u, toplum merkezinden engelli bireylerin de yararlanabileceğini ifade etmiştir. Ne var ki, araştırmacılar, kurumda engelli bireylerin ve çocuklu göçmenlerin kullanabileceği bir rampanın olmayışı ve benzeri sebeplerden ötürü, kurumun erişilebilir olduğunu düşünmemektedirler. Bu durum, kurumun fiziki yapısına ilişkin verilen diğer yanıtlarla karşılaştırıldığında, engelli erişimine ilişkin yanıtın görece düşük olmasıyla da desteklenmektedir.

Katılımcıların %73,4’ü kurumun bahçesinde zaman geçirebildiğini, %66,1’i kurum içinde diğer hizmet alanlarla muhabbet edebileceği yer olduğunu; %62,4’ü kurumun içinde serbest zaman geçirebileceği yer olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan, kurumda katılımcıların diğer kursiyerlerle sosyalleşebileceği olanaklarının olduğu görülmekle beraber, kurum içi sosyalleşme ve kaynaşma alanlarına daha fazla gereksinim olduğu söylenebilir.

Son olarak, katılımcıların %64,2’si kurumda kurum personeliyle görüşmek için özel bir oda olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Kurumda çalışan psikologların ve sosyal hizmet uzmanlarının gizlilik ve sessizlik gerektiren görüşmeler yaptığı düşünüldüğünde, böyle bir gereksinimin ne kadar önemli bir sorunu yansıttığı göze çarpmaktadır.

Son tahlilde, ilk olarak kurumun fiziksel açıdan iyi bir durumda olduğu görülmekle beraber, özellikle özel gereksinim gruplarına (yaşlı, hamile, engelli, emziren kadınlar) yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Örnek olarak, kurumda emzirme odasının olmayışı; engelli bireyler ve bebek arabalı ebeveynlerin kuruma girişini kolaylaştıracak rampanın olmayışı gösterilebilir. İkinci olarak ise mesleki çalışmaların gerçekleştirilebileceği fiziki alanların artırılması; sosyalleşme alanlarının genişletilmesi ve geliştirilmesi; bölgedeki Suriyeli nüfusu dikkate alındığında genel anlamda kurumun büyütülmesi gereklidir. Kurumda yeni kurslar açılabilmesini ve daha çok kişinin kurum içinde zaman geçirmesini engelleyen mevcut fiziki yapıyı düzenlemenin, olanaklı ise söz konusu alanların artırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 48. Katılımcıların Kurumda Verilen Kurslara İlişkin Görüşleri

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde.
Kurs eğitmenleri bana hoşgörülü ve saygılı davranır.	5	4.6	4	3.7	8	7.3	6	5.5	86	78.9
Kurs eğitmenleri hizmet alanlara adil davranır.	7	6.4	2	1.8	7	6.4	16	14.7	77	70.6
Kurslar zamanında başlıyor.	4	3.7	9	8.3	13	11.9	22	20.2	61	56.0
Kurs eğitmenleri bana yardımcı olmaya çalışır.	9	8.3	8	7.3	13	11.9	27	24.8	52	47.7
Verilen kurs materyalleri yeterlidir.	7	6.4	3	2.8	17	15.6	30	27.5	52	47.7
Farklı alanlarda kursların açılmasını isterim.	5	4.6	9	8.3	27	24.8	23	21.1	45	41.3
Verilen kursların sayısı yeterlidir.	8	7.3	20	18.3	19	17.4	25	22.9	37	33.9
Kurs başvurularında bekleme süresi uzundur.	20	18.3	13	11.9	15	13.8	24	22.0	37	33.9
Sınıflar çok kalabalıktır.	37	33.9	17	15.6	26	23.9	12	11.0	17	15.6

Çizelge 48’de, katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezindeki kurslara ve kurs eğitmenlerine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Katılımcıların %84,4’ü kurs eğitmenlerinin kendilerine hoşgörülü ve saygılı davrandığını; %85,3’ü kurs eğitmenlerinin kursiyerlere adil davrandığını; katılımcıların %72,5’i kurs eğitmenlerinin kendilerine yardımcı olmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Söz konusu veriler doğrultusunda kursiyerlerin, kurs eğitmenlerinin genel anlamda memnun oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların %76,2’si kursların zamanında başladığını; katılımcıların %75,2’sinin toplum merkezi tarafından verilen kurs materyallerinin yeterli olduğunu; %56,8’i kurumda verilen kursların sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %62,4’ü farklı alanlarda kurslar açılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların görüşme formlarında yer alan açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar araştırmacılar tarafından incelendiğinde, meslek sahibi olmalarını ve gelir edinmelerine olanak sağlayacak daha fazla kurs açılmasını istediği görülmektedir. Ayrıca, özellikle genç bireylerin fizik, kimya, biyoloji gibi akademik başarılarını olumlu yönde etkileyecek destek kurslarının, etütlerin açılmasını istediği görülmektedir. Katılımcıların %55,9’u da kurs başvuruları sırasında bekleme süresinin uzun olduğunu belirtmiştir. Son olarak katılımcıların %26,6’sı sınıfların çok kalabalık olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir.

Bu verilerden hareketle, katılımcıların Altındağ Milli Eğitim İlçe Müdürlüğüne bağlı Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile ve Türkçe kursları için Yunus Emre Enstitüsü ile işbirliği yapılarak düzenlenen kurslardan genel olarak memnun olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Katılımcılar, kurs eğitmenlerine ilişkin genel olarak olumlu görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte farklı alanlarda kursların açılması ve kurs sayılarının artırılması; böylelikle başvuru sırasında bekleme sürelerinin azaltılmasına gereksinim duyulduğu görülmektedir. Elbette ki bu durum tüm kursların toplum merkezinde verildiği göz önünde bulundurulduğunda, kurumun fiziksel yapısına ilişkin çizelgede de ifade edilen fiziksel alanların kısıtlı oluşuyla doğrudan bağlantılıdır. Dolayısıyla, kurumun fiziksel olanaklarının artırılmasının gerekliliği bir kez daha ortaya konulmaktadır.

Çizelge 49. Katılımcıların Kurum Personeline İlişkin Görüşleri

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kurum personeli mahremiyete ve gizliliğe uygun davranır.	5	4.6	-	-	4	3.7	5	4.6	95	87.2
Bu kurumda ırk ve mezhep dikkate alınmaksızın herkese hizmet sağlanır.	6	5.5	2	1.8	4	3.7	6	5.5	91	83.5
Kurum personeli bana hoşgörülü ve saygılı davranır	7	6.4	2	1.8	-	-	10	9.2	90	82.6
Kurum personeli bana yardımcı olmaya çalışır.	6	5.5	5	4.6	6	5.5	16	14.7	76	69.7
Kurum personeli hizmet alanlara adil davranır.	9	8.3	1	.9	11	10.1	19	17.4	69	63.3
Kuruma ilk geldiğimde sıcak karşılandım.	12	11.0	2	1.8	11	10.1	24	22.0	60	55.0
Kurum personeli başvuru sebebim dışındaki sorunlarımı da ilgilenir.	8	7.3	8	7.3	12	11.0	29	26.6	52	47.7
Kurum personeli ihtiyaç ve isteklerim hızlı bir şekilde yerine getirmeye çalışır.	5	4.6	9	8.3	15	13.8	29	26.6	51	46.8
Görüşmelerde bana yeterince zaman ayrılıyor.	14	12.8	3	2.8	18	16.5	27	24.8	47	43.1
Kurum personeliyle zaman zaman iletişim problemleri yaşıyorum.	34	31.2	18	16.5	13	11.9	18	16.5	26	23.9

Çizelge 49'da, katılımcıların toplum merkezi personeline ilişkin görüşleriyle ilgili veriler bulunmaktadır. Katılımcıların %91,8'i kurum personelinin mahremiyet ve gizliliğe uygun davrandığını; %91,8'i kurum personelinin kendilerine karşı hoşgörülü ve saygılı davrandığını, %89'u kurumdan hizmet alanlara din, dil, ırk ve mezhepleri dikkate alınmaksızın hizmet verildiğini belirtmişlerdir. %84,4'ü kurum personelinin kendilerine yardımcı olmaya çalıştıklarını, %80,7'si kurum personelinin hizmet alanlara adil davrandığını, %77'si kuruma ilk geldiğinde sıcak karşılandığını belirtmiştir. Açıkça görülmektedir ki, kurum personeli, insani hizmet kuruluşlarında olması gerektiği gibi, olumlu bir biçimde çalışmaktadır.

Katılımcıların %74,3'ü kurum personelinin, katılımcıların başvuru sebebi dışındaki sorunlarıyla da ilgilendiğini; %73,4'ü kurum personelinin, kendilerinin gereksinim ve isteklerini hızlıca yerine getirmeye çalıştığını, %67,9'u görüşmelerde kendilerine yeterince zaman ayrıldığını ifade etmiştir.

Son olarak katılımcıların %40,4'ü, zaman zaman kurum personeliyle iletişim sorun yaşadığını söylemiştir. Çizelge 49 verileri içerisinde kurum personeline ilişkin genel olarak oldukça olumlu görüşler ifade edilmekle beraber katılımcıların kurum personeliyle iletişim sorunları yaşadıklarını ifade etmesi, iki küme arasında dil farklılığının olmasıyla açıklanabilir. Bu noktada Arapça bilen daha fazla personelin istihdam edilmesi veya hâlihazırdaki personele Arapça eğitimi verilmesi; buna ek olarak hizmet alan Suriyeli göçmenlere verilen Türkçe kurslarına daha çok önem verilmesi ve bu kurslardan hizmet alan kitlenin büyütülmesi için çalışmaların yapılmasının gerekliliği önem kazanmaktadır.

Çizelge 50. Katılımcıların Kurumun İşleyişine İlişkin Görüşleri

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kurum personeline kolaylıkla ulaşıyorum.	5	4.6	4	3.7	7	6.4	15	13.8	78	71.6
Kurumda ilk başvuru noktası vardır.	4	3.7	2	1.8	17	15.6	17	15.6	69	63.3
Kurum müdürüne / sorumlusuna kolaylıkla ulaşıyorum.	9	8.3	5	4.6	17	15.6	29	26.6	49	45.0
Bir sorunun olduğunda hangi personelden yararlanacağımı bilirim.	14	12.8	7	6.4	15	13.8	24	22.0	49	45.0
Kurum hizmetlerinden yararlanmak için bekleme süresi uzundur.	12	11.0	13	11.9	19	17.4	28	25.7	37	33.9
Kurumun yaptığı ev ziyaretleri yeterlidir.	28	25.7	12	11.0	26	23.9	19	17.4	24	22.0

Çizelge 50'de, katılımcıların kurumun işleyişine ilişkin görüşleriyle ilgili veriler yer almaktadır. Katılımcıların %85,4'ü, kurum personeline kolaylıkla ulaştığını, %71,6'sının kurum müdürüne kolaylıkla ulaştığını ifade etmiştir. Söz konusu veriler göstermektedir ki, toplum merkezi çalışanlarının tamamına, sorunlarını, isteklerini ve gereksinimlerini doğrudan iletebilmektedirler.

Katılımcıların %78,9'u, kurumda ilk başvuru noktası olduğunu; %67'si bir sorunu olduğunda hangi personelden yardım alabileceğini bildiğini belirtmektedir. Son olarak, katılımcıların %59,6'sı kurum hizmetlerinden yararlanmak için bekleme süresinin çok uzun olduğunu; %39,4'ü, kurumun yaptığı ev ziyaretlerinin yeterli olduğunu ifade etmektedir.

Çizelge 50'de yer alan veriler dikkate alındığında kurumun işleyişine ilişkin görece olumlu yanıtlar elde edilmekle beraber geliştirilmesi gereken bir takım alanlar göze çarpmaktadır. Örneğin, personele erişim gibi konularda olumlu veriler bulunmaktadır. Bununla birlikte, hizmet almak için bekleme süresi ve kurumun yaptığı ev ziyaretlerine ilişkin nispeten daha olumsuz veriler elde edilmiştir. Hizmet almak için bekleme süresinin uzun olmasının ve kurumun yaptığı ev ziyaretlerinin yetersiz olmasının istihdam edilen personel ve araç sayısının az olmasıyla ile doğrudan ilişkili görülmektedir. Bu anlamda, ev ziyaretlerini gerçekleştirebilecek niteliğe sahip personelin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Çizelge 51. Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine İlişkin Memnuniyet Düzeyleri

	Kesinlikle		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kurumu başkalarına tavsiye ederim.	3	2.8	1	.9	5	4.6	6	5.5	94	86.2
Kurumda kendimi iyi hissedirim.	3	2.8	5	4.6	4	3.7	13	11.9	84	77.1
Kurumda kendimi güvende hissedirim.	6	5.5	2	1.8	5	4.6	12	11.0	84	77.1
Kurumda güvenliğe (Hırsızlık, saldırı vb. olaylarına karşı) önem verilir.	2	1.8	8	7.3	7	6.4	20	18.3	72	66.1
Kurumdaki ikramlar yeterlidir.	9	8.3	10	9.2	11	10.1	32	29.4	47	43.1
Kurumda daha fazla zaman geçirmek isterim.	16	14.7	11	10.1	16	14.7	21	19.3	45	41.3

Çizelge 51’de, katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine ilişkin memnuniyet düzeyleriyle ilgili veriler bulunmaktadır. Katılımcıların %60,6’sı kurumda daha fazla zaman geçirmek istediğini ifade etmiş; %89’u, kurumda kendini iyi hissettiğini belirtmiştir. Bunlara ek olarak, katılımcıların %84,6’sı, kurumda güvenliğe önem verildiğini, bununla bağlantılı olarak katılımcıların %88,1’i kurumda kendini güvende hissettiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların %91,7’si kurumu başkalarına tavsiye ettiğini söylemiştir. Ayrıca katılımcıların %72,5’i, kurumun sunduğu ikramların (çay ve kahve gibi) yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Unutulmamalıdır ki toplum merkezlerini diğer doğrudan hizmet veren kuruluşlardan ayıran yönü çok amaçlı program ve uygulamalara sahip oluşları ve aynı zamanda programlarını hedef kitlenin gereksinimleri doğrultusunda değiştirilebilir nitelikte oluşudur (Karataş ve Çamur Duyan, 2002, s. 2). Hedef kitle olan Suriyeli bireylerin gereksinimlerinin zamanla değişmesi durumunda, toplum Merkezinin program ve uygulamalarını değiştirmesi, hizmet alanların memnuniyet düzeyinin yüksek kalmasını sağlayacaktır.

3.10.1. Özetleyici Yorumlar

Tüm bu veriler dikkate alındığında, katılımcıların genel anlamda Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine ilişkin memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcıların kurumda kendilerini iyi ve güvende hissettikleri, dolayısıyla da kurumu başkalarına önerdikleri ifade edilebilir. Özellikle güvenlik konusuyla bağlantılı olarak katılımcıların neredeyse tamamının Suriye’yi güvenlik gerekçesiyle terk ettikleri düşünüldüğünde kendilerini toplum merkezinde güvende hissetmeleri, hem bireyler, hem de kurum açısından oldukça değerlidir.

Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine ilişkin görüş ve memnuniyetleri ilgili veriler dikkate alındığında, genel olarak kuruma, kurum personeline, kurslara ve kurs eğitmenlerine ilişkin oldukça olumlu görüşler bildirilmiştir. Kurumdan hizmet alan Suriyeli bireylerin toplum Merkezinin sunduğu hizmet ve olanaklardan oldukça memnun olduğu ve bu çabalara değer verdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, geliştirilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır.

İlk olarak, Suriyeli bireylerin kurumda kendilerini iyi ve güvende hissettikleri; toplum merkezinden başkalarına tavsiye edecek düzeyde memnun oldukları ve toplum Merkezinin günlük yaşamlarında kritik bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkinci olarak, katılımcıların, kurum personeline rahatlıkla ulaşabildiği görülmüştür. Bununla birlikte kurumun daha fazla Suriyeli bireye ulaşmak için ev ziyaretlerini artıracak şekilde nitelikli personel ve araç sayısında artışa gitmesi, kurum içi daha net bir iş bölümü oluşturması önemli görülmektedir. Üçüncü olarak kurum personelinin Suriyeli bireylerle daha rahat iletişim kurmasını sağlamak adına dil bilmeye dayalı engellerin aşılması gerekmektedir. Bunlara ek olarak, katılımcıların kurs eğitmenlerine ve kurumun sunduğu kurs hizmetlerine ilişkin olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Bununla birlikte, kurs sayısının ve çeşidinin artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Son olarak, kurumun fiziki olanaklarının artırılması ve genişletilmesi sağlanmalı, kurumun yaşlı ve engelli bireyler gibi nüfus kümelerinin de kullanabileceği şekilde yeniden düzenlenmesine gereksinim duyulduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, toplum Merkezinin katılımcıların yaşamlarında önemli bir yeri olduğu; merkezde sunulan hizmetlerin katılımcılara beceri edinme ve zaman geçirme fırsatı sunduğu, kurum personelinin hizmet alanlara yardımcı olmak adına özverili bir şekilde çalıştığı görülmektedir.

BÖLÜM IV: SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin kurum memnuniyeti, sorun, gereksinim ve beklentilerinin incelendiği bu araştırmaya 109 kişi katılmıştır. Katılımcıların %77,1'i kadındır. Ortalama yaş 29,04'tür. Katılımcılar 14-63 yaş arasında yer alan genç ve yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Bu merkezden genel olarak yetişkin kadınların, genç erkek ve genç kadınların yararlandığı görülmüştür. Katılımcılar arasında Türkçe kursuna katılan az sayıda yetişkin erkek de bulunmaktadır. Katılımcıların %64,2'si evli; %10,1'i ise boşanmış bireylerdir. Katılımcıların genel eğitim düzeyinin görece yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların hane büyüklüğü ortalaması 5,56; ortalama aylık geliri 994,11 TL'dir. Bu bağlamda katılımcıların görece kalabalık hanelerde; yoksul bireyler olarak yaşamlarını sürdürdükleri görülmüştür. Hanede çalışan kişi sayısının artmasıyla hane geliri artsa da, Suriyeli bireyler yoksulluk sınırının altında yaşamaya devam etmektedirler.

Katılımcıların hanelerinde ortalama 3,24 çocuk olduğu, hanede okul çağına ortalama 1,69 çocuk bulunduğu görülmüştür. Hanedeki okul çağındaki çocukların %30'unun okula devam etmediği, bununla beraber hanedeki çocuk sayısı arttıkça okula devam eden çocuk sayısında azalma olduğu saptanmıştır. Yani, bazı çocuklar, hanedeki diğer çocukların eğitimine devam edebilmesi adına eğitimden uzaklaştırılmışlardır.

Araştırmaya katılan kadınların %26,2'sinin, erkeklerin ise %40'ının Suriye'de çalıştığı; çalışmayan erkek katılımcıların önemli bir bölümünün, Suriye'de öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Yaklaşık her beş erkek katılımcıdan biri Suriye'de yükseköğrenim gerektiren işlerde çalıştığını belirtmiştir. Kadınların %12'lik önemli bir bölümünün de Suriye'de yükseköğrenim gerektiren işlerde çalıştığı görülmektedir.

Sekizi erkek; dördü kadın toplam 12 kişinin Türkiye'de çalışma yaşamına katıldığı bulunmuştur. Hâlihazırda kadınların Suriye'de istihdama katılma oranı düşük olmakla birlikte göç sürecinin ardından bu oran daha da azalmıştır. Suriye'de çalışma yaşamına katılan her beş kadından dördü Türkiye'ye göç sürecinin ardından istihdamdan kopmuştur. Yani bu durumu en şiddetli olarak kadınlar yaşamıştır.

Katılımcıların %91,7'sinin yaşadığı hanede, çalışan en az bir birey bulunmaktadır. Haneye gelir getirenlerin en büyük bölümünü yetişkin erkekler oluşturmaktadır. Buna ek olarak gelir getiren her beş bireyden birinin adölesan erkek olduğu anlaşılmıştır.

Suriye'de öğrenci olduğunu belirten katılımcıların bazılarının Türkiye'ye göç ettikten sonra yaşanan ekonomik sorunlarla baş etmek amacıyla çalışmak zorunda kaldıkları ve bu yüzden eğitim yaşamından koştukları anlaşılmaktadır. Bu durum göstermektedir ki göç süreci öğrencilerin eğitime devam edip diplomaya ya da nitelikli bir mesleğe sahip olmasını engellemekte ve bireylerin dezavantajlı konumlarından sıyrılmasına neden olmaktadır.

Katılımcıların yarısından fazlası gecekondulu ve kapıcı dairesi gibi konutlarda ikamet etmektedir. Hanedeki ortalama oda sayısı 3,06'dır. Katılımcıların %35'i başka ailelerle aynı konutu paylaşmaktadır. Katılımcıların hane büyüklükleri küçük olmakla beraber hem hanedeki kişi sayısının fazla olması hem de hanelerin başka ailelerle paylaşılması dolayısıyla yaşam alanlarının küçüldüğü; yaşam kalitesinin de düştüğü anlaşılmaktadır.

Katılımcıların %40,4'ünün gereksinim duyduğunda sağlık hizmetlerinden kısmen faydalanabildikleri; %8,3'ünün ise hiç faydalanamadığı görülmüştür. Dil ve iletişimde yaşanan sorunlar ile ekonomik sorunlar sağlık hizmetlerinden yararlanamamaya neden olmaktadır. Sosyodemografik değişkenler, gereksinim duyulduğunda sağlık hizmetlerine ulaşabilme üzerinde etkilidir. Erkekler, gençler ve gelir düzeyi görece yüksek olanlar ile eğitim düzeyi görece yüksek olanlar, gereksinim duyduklarında sağlık hizmetlerine daha rahat ulaşabilmektedirler.

Kira, beslenme ve ulaşım harcamalarının, katılımcıların en çok harcama yaptığı üç kalem olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların, başta belediyeler olmak üzere farklı kurum, kuruluş ve STK'lardan çeşitli yardımlar aldığı görülmüştür.

Katılımcıların silahlı çatışmaya tanık olma ve aile bireylerinden birinin kaybedilmesi gibi oldukça travmatik olaylar deneyimledikleri görülmektedir. Bunlara ek olarak katılımcıların büyük bir bölümünün fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetin çeşitli biçimlerine maruz kaldıkları; dolayısıyla psikososyal esenliklerinin zarar gördüğü anlaşılmaktadır.

Ayrıca, katılımcıların göç sürecinin ardından aile, çevre ve komşuluk ilişkilerinin zarar gördüğü belirlenmiştir.

Katılımcıların %88,4 gibi önemli bir bölümü, Türkiye’de yaşamaktan memnun olduklarını ifade etmiştir. Savaşın olmayışı ve kendilerini güvende hissetmeleri memnuniyetin temel gerekçeleri olarak belirtilmiştir. Türkiye’deki yaşamdan memnun olmama gerekçeleri ise dil ve iletişimde yaşanan sorunlar, yoksullaşma, istihdama katılamama, olumsuz iş koşulları ve vatan özlemi olarak ifade edilmiştir.

Katılımcıların %76’sı güvenli koşulların oluşması halinde Suriye’ye geri dönmek istediğini ifade etmiştir. Suriye’ye dönmek istememe sebepleri arasında ise güvenliğin tekrar sağlanamayacağına inanılması; altyapının yıkıma uğramış olması ve çocuklarının eğitimine Türkiye’de devam etmesi belirtilmiştir. Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin oldukça büyük bir bölümünün (%80) olanakları olsa dahi Avrupa’ya gitmeyi ve yerleşmeyi planlamadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların önemli bir bölümünün komşuları veya diğer tanıdıkları aracılığıyla Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden haberdar olduğu görülmektedir. Katılımcıların kurs hizmetlerinden yararlanmanın yanı sıra; sosyalleşmek ve sosyal bağlar kurmak, çeşitli konularda bilgi ve destek almak amaçlarıyla Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden yararlandığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, merkezde kurs etkinliklerinin önem taşıdığı, merkezin sosyalleşmeyi sağlayan önemli bir rolü olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezine ilişkin görüş ve memnuniyetleri ile ilgili veriler dikkate alındığında, genel olarak kuruma, kurum personeline, kurslara ve kurs eğitmenlerine ilişkin oldukça olumlu görüşler bildirilmiştir. Kurumdan hizmet alan Suriyeli bireylerin toplum merkezinin sunduğu hizmet ve olanaklardan oldukça memnun olduğu ve bu çabalara değer verdiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, toplum merkezinin katılımcıların yaşamlarında önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Merkezde sunulan hizmetlerin katılımcılara beceri edinme ve zaman geçirme fırsatı sunduğu görülmektedir. Kurum personelinin hizmet alanlara yardımcı olmak adına özverili bir şekilde çalıştığı düşünülmektedir.

4.2. Öneriler

- Kadınların toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması için toplum merkezi tarafından çalışmalar, eğitimler ve programlar hazırlanmalıdır.
- Kadınların iş yaşamında daha görünür kılınması ve gelir getirici birtakım etkinliklere dâhil edilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Çocukların okula devamı ve çocuk işçiliği sorunu bağlantılıdır. Bu açıdan, çocukların okuldan kopmasının önlenmesi adına aileler ekonomik açıdan güçlendirilmelidir.
- Çocukların okula devamı ve çocuk işçiliğinin önlenmesi adına, aileler, eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Çocukların okula devam edebilmesi için, eğitim yardımı gibi destekleyici mekanizmalar yaygınlaştırılmalıdır.
- Çocukların göç sürecinde yaşadıkları travmatik olayların etkilerini yaşamlarının devamında daha fazla hissetmelerini engelleyecek ve psikososyal esenliklerini artıracak çalışmalar toplum merkezi tarafından planlanmalıdır.
- Engelli bireylerin ve bebekli ebeveynlerin kuruma rahatça girip çıkabilmelerini sağlamak adına, kurumun girişine engelli rampası yapılmalıdır.
- Kurum-İçi alanlar, yaşlı ve engellilerin erişilebilirliğini artıracak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- Sağlık hizmetlerinden faydalanmayı engelleyen temel sebeplerden olan ekonomik gerekçeler ve dil/iletişim sorunlarının ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Kadınlar, yaş almış bireyler, eğitim düzeyi düşük olan bireyler ve az gelire sahip bireyler ekonomik ve dil / iletişim yönünden desteklenmelidir.

- Suriyeliler, kira ve konut koşullarının iyileştirilmesi konularında desteklenmelidir. Ne var ki, toplumsal çatışma yaratmamak ve sosyal adaleti sağlamak adına, bu alandaki destekler toplumdaki tüm yoksul bireylere ulaştırılmalıdır.
- Suriyeli göçmenlerin yardım bağımlılığından kurtulmasını sağlamak üzere hizmetler yeniden tasarlanmalıdır.
- Yardımları yöneten kuruluşların koordinasyonunun sağlanarak yardımlar yeniden planlanmalıdır.
- Gençleri kuruma çekebilmek adına bilişimle bağlantılı kurslar artırılmalı ve çeşitlendirilmelidir.
- Erkek yetişkinlerin kurumdan daha fazla yararlanabilmesini sağlayacak daha çeşitli kurslar açılmalıdır.
- Çalışan erkek yetişkinlere yönelik psikososyal destek hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Yaşlı bireylerin bu kurumdan daha fazla yararlanabilmesini sağlayabilmek amacıyla bu bireylere yönelik kurslar açılmalıdır.
- Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkabileceği, farklı alanlarda kurslar açılmalıdır.
- Suriyelilerin gelir kazanabilmelerini ve yoksulluktan kurtulabilmelerini sağlayacak kurslar çeşitlendirilmelidir.
- Suriyelilerin yaşadığı birçok sorunun temel nedenlerinden biri olan dil ve iletişim ile ilgili sıkıntıları önlemek adına kapsayıcı bir okuma yazma eğitimi planlanmalıdır.
- Boşanmış bireyler için özel hizmet ve programlar geliştirilmelidir.
- Çatışma, aile parçalanması gibi travmatik olaylar yaşamış bireylere yönelik psikolojik destek ve travma sonrası destek programları geliştirilmelidir.
- Katılımcıların kurslarda ürettikleri ürünlerini gelir getirici bir şekilde değerlendirmelerini sağlayacak etkinlik ve çalışmalar yürütülmelidir.
- Kurumun tanıtılması adına diğer kurum, kuruluş ve STK'larla etkileşim güçlendirmelidir.
- Kurum personeli, ev ziyaretlerini yaygınlaştırmalıdır.
- Kurum, daha fazla Suriyeli bireye ulaşmak adına, yapıyor olduğu ev ziyaretlerini artırmak üzere nitelikli personel ve araç sayısında artışa gitmelidir.
- Kurum personeli, Suriyeli bireylerle daha rahat iletişim kurabilmek için, dil bilmeye dayalı engelleri aşmalıdır.
- Kurum personelinin Arapça eğitimine ağırlık vermelidir.
- Arapça bilen daha fazla personel istihdam edilmelidir.
- Kurumun fiziki olanakları artırılmalı ve genişletilmelidir.
- Merkez etkinlikleri yaygınlaştırılıp artırılmalıdır.
- Kültürel adaptasyon, sosyal bütünleşme ve uyumu pekiştirmeye yönelik çalışmalar planlanmalıdır.
- Bireyler, baş etme kapasitelerini artırmak için güçlendirmelidir.
- Suriyelilere yönelik damgalayıcı, dışlayıcı ve ötekileştirici dil ve söylem üzerine özellikle odaklanılmalı ve ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Toplum merkezi, toplumsal kabul ve uyumu artırmak adına, sunduğu belirli hizmetleri ve kursları, bölgede yaşayan tüm nüfus kümelerini kapsayacak şekilde yeniden planlamalıdır.
- Toplum merkezi, yerel toplum ve Suriyeli bireyler arasındaki çatışmaları önlemek ve toplumsal kabul ve uyumu artırmak adına, arabulucuk ve çatışma çözümü konularında çalışmalar planlamalıdır.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2013). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar: 2013 saha araştırması sonuçları.
- AFAD. (2014a). Suriye'den Türkiye'ye nüfus hareketleri: Kardeş topraklarındaki misafirlik.
- AFAD. (2014b). Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında.
- AFAD. (2014c). Türkiye'deki Suriyeli kadınlar.
- Anadolu Ajansı. (01.12.2017). Sığınma kampları AFAD'dan Göç İdaresi'ne devredilecek. <http://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/siginma-kamplari-afaddan-goc-idaresine-devredilecek/986893> , Erişim tarihi: 26.12.2017.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2015). Göç ve Sermaye İlişkisi ve Türkiye'de Göçmen Çocuk Emeği. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Enstitüsü Bülteni, 4, 116-125.
- Bahçeşehir Üniversitesi. (2012). Suriyeli mülteci çocuklar saha araştırması.
- BMMYK. (10.11.2017). SyriaRegionalRefugeeResponse:Inter-AgencyInformationSharingPortal.http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php#_ga=2.127922821.989228334.1510324452-1810078077.1510324452
- BMMYK. (2015). Global trends: Forced displacement in 2015.
- Buz, S. (2002). Türkiye'deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gidiş için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunlar. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. Polis Bilimleri Dergisi, 10(4), 1-14.
- Buz, S., ve Aygüler, E. (2017). Amartya Sen'in kapasite-yapabilirlik yaklaşımı bağlamında Türkiye'de yoksulluk durumu. International Journal of Academic Value Studies, 3(15), 177-189.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2017). 2017 yılı asgari ücret tutarı. <https://www.csgeb.gov.tr/home/Contents/Istatistikler/AsgariUcret>
- Demiröz, F. (2000). Yurtdışına göç sürecinin aile üzerindeki etkileri. İçinde G. Erkan ve V. Işıksan, Prof. Dr. Vedia Emiroğlu'na armağan (s. 194 - 204): HÜ SHYO Yayınları.
- Demiröz, F. (2001). Doğukışla çadırkentinde kadın çalışmaları. İçinde G. Erkan, F. Demiröz, ve S. Özkurt Çetin, Sosyal hizmet sempozyumu 2001 deprem ve sosyal hizmetler (s. 283 - 288): HÜ SHYO Yayınları.
- Demiröz, F., ve diğ. (2001). Çocuk dostu alan projesi. İçinde G. Erkan, F. Demiröz, ve S. Özkurt Çetin, Sosyal hizmet sempozyumu 2001 deprem ve sosyal hizmetler (s. 294 - 297): HÜ SHYO Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler toplumsal kabul ve uyum araştırması.
- Erdoğan, M. M., ve Ünver, C. (2015). Türk iş dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler: Konusundaki görüş, beklenti ve önerileri. Ankara
- Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine İlişkin Genelge, (18.12.2014).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uluslararası Koruma Dairesi Başkanlığı Geçici Koruma Sunumu. https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Content/Dosyalar/02172707_GK-SUNUM_ANTALYA_-_Kopya.pdf
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2017). 2016 Türkiye Göç Raporu. Ankara
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (21.12.2017). Geçici koruma kapsamında Suriyelilerin illere göre dağılımı. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 , Erişim tarihi: 26.12.2017.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sayfası. (Erişim Tarihi: 08.11.2017). http://www.goc.gov.tr/icerik3/genel-bilgi_409_558_1094
- İGAM. (2013). Sivil toplum örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için yaptıkları çalışmalar ile ilgili rapor.
- İNGEV. (2016). Capacity building in support of young refugees in metropolitans.
- İNGEV. (2017). Suriyeli mülteci yaşamlar monitörü.
- International Crisis Group. (2016). Turkey's refugee crisis: The politics of permanence. Ankara/Brussels

- IOM. (2017). Regional response to the Syria crisis monthly report.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (23. Basım). Ankara: Nobel Kitabevi.
- Karataş, K. (1987). Gecekondu ailelerinin kentle bütünleşmelerini engelleyen nedenler ve ortaya çıkan toplumsal sorunlar. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karataş, K. (1997). Toplum merkezleri düşüncesinin doğuşu ve gelişimi. İçinde K. Karataş, Çağdaşlaşma sürecinde toplum merkezlerinin yeri ve işlevleri sempozyumu (s. 15 - 31): Çağdaş Kadın ve Gençlik Vakfı Yayınları.
- Karataş, K. (1998). Kentleşmenin dinamik bir aracı olarak toplum merkezleri: Bir yaklaşım modeli önerisi. İçinde Ü. Onat, Sosyal hizmet sempozyumu 1998: Kentleşme sürecinde sosyal hizmet (s. 62-66). Ankara: HÜ SHYO Yayınları.
- Karataş, K. (2003). Batı Avrupa'da yaşayan göçmen Türk ailelerinin uyum ve bütünleşme sorunları. Toplum ve Sosyal Hizmet, 14(1), 25 - 40.
- Karataş, K., ve diğ. (2016). Ankara sokaklarında çalıştırılan çocuklar: Sorunlar ve gereksinimler. Ankara.
- Karataş, K., ve Çamur Duyan, G. (2002). Toplum merkezleri: Hizmetten yararlananların gözüyle bir değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet, 13(1), 1-19.
- Karataş, K., ve diğ. (2003). Yoksullukla savaşmada toplum merkezleri: Şafaktepe Toplum Merkezi örneği. İçinde Ü. Onat, Sosyal hizmet sempozyumu 2003: Yoksulluk ve sosyal hizmetler (s. 268 - 284). Ankara: HÜ SHYO Yayınları.
- Karataş, K., ve Karataş, S. (2001). Toplum merkezlerinde çalışan 'profesyonel' meslek elemanları üzerine bir araştırma.
- Karataş, K., ve Mutlu, Z. (1998). Kentleşme sürecinde sivil toplum örgütleri: Tepecik Toplum Merkezi. İçinde Ü. Onat, Sosyal hizmet sempozyumu 1998: Kentleşme sürecinde sosyal hizmet (s. 50-55). Ankara: HÜ SHYO Yayınları.
- Max-Neef, M. (1991). Human scale development: conception, application and further reflections.
- Mutlu, Y., ve diğ. (2016). Suriyeli mülteci çocuklar ve vatansızlık riski: Bulanık mekanlarda gölgede kalanlar. Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü - New York Protokolü, (04.10.1967).
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme - Cenevre Sözleşmesi, (28.07.1951).
- Nesanır, N. (2007). Türkiye'de sağlık alanında kullanılmak üzere bir sosyoekonomik indeks denemesi. (Doktora Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Ankara.
- Onur, B. (2000). Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik, yaşlılık, ölüm (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- ORSAM. (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri. Ankara
- PICTES. (2017). <http://pictes.meb.gov.tr/pys/html/gem.htm> , <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Etkinlikler>
- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, (04.04.2013).
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Sayı: 26200, (16.06.2006).
- Geçici Koruma Yönetmeliği, Sayı: 29153, (22.10.2014).
- 5543 Sayılı İskan Kanunu, Sayı: 26301, (26.09.2006).
- Snoubar, Y. (2017). Uluslararası öğrencilerin sorunları ve sosyal hizmet gereksinimleri. Ankara: Gece Kitaplığı.
- SETA. (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri.
- SETA. (2016). Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitimde Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar.
- TDK. (2017). Güncel Türkçe Sözlük: T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu.
- TÜİK. (2013). Temel eğitim istatistikleri.
- TÜİK. (2016). Evlenme ve boşanma istatistikleri.
- TÜRK-İŞ. (2017). Açlık ve yoksulluk sınırları. <http://www.turkis.org.tr/AGUSTOS-2017-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SI-NIRI-d10574>
- UNICEF. (2015). Türkiye'deki Suriyeli çocuklar bilgi notu.
- Yan, M. C. (2004). Bridging the fragmented community: Revitalizing settlement houses in the global era. Journal of Community Practice, 12(1/2), 51-69.

